

qui non potest comprehendi : sed etiam sacrificavit seipsum pro ovibus ; et in crucem actus, mortem suscepit, et die tertio resurrexit, et in cœlum rursus ascendit, me quoque simul evehens, qui illinc cecideram propter inobedientiam. Hujus sum ego sacerdos, et ei meipsum statui offerre hostiam. Res autem vestræ, et vestrorum, ut dicitis, deorum, dignæ sunt nocte et angulis, et quæ luceantur potius propter interitum et calamitatem quam appetantur maledictis.

XII. His ita percitus imperator, jubet generosum Anthimum duci ad mortem. Ducitur ergo athleta, spe futurorum habens vigentem lætitiâ. Et cum pervenisset ad locum, in quo erat per mortem perventurus ad vitam (2), ad precandum tempore petito et accepto, cum postremo esset precatus, et Deum allocutus, ei beatum illud caput amputatur tertio mensis Septembris. Vespere autem accedentes quidam fideles, cum pretiosum corpus illius sustulissent, sancteque et honorifice composuissent, in ipso loco, in quo fuit consummatus, pulchre deponunt, laudantes Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unam divinitatem et regnum ; cui omnis gloria, honor et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

A καὶ ἀπερίληπτος· ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν τέθυκεν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ σταυροῦ γεύεται καὶ θανάτου, καὶ τριήμερος ἀνίσταται, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνεισι πάλιν, συναναφέρων με τὴν ἐκεῖθεν διὰ τὴν παρακοὴν πεπτωκότα· τούτου ἱερεὺς ἐγὼ καὶ τούτῳ προπαγαγεῖν ἑμαυτὸν θυσίαν προφητῆμαι· τὰ δὲ ὑμέτερα καὶ τῶν ὑμετέρων, ὡς φάτε, θεῶν, νυκτὸς ἄξια καὶ γωνίας θρηνοῦμενα διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν συμφορὰν μᾶλλον ἢ λοιδορούμενα.

B IB'. Τούτοις ὑπερζέσας τῷ θυμῷ Μαξιμιανὸς, κελεύει τὸν γενναῖον Ἀνθιμον τὴν ἐπὶ θάνατον ἀγεσθαι· ἀγεται τοίνυν ὁ ἀθλητὴς ἐνακμάζουσαν αὐτῷ τῇ τῶν μελλόντων ἐπαγγελίᾳ ἔχων τὴν ἡδονὴν· καὶ τὸν τόπον καταλαβὼν, ἐν ᾧ διὰ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν ἐμελλε διαβῆναι, καιρὸν εἰς προσευχὴν αἰτήσας, καὶ λαβὼν, καὶ τὰ τελευταῖα προσευξάμενος καὶ διαλεχθεὶς τῷ Θεῷ, τὴν μακαρίαν ἐκείνην κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Ἐσπέρας δὲ τινες παραγενόμενοι τῶν πιστῶν, καὶ τὸ ἐκείνου σῶμα τὸ τίμιον ἀνελόμενοι, καὶ ὁσίως καὶ λαμπρῶς περιστείλαντες, παρ' αὐτὸν τὸν τῆς τελειώσεως τόπον διαπρεπῶς ἄγαν κατατιθέασι, δοξάζοντες Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον, τὴν μίαν θεϊότητα καὶ βασιλείαν, ἣν πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(2) Vide Euseb. *Hist. Eccles.* lib. viii, c. 6, et Baron. an. 302.

MENSIS MAIUS

DE SANCTO PHILIPPO APOSTOLO

MARTYRE HIERAPOLI IN PHRYGIA.

(Maii die 1. *Acta Sanctorum Bolland.* Maii tom. I, p. 7 Latine; Græce p. 733, ex cod. Vat.)

†. Celebris est ad Kalendas Maii memoria S. Philippi apostoli in antiquissimis Fastis Latinis. Pervetustum Martyrologii Hieronymiani apographum, a mille prope annis exaratum, quo ab initio operis ut nostro usi sumus, quodque Epternacensibus ut suum exigentibus reddidimus, habet præfixum Indiculum de festis apostolorum diebus, et referenda ad Kalendas Maii ista suggerit : « Natalis S. Philippi apostoli, in civitate Hierapoli provinciæ Asiæ. » Verum in contextu Martyrologii ad Kalendas Maii hæc solum leguntur : « Natalis sanctorum apostolorum Philippi et Jacobi. » In apographo Corbeiensis Parisiis excuso ejusdem Martyrologii Hieronymiani ita habetur : « In Asia Hierapoli SS. Philippi apostoli et Jacobi. » De S. Jacobo, qui non spectat ad Hierapolim, mox seorsim agemus. Similia de utroque habentur in antiquioribus Fastis mss. quos non est operæ pretium indicare. Venerabilis Beda in genuino suo Martyrologio, quod ante tomum secundum Actorum Martii ex octo antiquis codicibus edidimus, ista scribit : « In Hierapoli Philippi apostoli, et Jacobi apostoli fratris Domini. » Addit Florus : « Quorum primus in Asia in civitate Hierapoli provinciæ Phrygiæ passus est, ibique cum filiabus suis requiescit. » Rabanus, ætate proximus, sic scribit : « In Hierapoli Philippi apostoli, qui Ebionitarum hæresim exstinxit, et quievit in pace. » Usuardus scripto mandavit hæc verba : « Natale apostolorum Philippi et Jacobi, ex quibus Philippus postquam Scythiam ad fidem Christi convertisset, apud Hierapolim, Asiæ civitatem, gloriose sine quievit.

2. Ado archiepiscopus Viennensis, in libello *De festivitatibus sanctorum apostolorum*, hoc elogium edidit : « Natalis beatorum apostolorum Philippi et Jacobi : ex quibus Philippus, cum pene Scythiam convertisset, diaconibus, presbyteris et episcopis ibi constitutis, reversus est ad Asiam, ubi continua prædicatione per aliquot annos insistens, multitudinem populorum Christo, laboribus piis semper inserviens, lucratu est : quique apud Hierapolim Asiæ civitatem dormivit cum patribus suis, beato sine sepultus. » Hæc Ado ; quibus addit Notkerus : « Exstincta hæresi Ebionitarum, qui Christum Jesum ante Incarnationis tempus fuisse negabant. » In hodierno Martyrologio Romano adduntur nonnulla de ejus martyrio his verbis : « Natalis beatorum apostolorum Philippi et Jacobi, ex quibus Philippus, postquam omnem fere Scythiam ad fidem Christi convertisset, apud Hierapolim Asiæ civitatem, cruci affixus, et lapidibus obrutus, glorioso sine quievit. » Hæc ibi, quibus similia in suo Martyrologio tradit Galesinius. At Maurolycus aliquanto plura interserens, « Natale, inquit, beatorum apostolorum Philippi et Jacobi, ex quibus Philippus, postquam Scythiam ad fidem Christi convertit, ubi dejecto Martis simulacro erexerat crucem, et venenosum draconem exterminarat; apud Hierapolim civitatem Asiæ glorioso sine quievit : sive ab Ebionitis cruci affixus et lapidatus occubuit : juxta quem duæ filiæ ejus virgines tumultatæ sunt; tertia Ephesi jacet. » Hæc Maurolycus : præter quæ Constantinus Felicius nonnulla miscet ex Actis Græcis, de quibus mox agemus.

3. Vocatio Philippi ad apostolatam nonnullis etiam Fastis ad 28 Februarii ascribitur : sed ista sæpe die Maii latius deducenda fuere, ut via sterneretur ad acta Latina, primo loco danda, in quibus omnia continentur, quæ in citatis Martyrologiis attinguntur. Eadem Acta habemus in tribus illustribus codicibus nostris, quorum aliquis ante octingentos annos videtur exaratus. Præterea accepimus eadem descripta ex vetustis codicibus Trevirensi S. Martini, duplici Audomarensi Ecclesiæ cathedralis, Ultrajectino ecclesiæ S. Salvatoris, Romano cardinalis Baronii. Invenimus ipsa etiam in tribus regionis Sueciæ signatis numero 81, 482 et 1604, Parisiensi cardinalis Mazarini, Duacensi monasterii Aquicinctini, Bodecensi in Westphalia, et in codice ms. hospitalis S. Nicolai prope Cusam : neque ab his diversa sunt, quæ habuit auctor historiæ de Translatione brachii S. Philippi Florentiam. Legendaria si libuisset excutere, plura possemus indicare exempla. Sed in primis memorabilis est nobis eadem Acta continens codex pervetustus, quadratis litterarum ductibus et discrimine diphthongorum atque vocalium accurate servato exaratus, qui olim pertinuit ad monasterium SS. Petri et Pauli in Wissenburg diœcesis Spirensis, nunc est amplissimi baronis Blumii, sæpius a nobis memorati, ob vetustum Martyrologii Hieronymiani apographum, quod ipse ex eodem monasterio acceptum pro sua humanitate communicavit. Ex hoc vetusto codice Acta virtutum et passionum sanctorum Christi apostolorum, Reinoldus Dehnius, societatis nostræ vir eruditus, descripta nobis transmisit.

4. Præfigitur huic codici « epistola Melitonis, » aliis Melliti, « episcopi Laodicensis, ad universos episcopos et Ecclesias Catholicorum, de quodam Leucio, qui quorundam Actus apostolorum scripserat. » Notat hunc Melito falsitatis titulo, potissimum quia dixit, « eos docuisse duo principia boni et mali, et bona a bono et mala a malo substitisse principio. » Eadem epistola præfigitur ante Acta S. Joannis evangelistæ apud Florentinum ad Martyrologium Hieronymianum. Mentio prædicti Leucii, aliis Leontii, videtur fieri in Tractatu *De fide sive de Unitate Trinitatis contra Manichæos*, qui tomo VI Operum S. Augustini continetur : verum non habetur in Retractionibus ejus, neque in Indiculo Possidii; asseritque Philippus Labbe *De Scriptoribus ecclesiasticis*, « evicisse Sirmundum in Historia Prædestiniana ex fide mss. codicum, præcipue Corbeiensis, quod sit Evodii episcopi Uzalensis, » in Proconsulari provincia Africa, ad quem exstant variæ S. Augustini epistolæ : ut vel tunc ante indicatus Melito sive Mellitus episcopus vixisse videatur.

5. Sunt hæc apostolorum acta postmodum varie aucta, et sub nomine Abdiæ, Babylonici episcopi ab apostolis ordinati, sæpius recusa; quasi ea ex Hebraica in Græcam linguam transtulisset discipulus Abdiæ Eutropius, et hinc in Latinam vertisse se dicat Julius Africanus, qui tertio sæculo floruit sub imperatoribus Heliogabalus et Alexandro Mammææ filio. Baronius in notis ad hunc diem, « Licet, inquit, apocrypha censeantur hæc sub nomine Abdiæ, vera tamen nonnulla ibi esse mihi facile persuadeo : » maxime quando aliunde ea Acta (ut hic de S. Philippo), satis probantur. Exstant eadem excusa anno 1531, inter Rapsodias Anonymi Philalethi Eusebiani, in *Vitas, miracula passionesque apostolorum* a Frederico Nausea collectas : et in plerisque horum non legitur quod Philippus « cruci affixus et lapidibus obrutus fuerit. » Verum inserta sunt illa verba apud Jonium Mombritionum, in *Legendario* ante ducentos annos excuso : item in *Breviario Romano* anni 1522 atque eo quod jussu Pauli papæ III a cardinale Quignonio ordinatum et Pii V jussu postea editum hactenus asservatur, licet in hisce Acta integra non dentur, ut in antiquiori *Breviario*. Prior pars Actorum integra habetur in *Breviario* anni 1479, 1490 et sequentium : in eaque parte continentur illa quæ inde Maurolycus supra tradidit de « venenoso dracone exterminato, » aut forsau diabolo sub tetri monstri figura. Similia habent Petrus de Natalibus lib. iv *Catalogi*, cap. 107, Philippus Ferrarius *De sanctis Italiæ*, et plures alii.

6. Actis Latinis subjungimus Acta ex Græco translata : quæ nobis valde antiqua videntur, et a Symeone Metaphraste inter Vitas Sanctorum potius transcripta quam de novo composita : cui vel ideo magis ascribuntur, quia primus et antiquus auctor non est suo nomine notus. Exstant ea, interprete Gentiano Herveto, tomo quinto Vitarum sanctorum Patrum ab Aloysio Lipomano vulgarum : et ad has Kalendas Maii a Laurentio Surio translata sunt, unde cum Græco collata et notis nostris illustrata damus ; ipsum autem Græcum in mss. Vaticanis Venetisque invenimus. Vixit eodem cum Metaphraste sæculo Nicetas Paphlago, qui et David, rhetor disertissimus ac vir sapientissimus : ejus orationes plures transtulit Franciscus Combefis, et in sua *Bibliotheca Patrum concionatoria* edidit. Earum duæ referuntur ad hasce Kalendas Maii, altera de S. Jacobo Alphæi e duodenario apostolorum numero ; altera de S. Philippo apostolo, quæ solum est metaphrasis jam dictorum Actorum.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ

ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ

COMMENTARIUS

IN S. PHILIPPUM APOSTOLUM

(Ex ms. Græco Vaticano signato 1798. — Interprete Daniele Papebrochio.)

I. Deus Dei Verbum, semper coexistens Patri et nullo tempore circumscriptus, propter naturæ nostræ lapsum voluit nobis assimilari et tempori subjici : itaque et Virginis ventre conclusus est, et sui communionem deificavit quod assumpserat. Quoniam vero hic ejus in carne adventus salutem erat operaturus omnibus, oportuit etiam ut haberet divinæ istius et ineffabilis dispensationis spectatores atque participes mysteriorum, per quos supernam vocationem generi nostro copiose ministraret. Postquam igitur omnem Jordani finitimam regionem pervasisset Joannis prædicatio, et gratia Spiritus operante multi per illum baptizarentur (quando etiam Christus mens baptismum suscepit) ipsum incomprehensibile Dei Verbum urbanam frequentiam dimittens (eatenus enim videbatur Hierosolymis habitasse) venit in Galilæam, in qua etiam tum commorabatur admirabilis Philippus.

II. Erat hic ex Bethsaida, civitate Andreæ et Petri, tunc vero in Galilæa præsens : qui statim ab ineunte ætate a parentibus traditus liberalibus disciplinis, cum esset bonæ indolis, et ad quamvis laudabilem scientiam aptæ, statim Mosaicos libros percurrit, et quæcunque de Christo erant prædicta imbibit, quomodo scilicet venturus esset diebus novissimis, et salutem omnibus impertiturus : nec

A. Ὁ τοῦ Θεοῦ Θεὸς Λόγος, αἰδίως συνὼν τῷ Πατρὶ, καὶ ἀχρονὸς ὢν, εἴλετο καὶ καθ' ἡμᾶς γενέσθαι ποτὲ, καὶ ὑπὸ χρόνον ἐλθεῖν, διὰ τὸ τῆς ἡμετέρας ὀλίσθημα φύσεως· ἐντεῦθεν καὶ Παρθένου σαρκὶ περιγράφεται, καὶ θεοὶ τῇ κοινωνίᾳ τὸ πρόσωπον. Ἐπεὶ δὲ τῆς μετὰ σώματος ἐπιδημίας αὐτοῦ πᾶσι περιποιούσης τὴν σωτηρίαν, θεατὰς τοῦτον τῆς ἀβρόβητου θείας οἰκονομίας καὶ κοινωνοῦς τῶν μυστηρίων ἔχειν ἔχρη, ὡς ἂν καὶ τῷ γένει παντὶ δι' αὐτῶν ἐπιδαψιλεύσῃτε τὴν ἀνάκλησιν· μετὰ τὸ διαπάσης τῆς περιοίκου τε καὶ ὁμόρου τῷ Ἰορδάνῃ χωρῆσαι τὸ Ἰωάννου κήρυγμα, τὴν χάριν δὲ διαδοθῆναι τοῦ Πνεύματος καὶ πολλοὺς ὑπ' ἐκείνου τὸ βάπτισμα δεξασθαι (ἦνίκα δὲ καὶ ὁ ἐμὸς ἐβαπτίσθη Χριστὸς) τὰς ἐν ἅπτεϊ διατριβὰς ὁ αὐτὸς αὐτὸς ἀπερίληπτος τοῦ Θεοῦ Λόγος ἀφείλ (καὶ γὰρ ἦν τοῖς Ἱεροσολύμοις (α) ἐπιδημῶν) ἐπιχωριάζει τῇ Γαλιλαίᾳ.

B. Τῆδε ὁ θαυμαστὸς ἐνεδήμιαι Φίλιππος, ἀπὸ Βηθσαιῶν μὲν ὢν, τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου, τῇ Γαλιλαίᾳ δὲ τότε παρὼν· ὅστις ἐκ πρώτης ἔτι ἡλικίας εὐθὺς μαθήμασιν ὑπὸ τῶν γειναμένων διδακτοῖς ἐξεδόθη· δεξιᾶς δὲ τυχὼν τῆς ἀγωγῆς καὶ πᾶσαν ἐπαινετὴν παιδείαν ἀσχῆσας τε ἤδη καὶ παιδευθεὶς, τὰς Μωσαϊκὰς βίβλους ἐπῆει, καὶ ὅσα περὶ Χριστοῦ προηγορεύετο ἐμυσῆτο, ὡς ἐπ' ἐσχάτων

(a) Latine reddidi, Videbatur Hierosolymis habitasse, propter Templum scilicet, cui peculiari modo

suam præsentiam indulgebat Dei Verbum, etsi alias per essentialiam præsens ubique.

ἐλεύσεται καὶ κοινῇ πᾶσιν οἰκονομήσει τὴν σωτη-
ρίαν· οὐ γὰρ ἐφεῖτο τοῖς τότε παιδεύουσι πρὸς ἑτέραν
μάθησιν τοὺς φοιτητὰς ἐκποιεῖν, εἰ μὴ τὰ Μωσέως
πρότερον ἐπιλέξοιντο.

Γ'. Ἐπιστάς οὖν ὁ Ἰησοῦς τῇ Γαλιλαίᾳ, καὶ τὸν
μέγαν τοῦτον Φίλιππον εὕρηκώς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ
προστρέπετο· καὶ ὅς ἀκούσας εἰς μνήμην ἤκεν εὐθὺς
ὄν ἐκ παιδὸς περὶ Χριστοῦ ἤσκησέ τε καὶ συνελέ-
ξατο· καὶ τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι διέγνω, ὃν αἱ τοῦ
Μωσέως βίβλοι ἐλεύσεσθαι ὑστερον διεδάφουν. Ἐν-
ταῦθεν οὗτος τῷ καλέσαντι διδασκάλῳ τὸ ἀπὸ τοῦδε
συνῆν, συμπροϋούσαν τε εἶχε τῷ χρόνῳ τὴν ἀρετὴν,
καὶ τοῖς τῶν μαθητῶν κορυφαίοις συνηριθμεῖτο.
Μετασχὼν δὲ οὕτω τοῦ ἀγαθοῦ, κοινωνοὺς παραλαμ-
βάνει καὶ ἄλλους τῆς μεταλήψεως, καὶ οὐκ ἀποκρύ-
πτεται ταύτην, ἀλλὰ πρῶτον περιτυχὼν τῷ Ναθα-
ναήλ, ὃς ἐκ πολλοῦ φίλος αὐτοῦ καὶ συνήθης ἐτύγ-
χανε, τὴν τοῦ ἐρχομένου παρουσίαν, οὐχ ὡς ἐτι μέλ-
λουσαν, ἀλλ' ὡς ἤδη παρούσαν, εὐηγγελίσατο· Οὐκ
ἔτι, λέγων, ἐν ἐλπίσειν ἡ σωτηρία τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλ'
ὃν αἱ προφηταίνουσαι γλώσσαι καὶ τῷ Πνεύματι
Σωτῆρα προεῖπον ἐπ' ἐσχάτων τῷ Ἰσραὴλ ἀναστή-
σαι, πάρεστι· τοῦτον εὕρόντες ἡμεῖς τὸν ἀπὸ
Ναζαρέτ Ἰησοῦν, καὶ τῷ τῶν αὐτοῦ θαυμάτων ὑπερ-
φυσεῖ μὴ ἔχοντες ἀπιστεῖν, μακρὰς τοῖς ἄλλοις ἅπασι
λώμεθα.

Δ'. Τοῦτοις κατὰ κράς ἐλὼν τὸν Ναθαναὴλ, καιτοι
ἐυστάσασχετοῦντα τῷ πράγματι, καὶ μὴ ἂν ἐκ Ναζα-
ρέτ ἀγαθὸν εἶναι τι διατεινόμενον, τοῦ μὲν τὰ τοῦ
Ἰσραὴλ πρεσβεύειν ἀπίστησι, περὶ θένιον δὲ τῷ Χρι-
στῷ προσάγει τὸν ἄνδρα, (β) καὶ τοῦτο πρῶτον εὐ-
νοίας ἀπαραιμίλλου παρίστησι γνώρισμα. Ὁ δὲ τῇ
ὕψει αὐτίκα πίστει προσθέμενος παρῶρησιατικώτε-
ρον ἐξεβόησε, Ῥαββί, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ
Ἰσραὴλ. Ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἤσθεις ὡς ἀπὸ
γνώμης ἐνδιαθέτου λεχθέντι, ἐκκαλύπτει αὐτῷ τὸ
οἰκεῖον, ὥστε καὶ μύστην μαιζόνων ἔσσεσθαι μυστη-
ρίων, καὶ βασιλείας Θεοῦ θεατὴν· τί γὰρ φησι;
« Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα ὄψεσθε,
καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντάς τε καὶ
καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. » Τὸ ἀπ'
ἐκεῖνου τοιγαροῦν ὁ ἱερώτατος Φίλιππος ταῖς ἱεραῖς
μυσταγωγίαις ὑπέχων τὸ οὖς, ὅλος ἐκεῖνων ἦν τὴν
διάνοιαν, μηδεμιᾶς αὐτὸν ἀντισπώσης φροντίδος
πρὸς ἕτερα, καὶ τῷ τῆς θειοτέρας γνώσεως φωτὶ τὸν
λογισμὸν ἐκαθαίρετο, τὴν τε προτέραν ἀποσκευαζό-
μενος ἄγνοιαν, καὶ τὸν ἐντὸς ἀνακαταλιζόμενος ἄν-
θρωπον. Εἰς ἄνδρας τοίνυν ἦκων, τελευτέραν μὲν
τὴν ἀγάπην τὴν εἰς Χριστὸν προσελάμβανε· τὴν ἴσῃν
δὲ περὶ αὐτοῦ ἀντελάμβανε, ὡς ἐν ἴσῳ καὶ υἱοῦ λογισθῆναι τὴν κληρονομίαν τε πλουτῆσαι τάξιν, καὶ τῇ
ἐπελεύσει τοῦ Πνεύματος ἄρχων ἐπὶ πᾶσαν καταστῆναι τὴν γῆν.

Ε'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ τοῦ σωτηριώδους πάθους καιρὸς
ἐνεσταίη, δι' οὗ τῷ παθητῷ γένει περιεγένετο ἡ
ἀπάθεια, καὶ ἀδιεστάτως οὗτος τῷ διδασκάλῳ συνῆν.
Ἐδέησε δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, τῶν Ἑλλήνων πρεσ-

enim iis qui juventutem docebant, fas erat doctri-
nam aliam discipulis tradere, nisi prius Moysen edi-
dicissent.

III. Veniens igitur in Galilæam Jesus, et magnum
hunc Philippum reperiens, sequi se jubet. Hic vero
ut vocantem audit, statim venit in memoriam
eorum quæ a puero perceperat collegeratque de
Christo ipsumque esse cognovit, quem libri Mosaici
venturum demonstrabant. Exinde vocanti se Magi-
stro adhæsit, et paulatim proficiens in virtute, disci-
pulum præcipuis fuit annumeratus. Quod autem
adeptus erat bonum etiam aliis communicare voluit;
illudque haud abscondens, primo cui occurrit Na-
thanaeli (erat hic ei amicus et familiaris a longo
tempore) præsentiam venientis, non ut futuram, sed
ut jam existentem annuntiavit, dicens: Non jam
amplius in spe consistit Israelis salus: sed quem
prophetiæ linguæ in Spiritu prædixerunt Salvato-
rem, extremo in tempore suscitandum, ipse nunc
adest. Hunc ergo cum invenerimus Jesum a Naza-
reth, neque possimus esse increduli excellentiæ mi-
raculorum ejus, aliis omnibus longum valere jussis
conversationem illius suscipiamus.

χαίρειν εἰπόντες, τὴν ἅμα τούτῳ διαγωγὴν προει-

IV. His dictis post se Nathanaelem trahens, licet
ægre persuasum, et num ex Nazareth boni aliquid
esse posset percontantem, a cura Israelis abducit,
Christoque obsecuturum stitit, atque hoc primum
sinceræ suæ mentis argumentum præbuit. Natha-
nael vero integra cum fide assistens, liberrime ex-
clamavit: Rabbi, tu es Rex Israel. Quem ut sensit
Christus ex animi incommutabilis sententia sic
loqui, manifestat ei quod magnorum conscius esset
futurus secretorum et regni Dei speculator. Quid
enim ait? « Amen, inquit, dico vobis, videbitis cælum
apertum, et angelos Dei ascendentes et descendentes
super Filium hominis¹. » Ex illo ergo tempore sanctis-
simus Philippus, sacris mysteriis aurem accommo-
dans, toto in illis erat animo, nullique alteri curæ
eum advertens, lumine diviniore cognitionis in mente
purgabatur; ac primam exuens ignorantiam, reno-
vabatur quoad hominem interiorem. Progrediente
vero ætate perfectiorem erga Christum charitatem
assumens, ejus vicissim æqualem erga se recipiebat
amorem, ut tanquam filius reputaretur, et loco
hæredis esset, atque in adventu Spiritus sancti
princeps super omnem terram constitueretur.

V. Cum autem instaret tempus salutiferæ Passio-
nis, qua passibili naturæ comparanda impassibilitas
erat, aderat ipse continue Christo. Contigit vero
tunc gentilium legatos aliquos mitti Hierosolymam

¹ Joan. 1, 51.

(β) Sequens linea abest a versione antiqua, fortassis et in MS. Veneto deficit.

ad diei festi spectaculum : qui animo stupefacti, propter mira sibi de Christo nuntiata (magna enim quædam tunc de eo et fidem omnem excedentia dicebantur, quia Lazarum suscitavit a mortuis, et omnis turba eum laudibus extollebat, et millena alia operabatur miracula) cupiebant in ipsius venire alloquium. Huic porro tam honestæ obsequentes cupidini, Jesum meum sequuntur; et accedentes ad Philippum, causam sui adventus exponunt : Philippus vero nuntiavit primum vocato Andrea, et simul ambo indicarunt Jesu : qui ipsis Passionem suam et secuturam gloriam explicuit dicens : « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert². »

κόκκος, λέγων, τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἀποθανὼν δὲ πολὺν φέρει τὸν καρπόν.

VI. Et hæc quidem ipsis tunc dixit Christus; cum vero passus et suscitatus a morte, seipsum pluries manifestaret discipulis eosque faceret spectatores rerum humanum captum excedentium; etiam hic magnus Philippus, tanquam socius et particeps ineffabilium mysteriorum, aderat iis quæ fiebant, eorumque unus censebatur. Quando autem Dominus et Salvator noster Jesus Christus omnem susceptæ pro nobis in carne dispensationis ordinem impleverat, et cœlestibus terrena mirabiliter univertat, atque in cœlum susceptus cum gloria ad dexteram Patris consederat, Spiritum quoque consolatorem, prout pollicitus fuerat, in specie linguarum ignearum miserat iis quos habuerat vitæ mortalis socios et conscios secretorum; eodem Spiritu etiam plenus Philippus, accinxit sese ad evangelicum

VII. Tum vero quibusdam ex iis Orientales partes, aliis Occiduas aggredientibus, nonnullis etiam Borealia et Australia climata pervadentibus, et prædicationem sibi demandatam implentibus, admirabilis hic apostolus, sortitus Asiam (1) ipsamque circumiens, et omnes in ea urbes oppidaque pervadens (2), innumerabilem multitudinem adduxit ad pietatem; quos universos lumine regenerationis consignans, cœlesti adduxit Patri. Quin et infirmitatibus morbisque afflictos, et a dæmone male infessos, solo verbo sanctæque manus impositione curabat; ipsos quidem adversarios invisibiliter pellens, visibiliter autem salvans eos qui vexabantur, dum eos prædicationis magnificentia et operatione miraculorum stupenda, velut retiis quibusdam, ad veritatis agni-

² Joan. xii 24.

(1) In aliquo MS. Græco, præter Asiam, indicatur Lydia, in Menæis Græcis Mysia et Lydia, sed hæc provinciæ sunt in ipsa Asia Minori.

(2) Nicetas hæc ita exponit : « Asiæ plagas perlustrans, ac cunctis provinciis et urbibus vitæ doctrinam annuntians, eosque qui ad vitam erant ordinati, veræ per fidem vitæ reconcilians, captos omnes a diabolo, innumerisque erroribus ac sedu-

θευόντων τινὰς τὴν ἐπὶ τὰ Ἱερουσόλυμα στελεσθαι κατὰ θέαν τῆς ἑορτῆς· οὗτοι τοῖς παραδόξοις περὶ τοῦ Ἰησοῦ διαγγελοῦσι καταπλαγέντες τὸν νοῦν (μεγάλα γὰρ ἦδη περιαυτοῦ καὶ αὐτοῖς πέρα πίστεως διηγγέλλοντο, ὡς ἀναστήσειε μὲν τὸν Λάζαρον ἐκ νεκρῶν, εὐφήμοις δὲ ὑπὸ τοῦ ὄχλου παντὸς παραπεμφθεῖη φωναῖς, ἑτερά τε μυρία τελέσειε θαύματα) εἰς ἔρωτα τοῦ διὰ λόγων ἔλθειν τούτῳ κατέστησαν.

Ἦττωνται τοιγαροῦν τοῦ καλοῦ τούτου ἔρωτος, ὡς τὸν ἐμὸν τε ἤκουσιν Ἰησοῦ· καὶ τῷ Φιλίππῳ προσελθόντες, τὴν χρεῖαν διαγγέλλουσι τῆς ἀφίξεως. Ὁ δὲ τῷ πρωτωκλήτῳ Ἀνδρίᾳ τὰ περὶ αὐτῶν κοινωσάμενος τῷ Ἰησοῦ σὺν αὐτῷ προσαγγέλλει τὴν ἔλευσιν, καὶ οὗτος τὰ περὶ τοῦ πάθους αὐτοῖς καὶ τῆς τούτου δόξης τῷ λόγῳ διασημαίνει· « Ἐὰν μὴ ὁ

Γ'. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ἐκείνου, ὁ Χριστὸς διεξῆει. Ἦνίκα δὲ μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῖς μαθηταῖς πολλάκις ἑαυτὸν παρεδήλου, καὶ θεατὰς καθίστη τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ μέγας Φίλιππος, οἷα συμφοιτητῆς καὶ κοινωνῆς τῶν ἀπορρήτων τοῖς πραττομένοις παρῆν καὶ τούτων εἰς ἐξητάζετο. Ἦδη μὲν οὖν τοῦ Δεσπότου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν διὰ σαρκὸς πᾶσαν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν τελέσαντος, καὶ τοῖς ἐπουρανίοις παραδόξως (c) ἐνοποιήσαντος τὰ ἐπίγεια, μετὰ δόξης τε εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος, καὶ ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ Πατρὸς μεγαλωσύνης καθίσαντος, τὸ πρᾶκλήτον τε Πνεῦμα τοῖς αὐτόπταις αὐτοῦ καὶ μύσταις κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἐν εἴδει γλωσσῶν πυρίνων ἐξαποστελλαντος· τούτου καὶ Φίλιππος πληρωθεὶς, πρὸς τὸν τοῦ Εὐαγγελίου δρόμον παρεσκευάζετο.

Z'. Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν αὐτῶν τὰς ἐπίρας λήξαις, οἱ δὲ τὰς ἐσπερίους λαχόντες ἐπήεσαν, βόρειά τε καὶ νότια περιέθεον κλίματα, τὸ προστεταγμένον αὐτοῖς πληροῦντες διάγγελμα· καὶ ὁ θαυμαστός οὗτος ἀπόστολος τὴν Ἀσίαν κεκλήρωτο. Ταύτην τε κύκλῳ περιούων, καὶ πάσαις μὲν πόλεσιν, ὄλαις δὲ χώραις ἐπιδημῶν, μυρίον τι πλῆθος καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, συνθέσθαι τῇ εὐσεβείᾳ πεποίηκεν· οὗς καὶ καθάπαξ τῷ τῆς παλιγγενεσίας φωτὶ σημειούμενος, τῷ οὐρανίῳ προσῆγε Πατρί. Καὶ δὴ καὶ τοὺς πάθει τισι καὶ νόσοις πιεζομένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἷς ἐνοικοῦν τι δαιμόνιον κακῶς διατίθει, λόγῳ μόνῳ καὶ χειρὸς ἱερᾶς ἐπαφῇ ἐθεράπευε· νοητῶς μὲν τοὺς ἐπερβαίνοντάς τε καὶ ἀντικειμένους τροπούμενος, αἰσθητῶς δὲ τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀπατηθέντας ἀνασω-

ctionibus perditos, sapientiæ divinæ sermonibus ac exhortationibus captivans, ac regenerationis aqua emundans, gratiæque spiritu illuminans atque consummans, in eum modum Patri qui in cœlis est filios asciscebat. Cunctos vero, qui variis languoribus ac morbis tenebantur, aut obsessi a dæmonio erant, aut quovis alio sinistro casu afflictabantur, solo sermone ac sacræ contractu manus sanabat.»

(c) MS. Κεννοποιήσαντος, vacuasset, quod non habet commodum sensum.

ζόμενος· οὗς τοῦ τε κηρύγματος μεγαληγορία, καὶ ταῖς παραδόξοις θαυματοποιίαις, οἷά τισι δικτύοις ζωγρῶν τῆς ἀληθείας, ἤγε κατὰ βροχὴν πρὸς ἐπίγνωσιν. Ἱερεῖς δὲ καὶ θυσιαστήρια παντοχοῦ τῶν ἐκεῖ τόπων ἀποτάξας τε καὶ δειράμενος, ἀντὶ θυσιῶν τῶν ἐπιθωμίων τὴν ἱερὰν ἐν τούτοις τελείσθαι μυσταγωγίαν ἱερῶς παρεσκεύασεν, ὡς τηρεῖσθαι καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὸν τοῦ Εὐαγγελίου θεσμόν. Οὕτω μὲν οὖν πολὺ τι πλῆθος τῶν δι' αὐτοῦ πιστευσάντων τῷ Χριστῷ προσηγάγετο· ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἐνθένδε τοῦτον τὸν Κύριον στείλασθαι, τοιόνδε τι περὶ τὸ τέλος αὐτῷ

Η. Πόλις ἐστὶ κατὰ τὴν Φρυγίαν ἐπιφανής, Πόλις ἱερὰ καλουμένη· αὕτη πολυανθρωπία τῶν ἄλλων ἀνθήσασα, καὶ πόλεων ἑτέρων μήτηρ ὀνομασθεῖσα, τὸν ἱερώτατον Φίλιππον μετὰ τὸν μυρίον ἐκεῖνον ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου δέχεται κάματον. Παραβαλὼν οὖν οὗτος ὁ μέγας ἀπόστολος, ὥστε καὶ ταύτη κηρύξαι τὸ Εὐαγγέλιον, ἐπεὶ ξοανοὶς εἶδε ταύτην, καὶ τῶν (d) ἐμπηστικῶν τοῖς ἰσθόλοις, ἐχίδνῃ τινὶ τερατώδει τὸ σέβας, οἶμοι, προσνέμουσαν, ζήλω θείῳ τὴν ψυχὴν καταπίμπραται, καὶ συντονώτερον προσκείμενος ταῖς εὐχαῖς, τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει τὴν ὀλεθρίαν ταύτην καὶ πολλοῖς ἀπωλείας γενομένην αἰτίαν, νεκρὰν αὐτίκα δεικνύει.

Θ. Ἐπεὶ δὲ οὕτω καλῶς ἢ κατὰ τοῦ πικροῦ τούτου θηρίου εἶχεν αὐτῷ πρὸς τὸν Κύριον ἐντευξίς, τὸ ἀπὸ τοῦδε πᾶσιν ἐπιεικῶς παρῆνει καὶ συνεβούλευσε, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἡγεῖσθαι ζῶντα Θεόν, μηδὲ τοῖς ὑπὸ γῆν ἔρπουσι προσανέχειν βροσκήματιν· ἐπεὶ καὶ Θεός, ὅς ὢν ἀεὶ, Θεὸς τελειός τε καὶ ἀπερίληπτος, μετὰ τὸ παραγαγεῖν τόνδε τὸν ὄρατόν τε τοῦτον κόσμον καὶ μὴ ὀρώμενον, κατ' εἰκόνα τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦτον τῷ αὐτεξουσίῳ τιμίῳ, τῶν ἐν παραδείσῳ καλῶν μετέχειν πεποίηκεν, ἀπέχεσθαι τούτου μόνου κελεύσας, ὅπερ ἦν τὸ ξύλον τῆς γνώσεως. Ἐπεὶ δὲ ἤθετοκότα τὴν ἐντολήν, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ὀλισθήσαντα περιιδεῖν ἦν οὐ Θεοῦ, διὰ νόμου τοῦτον πρότερον παιδαγωγήσας καὶ προφητῶν, ἐπ' ἐσχάτων καὶ τὸν ὁμοφυᾶ τούτῳ Λόγον ἐκ Παρθένου ἀγνῆς καθ' ἡμᾶς τεχθῆναι εὐδόκησεν· ὁ δὲ καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπων ἐπιφανείς, καὶ πάθεισιν ὁμιλήσας ὁ ἀπαθής, διὰ τρίτης τε ἀναστάς ἐκ νεκρῶν, φιλανθρωπία ἡμῖν ἐφανερώσεν ἑαυτὸν, καὶ πρὸς οὐρανοὺς ἀπῆρεν, ὅθεν ἐτύχανε καταβεβηκώς· τοῦτον δὲ καὶ αὐθις ἤξειν πιστευόμενος, ὃς πλάσμα μὲν τὸ ἑαυτοῦ ἀναστήσει, ἀποδώσει δὲ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Εἴσεσθε καὶ ὑμεῖς οἱ δ' ὅτι ἀξιοθέντες τοῦ θείου φωτός τῆς ἀναγεννήσεως, καὶ καθαρῖσαι γὰρ ὑμῖν εὐαγοῦς πάθους παντός ἢ διάνοια, πρὸς κόρον δὲ, εἰ καὶ μὴ κόρος ὤρισταί, τῶν παρ' αὐτοῦ χαρίτων πλησθῆσεσθε, καὶ ἀγαθῶν τῶν ἐπηγγελμένων

(3) Idem Nicetas : « Sacerdotes et presules fidelibus præfexit, altaria per loca Domino præfixit, ac sacram sanctorum sacramentorum tradidit formulam. »

(4) Cum per viginti annos in Scythia laborasset, ut Acta Latina habent.

(5) Idem Nicetas : « Hierapolis urbs Phrygiæ

(d) Ἐμπηστικός, pestifer, a latina voce Pestis.

tionem brevi tempore adduxit. Sacerdotes (3) vero et altaria per omnia ibidem loca ordinans et construens, pro eruentis victimis docuit incruentam offerre hostiam, et Evangelii normam etiam in istis observare; atque ita maximum credentium per se numerum adduxit Christo. Cum denique in ea res esset statu, ut omnes quidem deberent transire ad fidem, ipse vero transire ad Dominum, tale quid ei circa finem contigit (4).

ἔδει πάντως μεταφοιτῆσαι, ἐκδημίαν τε τὴν πρὸς συνηνέχθη.

VII. Civitas quædam Phrygiæ, illustris, quæ sancta nominatur (5), et incolarum frequentia præcellit cæteras, atque aliarum mater dicitur, sanctissimum Philippum, post innumeros pro fide labores, excepit. Cum autem huc venisset apostolus ut etiam in ea prædicaret Evangelium, eamque vidisset simulacris et inter pestifera venenata viperæ (6) cuidam monstrosæ cultum deferre, divino succensus est zelo : et orationibus assiduis enixius inenumbens, Christi que nomen invocans, lethiferam illam belluam, quæ multis fuerat mortis causa, neci dedit.

IX. Postquam vero adversus belluam istam crudelem tam bene ei cessisset Domini appellatio, cunctis exinde suadere cœpit, ut in cælis vivere Deum crederent; neque serpentibus per terram animantibus adhærent : quando revera Deus est, qui semper existens Deus perfectus et incomprehensibilis, postquam visibilem hunc mundum et invisibilem produxisset, etiam hominem formavit ad imaginem magnificentiæ suæ; eumque voluntatis suæ libero ornans arbitrio, paradisi bonis perfrui voluit, solum jubens ut a scientiæ ligno abstineret. Mandata vero prætergressum suaque privatam gratia eum despiciere nollet, primum quidem per legem atque prophetas eum erudiit, deinde et consubstantiale sibi Verbum ex intemerata Virgine nasci voluit, itaque in humana apparens similitudine, nostrisque communicans passionibus impassibilis ipse, ac die tertia resurgens a mortuis, amanter se nobis manifestavit, atque ad cælos abiit unde descenderat : ipsum vero rursus venturum credimus, ut figmentum suum resuscitet, et reddat unicuique secundum opera sua : id ipsum quoque scietis etiam vos, divino regenerationis lumine dignati; purgabitur enim mens vestra ab omni passione turpi, ejusque donis implebimini ad satietatem, si tamen eorum satietas esse possit, et bonorum promissorum hereditatem obtinebitis.

κληρονομήσετε.

magna atque illustris, opum abundantia, gloriæque fastigio superba, civium robore ac multitudine nulli forte tunc magnarum per Orientem metropoleon primas concedens. »

(6) Iterum Nicetas ait, « Hierapolim portentosa: cuidam infanda:que viperæ tanquam Deo addictam, eamque hostiis non absque dementia placare. »

X. Hæc et his plura divinitus apostolus disserebat publice ac privatim. Si quos vero præ cæteris videbat suscipere verbum fidei, eos admovebat regenerationis lumini (7), et in ordinem recipiebat sacerdotalem faciebatque animata Christi templa. Ita feliciter progredientem veritatem inimicus ejus videns, cohibere se non potuit quin ei insidiaretur atque offendiculum objiceret. Eis itaque qui tunc in civitate primas tenebant sese insinuans, ipsorumque indignationem velut ignem accendens, primum comprehendi ab eis Philippum fecit, multitudinem in eum subito commovens, tum ei quidquid potuit molestum atque exitiale intulit. Nam qui eum comprehenderant duro incluserunt carceri, duriusque ceciderunt ac flagellarunt; deinde funibus per tales trajectis (8) suspenderunt in alium.

XI. Et hoc quidem significare poterat statum animi, rectam ad superna viam tenentis: non ita tamen cum dimisit Dominus; sed quoniam tunc temporis divinitus apostolus Bartholomæus etiam Hierapoli erat, una cum ipso Evangelium annuntians, passionis eum consortem esse voluit ut fuerat prædicationis. Illo ergo, ut diximus, suspenso e talis cruci addicitur Bartholomæus (9). Soror etiam Mariamne (10), corpore et animo virgo, neque magis natura fratri conjuncta quam animo, aderat patienti Philippo, cum quoque patiebatur ac sustinebat cruciatum. Dum autem hæc fierent, contigit res omnino nova: concussa enim terra et tremorem insolitum patiente, cunctorum animis incubuit formido, qui oblectationis causa ad spectaculum conveniant. Subvertitur funditus locus omnis, atque in profundum in conspicuum debiscit: simul autem absorbebatur populus, eratque in periculo miserimæ perditionis.

XII. Cum igitur omnes obstupescerent, neque consilium ullum utile expedirent; tandem, licet sero, agnoverunt vindictam se sustinere supplicii et injuriæ Philippo illatæ, eumque circumstantes suum appellabant salvatorem, atque rogabant dexteram eis suam porrigeret, neque despiceret animas ipsius solius causa periclitantes. Narratur autem quod cum ita insisterent precibus, multa que miserationi commovendæ idonea dicerent, neque ab orando cessarent, misertus eorum quæ fiebant Jesus,

(7) In Menæis Græcis dicitur: « Conversa Nicænoris proconsulis uxor, et Stachys domus a proconsule et populo incensa » In aliis Græcis MSS. dicitur: « Stachys valde dives et urbis primarius, qui fuerat annis 40 cæcus, et a sancto Philippo illuminatus. » An idem Stachys factus fuerit postea episcopus Byzantinus, ut Menæa addunt, examinabitur ad 31 Octobris, quo colitur.

(8) Citatus Nicetas: « Funiculis e calcaneis

(e) Διαδομεῖται, corrigo διαδομεῖται, ut si compositum a δομέω, et tantumdem valeat atque subvertio a fundamentis.

Γ'. Ταῦτα καὶ πλείω τούτων ἰδὶα καὶ κοινῇ συνεῖρω ὁ θεῖος ἀπόστολος· οὗς δὲ ἤδη τῶν ἄλλων μᾶλλον δεχομένων τὸν λόγον τῆς πίστεως, τῷ τῆς παλιγγενεσίας τούτους προσῆγε φωτὶ, καὶ τῷ τῶν ἀρχιερέων κατέλεγε τάγματι, καὶ ναοὺς ἐψυχωμένους Χριστῷ καὶ ἁγίους ἀνήγειρεν. Οὕτω κατ' εὐθὺ χωροῦσαν ὁρῶν τὴν ἀλήθειαν ὁ ταύτη βασκαίνων ἐχθρὸς, οὐκ ἀνεκτὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ σφάλῃ τε αὐτῶν, καὶ τοῦ πρόσω διακωλύσει. Ἐντεῦθεν τοὺς τότε κειροῦ τὰς τῆς πόλεως μετιόντας ἀρχὰς ὑπελθὼν, καὶ οἷα πῦρ ἀναφλέξας αὐτοῖς τὸ ζηλότυπον, συλληφθῆναι μὲν ὑπ' αὐτῶν παρασκευάζει τὸν Φίλιππον, συχρῆν ἐκ τοῦ αἰφνιδίου κατ' αὐτοῦ χεῖρα κινήσας, ἐπάγει δὲ τοῦτο πᾶν εἴ τι λυπηρὸν καὶ ὀλέθριον. Κατατίθενται μὲν γὰρ οἱ συλλαβόντες αὐτὸν πικρῶς ἐν εἰρκτῆ, B πικρότερον δὲ μαστιγοῦσι καὶ παίουσιν, εἶτα σχοινίοις τῶν ἀστραγάλων ἐξάψαντες, ἐπὶ μετεώρου κατὰ κεφαλῆς ἀναρτῶσι.

ΙΑ'. Τὸ δὲ ἄρα τὴν ἐπ' εὐθὺ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ νοοῦ πορείαν ὡς τὸ εἰκὸς ὑπεσήμαινε· καὶ οὐκ εἰς ἔσχατον ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ Κύριος ἀπαράκλητον· ἀλλ' ἐπέει κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου καὶ Βαρθολομαῖος ὁ θεῖος ἀπόστολος συνεπιδημῶν ἦν τούτῳ τῇ Ἱεραπόλει, καὶ συγκαταγγέλλων τὸ Εὐαγγέλιον, ὡσπερ δὴ τοῦ κηρύγματος, οὕτω καὶ τοῦ πάθους αὐτῷ κοινωνεῖ· κακεῖνου τῶν ἀστραγάλων, ὡς ἐφημεν, ἀναρτηθέντος σταυρὸν αὐτὸς κατακρίνεται. Καὶ ἡ ἀδελφὴ δὲ Μαριάμνη, ἣ μὴδὲν ἤττον μία τὴν φύσιν ἢ τὴν γνώμην αὐτῷ, ἣ καὶ τὸ σῶμα παρθένος καὶ τὴν ψυχὴν, παρῆν μὲν πάσχοντι Φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ τὸ δὲ πάθος ὡς οἶόν τε τῇ προαιρέσει συνεφέλιχτο καὶ συνεμερίζετο. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, γίνεται τι πρᾶγμα καινόν, σείεται μὲν ἐξαίφνης ἡ γῆ καὶ ἀσυνήθη κλόνον ὑφίσταται, φόβος δὲ ταῖς ἐκαίμων διανοίαις ἐνέσκηψεν, ἵσοι τέρψιν ἐποιοῦντο καὶ θέατρον τὰ ὁρώμενα, (e) διαδομεῖται ἅπας ὁ χῶρος ἐκεῖνος, καὶ εἰς βάθος κατῆει ἀσυμφανὲς, συγκατεσπᾶτο δὲ τῷ ἐδάφει, καὶ πᾶς ὁ λαὸς, καὶ οἵκτιστα παραπολέσθαι διεκινδύνευσεν.

ΙΒ'. Ἀμηχανία τοίνυν ἐπὶ τῷ κακῷ πάντας εἶχε, καὶ εἰς ἄπορον αὐτοῖς περιέστατο τὰ βουλευόμενα· ὅψε γοῦν καὶ σὺν χρόνῳ αἰσθόμενοι, ὡς τῆς εἰς Φίλιππον τιμωρίας καὶ ὑβρεως τὴν δίκην ἐντεῦθεν ὑπέχουσι, περιστάντες τοῦτον σωτῆρα ἐπεδοῶντο, καὶ δεξιᾶν ὑποτείνειν πρὸς ἀνάσσειν ἤττον, μὴδὲ καταπροέσθαι ψυχᾶς, ἐπὶ μόνῳ σαλευούσας αὐτῷ. Λέγεται δὲ τούτων οὕτω ταῖς δεήσεσι προσκειμένων, καὶ πολλὰ ἐπὶ ἐλέῳ λεγόντων, καὶ οὐκ ἀνιέντων, τὸν Ἰησοῦν, ἀνωθεν οὗς φιλόανθρωπον ὑποκλίναντα καὶ τὸ γινόμενον

vincitum, in sublimi verso in terram capite suspendunt. »

(9) Eadem de sancto Bartholomæo habet Nicetas; et in Vita S. Bartholomæi Josephus, forsitan Hymnographus, illustranda ad 24 Augusti.

(10) Colitur S. Mariamna, Nicetæ Maria, 17 Februarii, ad quem diem ejus Acta e variis collecta dedimus.

οϊκτηρήσαντα ἐπιφανῆσαι ἀθρόον αὐτοῖς, καὶ τῇ ἐπιφανείᾳ λωφῆσαι μὲν εὐθὺς τὰ δαινὰ, στηριχθῆναι δὲ τὸ τέως κλονούμενον ἔδαφος, καὶ τοῖς ἐντεῦθεν θάνατον ἐλεεινῶς κινδυνεύουσι θειοτέραν τινὰ ὑφθῆναι τὴν δύναμιν, κλίμακος ἕξιν ἐπέχουσαν, καὶ τὴν ἀνοδὸν βραδίαν παρέχουσαν. Τοῦτο πίστεως πρὸς σωτηρίαν ὁδὸς τοῖς ἀπίστοις ἐγένετο, καὶ μέγα μὲν ἄμα τὸν Φίλιππον, μείζονα δὲ καὶ ὃν ἐκεῖνος ἐπρέσβευεν ἐκήρυξε Κύριον.

II'. Τὸ ἀπὸ τοῦδε οὖν ἀφεῖναι μὲν οἱ σεσωσμένοι τοὺς μαθητάς τῶν δεσμῶν διὰ σπουδῆς ἐποιοῦντο, καθεῖναι δὲ τούτους τοῦ ξύλου πρὸς τάχος ἠπειλοῦντο. Καὶ λύουσι μὲν τὸν Βαρθολομαῖον, ὁ Φίλιππος δὲ τούτους ἐπέσχε τῆς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρήσεως· ἤδει γὰρ ὄσον οὐκω ἐκδημήσων πρὸς τὸν ποθούμενον, ὅθεν καὶ τοῦ ξύλου ἀπηωρημένος, τοῖς ἀνά τὴν πόλιν περὶ τῶν συνοικούντων ὅλης ἡμέρας ὠμίλει καὶ διελέγετο, τῇ πρὸς τὸν Κύριον πεποιθήσει τὰς αὐτῶν στηρίξας ψυχάς, καὶ ἰκετηρίαν ὑπὲρ τούτων ποιούμενος, τοῖς ἱεροῖς ἱερῶς συναπῆλθε λογίοις, καὶ πρὸς ὃν ἡγάπα μετεφοίτησε Κύριον, ἐν χειρὶ τούτου τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν παραθέμενος.

IA. Τὸ δὲ γε τίμιον αὐτοῦ σῶμα παρὰ Βαρθολομαίου καὶ Μαρίας ὁσίως κατενεχθέν, λαμπρῶς τε τῶν (f) ἐπὶ ταφῇ νενομισμένων τυχόν, ὕμνοις ἱεροῖς καὶ τιμαῖς ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ κατετύθη καὶ ἱερῷ, τεσσαρεσκαιδεκάτην ἄγοντος τότε τοῦ Νοεμβρίου. Βαρθολομαῖος δὲ ἄρα καὶ Μαρίας ἐπὶ βραχὺ τῷ τόπῳ προσμείναντες, καὶ τῷ τιμίῳ τῷδε λειψάνῳ τὰ τῶν ὕμνων καὶ τιμῶν ἀπιδόντες, καὶ αὐτοῖς λαμπρότερον βεβαιώτερόν τε τοὺς παρόντας περὶ τὴν πίστιν ἐδράσαντες, τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία εἶχοντο, τὸ τοῦ Χριστοῦ κηρύττοντες Εὐαγγέλιον· Ὅτι αὐτῷ πρέπει πάντα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(f) Ita corrigo, pro ἐπιφανῆ : nam, ἐπὶ ταφῇ, Veneto invenisse interpres quo usus Lipomanus.

A benignam ipsis aurem commodarit, subitoque apparuerit : quodque apparitione illa statim cessarit periculum, solumque eatenus tremulum constiterit firmum, et iis qui mortem exspectabant miserabilem divinior quædam apparuerit virtus, scalarum vice serviens, et facilem sursum præbens ascensum. Atque ea res infidelibus facta via fidei ad salutem, magnum quidem esse monstravit Philippum, majorem vero eum quem ipse prædicaverat Dominum.

XIII. Qui autem salvati erant festinabant quidem discipulos eximere e vinculis, eosque e ligno quantocius deponere : sed cum Bartholomæum solvissent, prohibuit Philippus ne idem sibi facerent, sciebat enim sese jamjam emigraturum ad illum quem desiderabat : ideoque e ligno pendens, die tota loquebatur cum civibus de salute ipsorum, confirmansque eorum animos exhortando et preces pro iis fundens, sancte inter sancta excessit eloquia ; atque ad Dominum quem amaverat transiit, animam suam in manus illius commendans.

XIV. Venerandum porro illius corpus a Bartholomæo et Mariæ, cum ea splendide persolvissent quæ fieri in sepulturis consueverunt, depositum est cum hymnis atque obsequiis sacris in loco sancto ac decenti, decima quarta die Novembris. Bartholomæus autem et Mariæ, modico ibidem commorati tempore, cum iterum venerando illi corpori hymnorum atque exsequiarum justa splendidius persolvissent, et præsentibus amplius confirmassent in fide, ad propria reversi sunt, prædicando ubique Evangelium Christi : quia ipsi convenit omnis gloria, honor et adoratio, nunc et semper in sæcula sæculorum. Amen.

legendum suadet sensus, et ita videtur in MS.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΑΚΩΒΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΝ
—
COMMENTARIUS
IN SANCTUM JACOBUM APOSTOLUM
ET FRATREM DOMINI

(Acta Sanctorum Bolland. ad diem 1 Maii, Græce et Latine.)

—
PROLOGUS.

I. Nihil est viro bono et virtutis amatori æque **A** jucundum, et quod nulla minus satietate offendatur, atque justī memoria, et maxime, si passus sit propter Christum. Ea enim illum magis excitat ad lætitiā, quam aurum pecuniæ amatores, et quæcunque sunt visu delectabilia novarum rerum cupidos. Adde quod ipsa justī memoria non solum est jucunda, sed etiam valde utilis; cum aliquem zeli et æmulationis stimulum immittat animis, et ad similia aggredienda excitet. Agedum ergo nos quoque magnum Jacobum in medium adducentes (qui vere est Justus et nominatur, et ut Christi frater vocaretur eximie est assecutus) communem ex rebus illius utilitatem capiamus et voluptatem. Nam licet multi alii, qui in ecclesiastica scribenda historia studium posuerunt, de hoc justo narraverint, et ante omnes Hegesippus et Clemens: quorum ille quidem in quinto suo libro, hic autem in sexta earum, quæ vocantur Hypotyposes, nonnulla ex iis quæ ab ipso gesta sunt, assumentes, posteris tradiderint: nemo tamen se extendit ad omnia, neque contendit de eo dicere singulatim. Causa autem est, quod non fuit eorum institutum de ipso scribere; sed erat quidem eis aliud propositum argumentum: in parte autem, cum ita accidisset, illius meminerunt.

A'. Οὐχ οὕτως ἡδύ τι τῷ φιλαρέτῳ καὶ κόρῳ μηδενὶ λυμαινόμενον ὡς μνήμη δικαίου· καὶ μᾶλλον εἰ διὰ Χριστὸν παθόντος κατέστηκε. Καὶ γὰρ αὕτη πλείων ἐκείνῳ ἢ χρυσὸς τοῖς φιλοχρημάτοις, καὶ ὄσα τὴν ὥραν ἡδέα τοὺς (α) φιλοκαίνους εἰς εὐφροσύνην παρακαλεῖ. Ἐπεὶ οὖν οὐχ ἡδέα μόνον ἡ τοῦ δικαίου μνήμη, ἀλλὰ καὶ λίαν ὠφέλιμος, ζήλου τι κέντρον ταῖς ψυχαῖς ἐνιείσα, καὶ τῶν ἔσων ἄπτεσθαι διεγείρουσα· φέρε δὴ καὶ ἡμεῖς τὸν μέγαν τοῦτον Ἰάκωβον εἰς μέσον προθέντες, τὸν ἀληθῶς δίκαιον ὄντα τε καὶ ὀνομαζόμενον· ὃς καὶ τὸ ἀδελφὸς καλεῖσθαι Χριστοῦ διαφερόντως πεπλούτηκε, κοινὴν ὠφέλειαν τὰ ἐκείνου καὶ ἡδονὴν ποιησώμεθα. Πολλοῖς μὲν γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπῆρξε τῶν περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐσπουδακότων περὶ τοῦ δικαίου τούτου διεξελθεῖν, καὶ πρὸ γε πάντων Ἡγησίππῳ καὶ Κλήμεντι, ὧν ὁ μὲν ἐν γε τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ ὑπομνήματι, ὁ δὲ ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν καλουμένων ὑποτυπώσεων, ἕνι αὐτῶ πεπραγμένων ἀπολαβόντες παρέδοσαν τοῖς εἰς ὕστερον· ἀλλ' οὐδεὶς εἰς ἅπαντα καθῆκεν ἑαυτὸν, οὐδὲ τὰ κατὰ μέρος εἰπεῖν ἐφιλοτιμήσατο. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι μὴ δὲ τὸν ἄνδρα σκοπὸν ἔθεντο· ἀλλ' ἑτέρα μὲν τῷ λόγῳ ὑπόθεσις ἦν, οἱ δὲ ἐν τῷ μέρει τοῦ ἀνδρὸς ἐμέμνητο, καὶ ταῦτα δὴ ἀπὸ τοῦ παρήκοντος.

CAPUT .

Patria, epistola scripta et elucidata. Aliæ virtutes.

II. Jacobo ergo divino patria fuit Judæa, pater **C** Josephi (1), qui propter insignem virtutem et morum bonitatem, fuit sponsus Virginis, quæ Dominum

B'. Ἰακώβῳ τοίνυν τῷ θεῷ, πατρὶς Ἰουδαία, κατῆρ Ἰωσήφ, ὃς διὰ τε τὸ τῆς ἀρετῆς περιόν, καὶ διὰ τὴν τῶν τρόπων χρηστότητα, τῇ τὸν Χριστὸν ἡμῶν

(1) Hanc aliquorum Græcorum sententiam supra rejecimus, ostendimusque fuisse filium Cleophae, qui secundum aliquos erat dicti S. Josephi frater,

vel saltem maritus Mariæ, natæ ex amita vel matertera Deiparæ, ideoque dictæ *Soror Mariæ*.

(α) Φιλοκάλου; videtur legisse interpres quo Lipomanus usus in ms. Veneto.

γεννησαμένη παρθένω εἰς μνηστῆρα ἐτέλευε. Πρᾶξις τῆ κλήσει συμβαίνουσα. Ὀβλίαν γάρ αὐτὸν κεκλήσθαι φασιν, ὅπερ δὴ καὶ δηλοῦν τὸν δίκαιον βούλεται· ὀφθαλμὸς λίαν βλέπων, καὶ ἐλέους ὄντως τοῦ παρὰ Θεοῦ ἀξίος· ἀκοὴ ῥήμασι θείοις τὸ παράπαν ἀνεφυγμένη, στόμα ὡς τι ἐντρυφήμα διὰ παντὸς ἔχον τὸν νόμον, χεῖρ πρὸς τὸ εὐποιεῖν ἀεὶ κινουμένη, γαστήρ πρὸς τὰς ἑαυτῆς ὀσμᾶς ὄλως κατηρημένη. Ἐμφύχων μὲν γὰρ καὶ οἴνου τοσοῦτο παρ' ὄλον τὸν βίον ἀπέσχετο, ὡς ὕδωρ μὲν ἠγεῖσθαι ποτὸν ἡδίστον, τροφήν δὲ ἄρτον, καὶ τοῖς τῶν δακρῦων σταγᾶσι τὸ μέτρον ὑπερβάλλειν τῆς πόσεως ἴσασι τὰ κατεσκληκότερα γόνατα τοῦ δικαίου, καὶ ἡ τούτοις ὄλον ἐναποθανούσα δορὰ καὶ τῆς ψυχῆς παρεστῶσα τὸ πρόθυμον· ῥάκος αὐτῷ φίλον ἐνδύμα, καὶ σινδῶν ἡνίκα τῶν ἱερῶν ἐπιβαίνειν ἔμελλε· νύξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα οὐ διεκρίνετο, ἀλλὰ καὶ νύξ ἐνεργὸς ἐν τοῖς τοῦ φωτὸς ἔργοις, καὶ ἡμέρα τὴν νυκτερινὴν ἡσυχίαν τῷ ἀταράχῳ τῆς ζωῆς ὑπεκρίνετο· ποθεινὸς τοῖς οἰκείοις, τοῖς ἀλλοτρίοις αἰδέσιμος, τῷ γὰρ φιλοτίμῳ τῆς ἀρετῆς τοσοῦτο μὴ ὅτι φίλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀμυήτοις ὁ ἀνὴρ ἐτετίμητο, ὡς ἐνίοις αὐτῶν καὶ τὸ τούτου συγγράψαι μαρτύριον, καὶ μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν Δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦθος ἐκεῖνο συμβέβηκε, μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ Ἰώσηπος ἐν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιῶν.

Γ'. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοσοῦτον· ὅπως δὲ καὶ τᾶλλα τοῦ δικαίου διὰ μνήμης τοῖς φιλαρέτοις ὑμῖν ποιησόμεθα; Ἄρτι μὲν ὁ Κύριος ὑμῖν τοῦ κατὰ σάρκα κεκοινωνήκε μυστηρίου, καὶ ὁ μέγας οὗτος Ἰάκωβος ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας καθέζεται· δύο δὲ ὄντων τῶν ἀγόντων ἀνθρώπων εἰς τελείωσιν, θεωρίας φημὶ καὶ πράξεως, ἐξ ὧν αἱ ἀρεταὶ τὸ κράτος εἰλήφασιν, ἐξεταστέον ἐν ἑκατέρῳ τοῦ ἀνδρὸς τὸ εὐδόκιμον. Ἄλλ' ἐπιπέρι διὰ θεωρίας μάλιστα πρὸς Θεὸν ἢ ἀνάβασις, πρῶτον τὸ θεωρητικὸν ἐκείνου καθ' ὅσον οἶόν τε διεξέλθωμεν, εἶτα καὶ τὸ πρακτικὸν εἰς δύναμιν ἐξετάσωμεν· χρῆναι γὰρ εἶμαι τὸν ἐπισκοπικὸν ὀφθαλμὸν τῷ θεωρητικῷ εὐμνύεσθαι πρὸς τῶν ἄλλων, εἰ καὶ τὸ πρακτικὸν ἐπιβάσιν εἶναι τοῦ θεωρητικοῦ τινες ὑπειλήφασιν. Ἐνταῦθα τοίνυν δεδόςθω κατὰ συγχώρησιν τὸ θεωρητικὸν ἠγεῖσθαι τῆς πράξεως, ἐπιπέρι τῷ πρακτικῷ τοῦ δικαίου συνῆπται καὶ τὸ μαρτύριον.

Δ'. Ἄλλ' ἔστι κατανοῆσαι τρανῶς ἐπίσκοπον ποιμάνοντα μετ' ἐπιστήμης τὸ ποιμνιον, τὸν τῆ καθολικῆ τοῦ ἀνδρὸς Ἐπιστολῆ ἐντυγχάνοντα. Καὶ πρῶτόν γε τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καλὸν μὴ παροπτέον· δηλοῦ-

(2) *Obliam* etiam legitur apud Eusebium, unde hic locus exceptus, et ex hoc apud Rufinum atque Nicephorum: verum male hic ponitur *Oblias*, quasi significet *Justum*, cum Eusebius sic habeat ἐκκαλεῖτο Δίκαιος καὶ Ὀβλίος ὁ ἐστὶν ἑλληνιστὶ περιούσιος τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη. Quod commodum sensum habet; cum revera *Ophlias*, juxta Henricum Valesium Hebraice dicatur *aux populi*. Nicolaus tamen Felle-gus lib. iii *Miscellan.* sacrum mallet sic legi, ἐκαλεῖτο

A nostrum Jesum Christum peperit. Erant autem ejus actiones nomini convenientes: aiunt enim eum fuisse vocatum Obliam (2) quod quidem vult significare justum. Oculus ejus lenis et placidus, et vere dignus qui consequeretur a Deo misericordiam; aures divinis verbis omnino apertæ: os, in quo, tanquam aliquæ deliciae, lex erat perpetuo: manus, quæ semper movebantur ad benefaciendum: venter, omnino suis resistebat appetitionibus: nam ab animatis et vino tota vita usque adeo abstinuit, ut aquam quidem existimaret potum suavissimum, quemadmodum et alimentum panem, lacrymarum guttas abundanter miscens cum potione. Norunt obdurata justii genua, et eorum velut emortua caro animi promptitudinem. Pannus erat ei gratum indumentum, et sindon, quando erat ad sacra ascensurus. Inter noctem et diem nullum erat ei discrimen: sed noctu quoque lucis exercebat opera; et dies, vitæ tranquillitate et turbarum vacuitate, imitabatur plane noctis silentium. Suis erat jucundus, alienis venerandus: tantam enim laudem virtutis, non solum apud amicos, sed etiam apud pietatis (3) ignaros fuit affectus, ut nonnulli quoque eorum ejus conscripserint martyrium, et dixerint, non eos solum fuisse pœnas, qui Justum interemerunt; sed civitatem quoque magnam accepisse calamitatem, in qua execrandum illud contigit facinus. Ei quod dico, fert testimonium Josephus, in vicesimo libro *Antiquitatum* id referens.

C III. Quomodo autem et alia, quæ ad justum pertinent, vobis virtutis amantibus pro dignitate recensebimus? Postquam Dominus carnem nostram assumere dignatus fuit, magnus hic Jacobus tenuit clavum Ecclesiæ Hierosolymitanæ (4). Cum autem duo sint, quæ hominem ducunt ad perfectionem, contemplatio, inquam, et actio, ex quibus vim accipiunt virtutes; examinandum est, quam hic esset in utroque eximius. Sed quoniam maxime per contemplationem ad Deum est ascensus, quoad ejus fieri potest, prius narremus de illius contemplatione, deinde etiam ejus actionem ponderemus pro viribus. Existimo enim oportere episcopi oculum ante alia delectari vi contemplandi, etiamsi actionem quidam putarunt esse ascensum ad contemplationem. Concedatur ergo, quod contemplatio præcedat actionem, quandoquidem justii actioni conjunctum est etiam martyrium.

IV. Quomodo episcopus gregem cum scientia pascere debeat, is aperte potest intelligere, qui Catholicam ejus legit Epistolam. Et primum quidem id, quod est in inscriptione egregium, non est

Σαδδὶτ καὶ Ὀάμ, ὁ ἐστὶν δίκαιος καὶ περιούσιος τοῦ λαοῦ: nominabatur Saddic et Osliam quod est justus et munitio populi.

(3) Judæos scilicet, Christianorum mysteriorum experies.

(4) Græce ad verbum: « Nuper quidem Dominus particeps nobis factus est mysterii secundum carnem, et magnus hic Jacobus Ecclesiæ Hierosolymitanæ tenet clavum; quæ malui clariori paraphrasi explicare.

prætermittendum; protinus enim, et, ut dicitur, a carceribus, significatur sancti modestia. Sic autem habet¹: « Jacobus Dei et Domini Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem. » Nam cum ei liceret seipsum vocare apostolum, aut episcopum, aut quod majus est, fratrem Domini, quibus nominibus ipsum quoque Paulus significavit scribens ad Galatas², videtur delectari humilioribus; se esse servum Christi Dei significat tribubus Israelis, vel maxime proprium magistri insigne habens moderationem, et ea sibi magis placens, quam episcopatus atque fraternitatis dignitate.

V. Sed age, nonnulla, quæ leguntur in Epistola, quantum conceditur, persequamur, per quæ erit manifesta illius mentis puritas, et accurata doctrina. Nam cum fuisset in principio Epistolæ, et contemplante animi oculo considerasset, ut est consequens, quod quisquis ad Deum accedit, incidit in tentationes (Boni enim principium et radix, est Deus: bonum autem, est virtus: via autem, quæ fert ad virtutem, est aspera et difficilis, et multa habet adversa: et ideo evenit omnino, ut qui ad Deum accedunt, in res incidant inæquales): exhortatur sanctos ad invictam patientiam et nunquam cedentem, bonos imitans puerorum præceptores, et qui convenienter legibus decertationis sciunt decertare. Dicit enim: « Omne gaudium existimate, fratres mei, quando in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur(5): [patientia autem perfectum opus habeat, ut in nullo deficiatis. Si cui autem vestrum deest sapientia, petat a Deo, qui dat omnibus absolute, et non exprobra. » Considera autem, cum quanta hortatur sapientia. Non enim solummodo sustinere, sed etiam gaudere ingruentibus jubet tentationibus; nec solum gaudere, sed id etiam omne gaudium ducere. Neque vero dicit quaslibet tentationes; sed « Quando in varias incideritis tentationes ». Causa autem est: « Scientes, inquit, quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. » Deinde subjungit, in fide debere esse firmitatem, et constantiam, et nullam dubitationem, dicens: « Vir animo duplex, et instabilis in omnibus viis suis. »

VI. Quod autem postea dicit, quantam cum venustate habet etiam profunditatem? « Glorietur enim, inquit, humilis quidem in sua altitudine: dives autem in sua humilitate. » Nam cum divitiæ quidem alliciant ad superbiam, paupertas autem ad humilitatem et animi dejectionem; ille contra jubet facere, divitem quidem suam constituere altitudinem in modestis actionibus; pauperem vero hoc ipsum existimare dignitatem non contemnendam, si magno et excelso animo ferat paupertatem. Ita paupertatem et divitias, quæ sunt sæpe multis materia ad peccandum, materiam efficit ad Dei cultum. Deinde rursus cum sciret, cujus gloriæ, et quam multorum honorum sint tentationes conciliatrices iis qui se fortiter gerunt, repetens dicit: Beatus

¹ Jac. 1, 1 seqq. ² Galat. 1, 19.

(5) Quæ hic sequuntur, uncis inclusa, desunt in nostro ms. Græco.

(b) Plura aliquanto habentur in ms. Veneto, quæ vide in versione Latina, [] uncis inclusa.

Α ται γάρ εὐθύς ἀπὸ γραμμῆς τοῦ ἀγίου τὸ μέτριον· ἔχει δὲ οὕτως· « Ιάκωβος Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν. » Ἐξὸν γὰρ αὐτῷ ἀπόστολον καλεῖν ἑαυτὸν, ἢ ἐπίσκοπον, ἢ τὸ γε μείζον εἰπεῖν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, οἷς ὀνόμασιν αὐτὸν καὶ Παῦλος γράφων Γαλάταις ἐδήλωσεν· ὁ δὲ τοῖς ταπεινοτέροις φαίνεται χαίρων, καὶ δοῦλον ἑαυτὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι γνωρίζει· τὸ ἰδιαίτατον τοῦ διδασκάλου παράσημον τὴν μετριοφροσύνην ἔχων, καὶ ταύτῃ σεμνυνόμενος μᾶλλον ἢ τῷ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῷ τῆς ἀδελφότητος ἀξιώματι.

Ε'. Ἄλλ' ὅπως ἔνια καὶ τῶν τῇ Ἐπιστολῇ φερομένων κατὰ τὸ ἐγχωροῦν διεξέλθωμεν, δι' ὧν εὐληπτεῖν ἔσται καὶ τῆς διανοίας ἐκεῖνου τὸ καθαρὸν καὶ τῆς διδασκαλίας ἀκρίβεια. Καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Ἐπιστολῆς γενόμενος καὶ σκοπήσας τῷ θεωρητικῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ, ὅτι πάντα δὴ τὸν τῷ Θεῷ προσερχόμενον ἀκόλουθον πειρασμοῖς περιπίπτειν (ἀρχὴ μὲν γὰρ καὶ ρίζα τοῦ ἀγαθοῦ ὁ Θεὸς, ἀγαθὸν δὲ ἡ ἀρετὴ, ἢ δὲ γε πρὸς ἀρετὴν φέρουσα, τραχεῖά τε καὶ προάντης καὶ πολλὰ τὰ ἀντικείμενα ἔχουσα· καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει πάντως τοῖς πρὸς Θεὸν ἐρχομένοις ἀνωμάλοις πράγμασι περιπίπτειν)· τοῦτο δὲ σκοπήσας ἀλείφει τοὺς πιστοὺς πρὸς ὑπομονὴν ἀνένδοτον, τοὺς σοφοὺς μιμούμενος παιδοτρίβας, καὶ κατὰ νόμους ἀθλήσεως καλῶς γυμνάζειν ἐπιστάμενους· φησὶ γάρ· « Πᾶσαν χαρὰν ἠγγίσασθε, ἀδελφοί μου, ὅτι ἂν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις » καὶ ἡ αἰτία, « Εἰδότες, φησὶ, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως ὑπομονὴν κατεργάζεται(b) » Εἶτα τὸ περὶ τὴν πίστιν ἀναμφιλόγον τε καὶ σταθερὸν ὑποτίθησιν· « Ἄνθρωπος δίψυχος, λέγων, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. »

στ'. Ὁ δὲ μετὰ ταῦτα λέγει, πόσον ἔχει μετὰ χάριτος καὶ τὸ βάθος; « Καυχάσθω γὰρ, ἔφη, ὁ μὲν ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. » Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν πλοῦτος ἐπαγωγὸν εἰς ἀλαζονείαν, ἡ πενία δὲ ταπεινὴν καὶ μικρόψυχον· ἐκεῖνος τὸναντίον κλεῖνει ποιεῖν ὕψος ἑαυτοῦ ποιῆσθαι τὸ μετριάζειν, τὸν πένητα δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀξίωμα νομίζειν οὐ τὸ τυχόν, τὸ τὴν πενίαν φέρειν μεγαλοψύχως· οὕτω καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον, ὄντα τοῖς πολλοῖς πολλάκις εἰς ἀμαρτίαν, ὕλην εἰς Θεοῦ παραπειάν τίθησι καὶ ἀμφοτέρω. Ἐπειτα πάλιν εἰδὼς οἷας δόξης, ὅσων ἀγαθῶν πρόξενοι τοῖς καρτεροῦσιν οἱ πειρασμοί, ἐπαγαλαμβάνων, « Μακάριος, φησὶν, ἄνθρωπος ὃς ὑπομένει πειρασμὸν, ὅτι δοκίμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. » τῷ μακαρι-

στ'. Ὁ δὲ μετὰ ταῦτα λέγει, πόσον ἔχει μετὰ χάριτος καὶ τὸ βάθος; « Καυχάσθω γὰρ, ἔφη, ὁ μὲν ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. » Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν πλοῦτος ἐπαγωγὸν εἰς ἀλαζονείαν, ἡ πενία δὲ ταπεινὴν καὶ μικρόψυχον· ἐκεῖνος τὸναντίον κλεῖνει ποιεῖν ὕψος ἑαυτοῦ ποιῆσθαι τὸ μετριάζειν, τὸν πένητα δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀξίωμα νομίζειν οὐ τὸ τυχόν, τὸ τὴν πενίαν φέρειν μεγαλοψύχως· οὕτω καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον, ὄντα τοῖς πολλοῖς πολλάκις εἰς ἀμαρτίαν, ὕλην εἰς Θεοῦ παραπειάν τίθησι καὶ ἀμφοτέρω. Ἐπειτα πάλιν εἰδὼς οἷας δόξης, ὅσων ἀγαθῶν πρόξενοι τοῖς καρτεροῦσιν οἱ πειρασμοί, ἐπαγαλαμβάνων, « Μακάριος, φησὶν, ἄνθρωπος ὃς ὑπομένει πειρασμὸν, ὅτι δοκίμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. » τῷ μακαρι-

σμῶ καὶ τῇ τῶν στεφάνων ἐλπίδι εὐπαραδέκτους τοὺς πειρασμοὺς τοῖς φιλαρέτοις εἶναι παρασκευάζων, μικροῦ δὲ καὶ ὡς ἔρμαιον αὐτοῖς ἡγεῖσθαι, καὶ μεθ' ἡδονῆς ὑποδέχεσθαι.

Ζ'. Οὐ μὴν δὲ τὸ τῶν πολλῶν νόσημα, αἷ καὶ ὅπως ἰδίας ἐκδιχοῦντες ἐπιθυμίας, ἐκ φύσεως εἶναι τὸ ἀμαρτάνειν λέγουσι, καὶ οὐδὲ τὸν Θεὸν αἴτιον τῶν κακῶν ὀκνοῦσι νομίζειν, κατέλειπεν ἀθεράπευτον· ἀλλ' ὡσπερ τις ἄριστος ἰατρός, τοῖς φυλακτικοῖς χρώμενος βοηθήμασι, πρὸς τὴν νόσον ἵσταται ταύτην, «Μηδείς, λέγων, πειραζόμενος λεγέτι, ὅτι Ἄπὸ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα, ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελλόμενος καὶ δειλαζόμενος· εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίχτει ἀμαρτίαν, ἡ δὲ ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. » Οὕτως ὁ δίκαιος δικάως μεταξὺ ἀνθρώπων ἐδίκασε καὶ Θεοῦ, ἐκείνῳ μὲν τὸ ἀναίτιον τῶν κακῶν μαρτυρήσας καὶ σιωπᾶν πείσας γλώσσας μεγαλοβήμονας, τοῖς ἀνθρώποις δὲ ἐπιγνώμονας τῆς ἑαυτῶν ἀσθενείας καὶ τῶν ἀμαρτημάτων εἶναι ποιήσας, εὐλόγως τε παρασκευάσας, ἑαυτοῖς μᾶλλον καὶ οὐ Θεῷ τὰ ἐκ πονηρᾶς συνηθείας καὶ βραθυμίας ἐπιγράψειν σφάλματα, καὶ οὕτω τὸ ταπεινοφρονεῖν μανθάνειν καὶ συγγνώμην αἰτεῖν.

Η'. Ἐκεῖθεν ὅτε τὸν δίκαιον σοφῶς ἀναιροῦντα τὸν ἐπόμενον ἐπὶ τῇ κατορθώσει τοῦ ἀγαθοῦ τῦφον, καὶ πείθοντα τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἑαυτοῖς λογιζέσθαι τὸ κατορθωθέν· «Μὴ πλανᾶσθε γάρ, φησὶν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἐστὶ παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσχίσμα· βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινὰ τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.» Ταῦτα καὶ φρονήματος ἀποκενοῖ τῦφον, καὶ τὸ Θεῖον παρεκτικὸν ἅμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἄτρεπτον εἶναι καὶ ἀναλλοίωτον δείκνυσι, καὶ ὅπως ἐξαίρετον ἢ πρὸς τὰ ἄλλα κτίσματα περὶ τὸν ἀνθρώπον φαίνεται τὸ κηδεμονικὸν ἔχον.

Θ'. Μετὰ ταῦτα καὶ ἠθικωτέρων ἄπτεται παραινέσεων, «Ἔστω, λέγων, πᾶς ἀνθρώπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδύς εἰς ὀργήν.» Εἰ γὰρ τὸ λέγειν ταχέως φυλακτικῆς ἄξιον, τὸ ταχέως ὀργίζεσθαι πόσης μᾶλλον δεῖται τῆς ἀσφαλείας; Ὅρα δὲ καὶ τοῦ κατὰ ἀλήθειαν Χριστιανοῦ, οἷους εἶναι λέγει τοὺς χαρακτῆρας. «Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν· ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου. » Ἐπίσης καλεῖ καὶ τοῦ κόσμου ἀφίστασθαι, καὶ τῷ πλησίον προστίθεσθαι· καὶ γὰρ ἀληθείας, τότε γνησίως τοῖς ἀδελφοῖς συμπαθήσομεν, ὅτε τῆς τοῦ κόσμου προσπαθείας ἑαυτοῖς ἀποβῆξομεν. Τῷ δὲ εἰπεῖν, «Μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε, ἀδελφοί, τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης, » τὸ κατ'

homo qui sustinet tentationem : quoniam cum fuerit probatus, accipiet coronam vitæ ; » beatitudine et spe coronarum efficiens, ut sint viris bonis acceptæ tentationes, et eas propemodum tanquam lucrum existiment, et cum voluptate excipiant.

VII. Neque multorum morbum, qui suas defendentes cupiditates, peccatum dicunt esse a natura, et neque verentur existimare Deum esse causam malorum, reliquit incuratum : sed tanquam medicus præstantissimus auxiliis præservativis utens, huic morbo resistit, dicens : « Nemo qui tentatur, dicat : A Deo tentor. Deus enim non (b) tentatur a malis ; ipse autem tentat neminem : unusquisque vero tentatur a propria concupiscentia attractus et inescatus. Deinde concupiscentia cum concepit, parit peccatum : peccatum autem perfectum, parit mortem. » Sic vir justus juste judicavit inter homines et Deum : illi quidem suo testimonio tribuens, quod non esset auctor malorum, et linguis loquacibus persuadens, ut tacerent ; efficiens autem, ut homines suam agnoscerent imbecillitatem et sua peccata ; et ut sibi, et non Deo, ascriberent delicta, quæ ex mala consuetudine proveniunt et socordia, et sic discerent se humiliter gerere, et petere veniam.

VIII. Præterea videbis justum sapienter perimentem arrogantiam et superbiam, quæ sequitur bonum recte gestum, et persuadentem Deo potius quam sibi ipsis ascribere, quod fuerit recte factum. « Ne erretis igitur, inquit, fratres mei dilecti : omne donum bonum, et omne datum perfectum, desuper descendit a Patre luminum, apud quem non est vicissitudo, nec mutationis obumbratio : volens enim genuit nos verbo veritatis, ut simus nos primitiæ quædam ejus creaturarum. » Hæc et exinanunt arrogantiam, et ostendunt Deum esse datorem honorum, et esse immutabilem, nec in eum cadere alterationem : quodque is est eximius, si conferatur cum rebus creatis, et maximam videtur gerere curam hominis.

IX. Post hæc accedit ad admonitiones, quæ ad mores magis pertinent : « Sit, dicens, omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, et tardus ad iram. » Si enim velox sermo est cavendus, quanto magis adhibenda est cautio, ne cito irascaris ? Vide autem, quomodo figuram veri exprimit Christiani. « Religio pura et immaculata Patri et Deo hæc est : visitare orphanos et viduas in afflictione eorum, immaculatum seipsum conservare a mundo. » Ex æquo jubet et a mundo recedere, et ad propinquum accedere : tunc enim vere ac sincere fratrum miserebimur, quando nos separabimus ab affectione in mundum. Dicendo autem ³, « Ne in personarum acceptionibus habeatis, fratres, fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ, » tollit id quod sit ad ostentationem, docens ne vivamus ut

³ Jac. II, 1 seqq.

(6) Clarius hoc ex Græco quam quod Latina versio habet : « Deus enim intentator malorum est. »

placeamus hominibus, neque quæramus gloriam ex hominibus, humilia et abjecta cogitantes : sed Deum solum amemus, et ejus quod sit habeamus ipsum laudatorem, et remunerationem ab eo expectemus. Dicendo vero eum legem implere regiam, qui diligit proximum sicut seipsum, excitat ad fratrum dilectionem, ex ejus qui legem tulerat dignitate, sciens hujus præcepti magnitudinem et pulchritudinem : et quod plena legis adimpletio, est dilectio in proximum ; et hoc ipsum est summa bonorum.

X. Quomodo autem movet ad misericordiam? Terrens inimicis et inevitabili, quod illic est, iudicium. « Iudicium, inquit, sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam : » per hoc concedens, ut misericordia gloriatur plus quam iudicium, quatenus illi dat victoriam. Quin etiam ita dicit fidem opus habere actione, sicut corpus eget spiritu : absque ea autem esse mortuam et inutilem, ut non confidamus in eo solum quod credamus, et inaniter gloriemur. Hoc autem probat statim, Abraham et Raab adducens in testimonium : illum quidem, qui cum fide Isaac quoque obtulit ; hanc autem quæ speculatores per aliam viam transmisit. Et quid opus est, ut singula enumerem? Vix ullam prætermisit ex virtutibus moralibus, ad quam non incitaverit virum pium ac religiosum, cum multa probabilitate, gratia ac jucunditate. Is linguæ legem dedit, ut qui et in tempore tacendum, et in tempore dicendum accurate doceret. Is paterne docet sequi quidem veritatem, a falso autem abstinere. Porro autem linguam quoque maledicam et calumniatricem plurimum accusat. Et de propinquo clanculum detrahere, aut etiam eum iudicare, ab animis hominum procul propulsat.

XI. Tuum opus est, o Juste, divites quoque rursus et pauperes admonere : illos quidem, ne confidant in divitiis : hos autem, ut mala ferant patienter, ut qui sint tolerantiae accepturi mercedem, quæ non potest auferri : et illis quidem infidelitatis argumentum divitias objicere, ut qui in eis confidant, et non in Dei sinu, qui nunquam exhauritur ; his autem, tanquam prophetam annuntiare, quod pro foribus stat is qui iudicat. Illud autem, non perjurium solum, sed vel ipsum omnino jusjurandum declinari debere, cujusnam alterius, quam linguæ justæ fuerit admonitio, dicentis⁶ : « Ante omnia, fratres mei, nolite omnino jurare, neque per cælum, neque per terram, neque ullum aliud juramentum : sit autem vestrum, Certe certe, et, Non non, ne sub iudicio decidatis. » Eos, qui sunt sereno et tranquillo animo, docet, ut se muniant oratione ; eos, qui ægrotant, ut oleo utantur cum oratione sacerdotis ad unctionem, et id habeant pro morbi medicina, utpote quod oratio, cui opera ferunt auxilium, maxima possit efficere. Quid opus

A ἐπιλεξιν γινόμενον ἀναιρεῖ, διδάσκων μὴ πρὸς ἀρέσκειαν βιοῦν ἀνθρωπίνην, μηδὲ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἐπιζητεῖν δόξαν, χαμαίζηλα φρονοῦντας καὶ ταπεινά· ἀλλὰ Θεὸν μόνον φιλεῖν, καὶ ἐπαινέτην ἔχειν τοῦ γινομένου, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀντίδοσιν ἀπεκδέχεσθαι. Τῷ δὲ καὶ νόμον φάσαι βασιλικὸν ἐκπληροῦν τὸν ἀγαπῶντα τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πρὸς τὴν τῶν ἀδελφῶν ἀγάπην διερεθίζει τῷ ἀξιωματι τοῦ νομοθετήσαντος, τῆς ἐντολῆς ταύτης εἰδὼς τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, καὶ ὅτι πλήρωμα νόμου ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, καὶ τοῦτο δὴ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον.

Γ'. Ὅπως δὲ καὶ πρὸς ἔλεον διεγείρει ; Μάλα σφῶς δυσωπῶν τῷ ἀνηλεεῖ καὶ ἀπαρακλήτῳ τῆς ἐκείθεν κρίσεως. « Ἀνέλεον γὰρ ἔφη τὴν κρίσιν τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεον » καὶ κατακαυχᾶσθαι ἔλεον κρίσεως, τοῦτω διδοῦς ἢ περ ἐκείνη τὰ νικητήρια. Ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν οὕτω δεῖσθαι φησι τῆς πράξεως, ὡς δεῖται τὸ σῶμα τοῦ πνεύματος· ταύτης δὲ χωρὶς νεκρὸν οἶον ὑπάρχειν αὐτὴν καὶ ἀνόνητον· ἵνα μὴ τὸ πιστεύειν μόνον ἐπιθαρόμεν καὶ διὰ κενῆς ἐγκυχώμεθα. Καὶ· πείθει τοῦτο λέγων, εὐθύς τὴν Ἀβραάμ καὶ τὴν Ραὰβ παράγων εἰς μάρτυρας, τὸν μὲν μετὰ τῆς πίστεως καὶ τὸν Ἰσαὰκ προσενέγοντα, τὴν δὲ τοῖς κατασκόποις δι' ἐτέρας ὁδοῦ παραπεμφθεῖσαν. Καὶ τί με δεῖ τὰ καθ' ἕκαστον ἀριθμεῖσθαι ; σχεδὸν γὰρ οὐδὲ μίαν ὑπέλιπε τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, πρὸς ἣν οὐκ ἠρέθισε τὸν φιλόθεον, μετὰ πολλοῦ τοῦ πιθανοῦ καὶ τῆς χάριτος. Οὗτος τῇ γλώσσῃ θεσμὸν ἐπέθηκε, σιωπᾶν τε κατὰ καιρὸν καὶ λέγειν ἀκριβοῦσάμενος· οὗτος τῆς μὲν ἀληθείας ἔχουσαι, τοῦ ψεύδους δὲ καὶ μίαν ἀπέχεσθαι πατρικῶς διδάσκει· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς φιλοψόγου γλώττης καὶ διαδόλου πλείστα κατηγορεῖ, καὶ τὴν λάθρα δὲ τοῦ πλησίον καταλαλεῖν, ἢ καὶ κρίνειν τῆς τῶν ἀνθρώπων διανοίας μακρὴν ἀπωθεῖται.

ΙΑ'. Σὸν ἔργον, ὦ δίκαιε, καὶ τὸ πλουσίους αὐθις καὶ πένησι παραινέσαι, τοὺς ἐπὶ τῷ πλούτῳ μὴ πεποιθέναι, τοὺς δὲ μακροθύμως φέρειν ὡς ληψομένους μισθὸν τῆς ὑπομονῆς ἀναφαίρετον· κάκεινοις μὲν ἔλεγχον τῆς ἀπιστίας τὸν πλοῦτον τιθέναι, ἅτε δὴ ἐπ' αὐτῷ θαρρήσασι, καὶ μὴ κόλποις τοῖς μηδέποτε κενουμένοις· τοῖς δὲ οἷα προφήτης εὐαγγελίζεσθαι πρὸ τῶν θυρῶν ἐστάναι τὸν κρίναντα. Τὸ δὲ μὴ τὴν ἐπιτοκίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ὄρκον ἀπλῶς ἐκτρέπεσθαι, τίνος ἄλλης ἢ τῆς δικαίας γλώττης παραινέσεις, πρὸ πάντων λεγούσης· « Ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε ὅλως, μὴ τε τὸν οὐρανὸν, μὴ τε τὴν γῆν, μὴ τε ἄλλον ὄρκον τινά· ἔστω δὲ ὑμῶν τὸ Ναὶ Ναὶ· καὶ τὸ Οὐ Οὐ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. » Τοὺς ἐνθυμοῦντας ἀσφάλειαν ἑαυτῶν ποιεῖσθαι τὴν προσευχὴν διδάσκει, τοὺς νοσοῦντας ἐλαίῳ μετὰ προσευχῆς ἱερέως εἰς ἀλοιφήν χρῆσθαι, καὶ τοῦτο τῆς νόσου ποιεῖν ἱαμα· ὡς τῆς εὐχῆς ἄρα τῆς διὰ τῶν ἔργων βοηθουμένης, ἐνεργεῖν τὰ μέγιστα δυναμένης. Τί δὲ χρὴ τὰ τῆς γλυκείας ταύτης Ἐπιστολῆς πάντα διαλαβεῖν, ἐξὸν ἐντυγχάνειν αὐτῇ τῷ βουλομένῳ κάκειθεν

⁶ Jac. v, 12.

ὡς ἐκ πηγῆς ἀρύσθαι, καὶ γυυσάμενον πιστοῦσθαι, καὶ οὕτως ἀξιόχρεων μάρτυρα γίνεσθαι τῶν Ἰακώβου καλῶν;

est omnia persequi, quæ hæc continet Epistola, cum eam possit qui velit legere, et illinc haurire tanquam ex fonte, et gustando factis probare, et ita fide dignus esse testis eorum, quæ pulchre dicuntur a Jacobo?

CAPUT II.

Synodus Hierosolymis habita. Æstimatio singularis apud apostolos et Judæos. Martyrium.

IB. Ἔστι δὲ κἀντεῦθεν τὸ ἀξιόχρεων ἐκεῖνου καὶ δυνατὸν ἐν λόγῳ μαθεῖν. Ζήτησις κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν κατέστη ποτὲ, εἰ δεῖ τοὺς ἐξ ἐθνῶν προσιόντας τῷ λόγῳ τῆς χάριτος κατὰ τὸ ἔθος Μωσέως λοιπὸν περιτέμεσθαι. Οἱ ἐπὶ τῆς Ἀντιόχου τοίνυν ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀποστόλοις τὴν κρίσιν ἐπέτρεψαν, Παύλου καὶ Βαρνάβα διακονούντων πρὸς τὸ ζητούμενον. Τῆς δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας εἰς τοῦτο συναθροισθείσης, καὶ Πέτρου τοῦ τῶν ἀποστόλων πρώτου προσετηχότος τῆς πίστεως, καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας σπέρματα καταβάλλοντος· « Ἄνδρες ἀδελφοί, φησὶν ὁ Ἰακώβος, Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέφατο λαθεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν. » Εἶτα ἐπιθεὶς τὰ τοῦ προφήτου ῥήματα, τοῖς ζητούμενοις ἠντιως ἐπέψηφίζετο· « Κρίνω ἐγὼ, λέγων, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, τῆς πορνείας, καὶ τοῦ αἵματος, καὶ τοῦ πνικτοῦ. » Οὕτως ἔφη, καὶ ὁ λόγος ἔργον ἐγένετο, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Ἰακώβου ψηφισθὲν εἰς τύπον τοῖς ἀποστόλοις ἐγράφετο, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεδίδοτο· οὕτω καὶ παρ' αὐτοῖς εἶχε τοῖς ἀποστόλοις ὁ ἀνὴρ τὸ αἰδέσιμον.

XII. Porro autem hinc quoque sciri potest, quanta esset ejus auctoritatis et dicendi facultas. Fuit aliquando quæstio Antiochiæ, an oporteret eos qui ex gentibus ad verbum veritatis accedebant, more Mosaico deinceps circumcidere. Fratres ergo, qui erant Antiochiæ, apostolis commorantibus Hierosolymis permiserunt judicium, Paulo et Barnaba usi ministris ad proponendum id de quo quærebatur. Cum vero quæ Hierosolymis erat Ecclesia ad hoc esset congregata, et Petrus primus apostolorum præesset fidei, et jaceret semina pietatis: « Viri fratres, inquit Jacobus, Simon exposuit quomodo primum Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo; et ei consentiunt prophetae. » Deinde cum subjunxisset verba unius prophetæ, de iis quæ quærebantur hanc tulit sententiam: « Judico ego, dicens, non esse molestia afficiendos eos, qui ex gentibus ad Deum convertuntur: sed scribendum ad eos, ut se abstineant a contaminationibus simulacrorum, fornicatione, et sanguine, et suffocato. » Sic dixit, et quod dixerat, deductum est ad effectum: et quod a Jacobo fuerat decretum, scriptum est ab apostolis, et Ecclesiæ pro forma fuit traditum. Tanta apud apostolos fuit ejus reverentia.

IG. Ἄλλ' ἔστιν ἀκοῦσαι καὶ Παύλου ὅσα περὶ αὐτοῦ Γαλάταις ἐπέσταλκεν. « Ἀνῆλθον, φησὶ, εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορησαὶ Πέτρον, ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰακώβον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, » ὡς μεγάλου τιμῆς ὄντος καὶ ἀξίου μνήμης τοῦ θεάσασθαι τὸν Ἰακώβον. Οἷος δὲ ἐστὶ καὶ αὐτῷ τῷ Παύλῳ παραινῶν ὁ Ἰακώβος, ὃ τὰ τῶν Ἠράξεων ἐπιῶν σαφῶς εἴσεται. « Γενομένων γὰρ ἡμῶν, φησὶ ὁ Λουκᾶς, εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπεδέξαντο ἡμᾶς πάντες οἱ ἀδελφοί· τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆλθεν ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰακώβον, πάντες τε παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν οἱ πρεσβύτεροι· καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγήσατο καθ' ἑν ἕκαστον ὧν ὁ Θεὸς ἐποίησε τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν Θεόν, εἰπόντες τῷ Παύλῳ· Θεωρεῖς, ἀδελφε, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν· κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους. Ἀλλὰ τοῦτο ποιήσον ὃ σοι λέγομεν· ἀγνίσθητι σὺν (c) τοῖς οὖσιν ἀδελφοῖς, καὶ δαπάνησον, καὶ γνώσονται ὅτι περὶ ὧν κατήχηται περὶ σοῦ οὐδὲν ἐστὶ. » Πάντως δὲ Ἰακώβου δέον ὑπολαμβάνειν

XIII. Sed licet etiam audire, quidnam Paulus de eo scribat ad Galatas: « Ascendi, inquit, Hierosolymam ad videndum Petrum. Alium autem apostolum non vidi, nisi Jacobum fratrem Domini: » utpote quod res esset magna, et digna quæ mandaretur memoriæ, videre Jacobum. Qualibus autem monitionibus ad Paulum usus sit Jacobus, aperto sciet, qui legerit Actus apostolorum. « Cum nos enim (inquit Lucas) venissemus Hierosolymam, exceperunt nos omnes fratres. Sequenti autem die ingressus est Paulus nobiscum ad Jacobum, et omnes accesserunt presbyteri: quos cum saluasset, exposuit singulatim unumquodque eorum, quæ Deus fecit gentibus per ministerium suum. Illi autem cum audiissent, glorificaverunt Deum, dicentes Paulo: Vides, frater, quam multa millia sunt inter Judæos eorum qui crediderunt, et sunt omnes legis æmulatores: de te autem audierunt, quod tu doces a Mose defectionem Judæos omnes, qui sunt in gentibus. Sed fac hoc, quod tibi dicimus: sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se: his assumptis, sanctifica te cum illis, et impende in illis, ut radant capita: et cognoscent

* Act. xv, 14, 15. * Ibid. 19. † Galat. i, 19.

(c) Etiam hic locus ex Act. xxi magis integre habetur in eadem versione.

omnes, quod quæ de te audierunt, nihil sunt ⁸. » Oportet autem omnino existimare hæc verba esse Jacobi, ut qui esset princeps illius Ecclesie; propterea enim hoc egregie a Luca est additum: « Paulus nobiscum ingressus est ad Jacobum. » Tantum inter apostolos tribuebatur Jacobo, et adeo erat clarus, et habebatur in tanto honore, partim quidem hoc habens ex virtute, partim autem hoc actus ex eo quod esset frater Domini.

XIV. Judas autem, qui catholicarum septimam scripsit Epistolam, quam ex re seipsum significat, et quomodo facit inscriptionem? « Judas Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, iis qui sunt dilecti in Deo Patre. » Non ex imperatoriis et inanibus dignitatibus sibi tantum claritatis tribuunt, qui sunt in mundo splendidi, quantum ille sciebat gloriari ex eo, quod esset et diceretur frater Jacobi (7). Si autem est Judæ gloria dici fratrem Jacobi, quanto est ipsi Jacobo major, quod Christi frater nominetur? Ipse enim solus assecutus fuit hæc privilegia, et dignus est habitus, qui solus vocaretur (8) frater Domini.

XV. Hic ergo magnus et divinus Jacobus erat sanctus (ut sacra dicunt Eloquia) ex utero matris suæ. Quamobrem statim post Christum, primum Pontificem, accipit clavum Ecclesie Hierosolymitanæ, et solus in Sancta sanctorum perpetuo ingreditur (9). Non enim semel, sicut iis qui legi et umbræ cœlestium serviebant, concedebatur ingressus: sed sic ingrediebatur, ut qui solus posset ingredi propter puritatem. Ingrediens autem, se inclinabat in genua, et populo conciliabat remissionem peccatorum, melius quam Moses: adeo ut instar camelorum ei genua obdurescerent, eo quod ea flecteret assidue: sic enim nobis Deus, qui homo factus est, orandum tradit. Propter insignem autem justitiam, vocabatur Justus Oblias (10), quod lingua nostra significat comprehensionem populi et justitiam.

XVI. Cæterum, quomodo prophetæ (11) prius significaverunt, quidam ex septem hæresibus, quo-

⁸ Act. xxi, 20 seqq.

(7) Cum Jacobo ex matre Maria solus frater Joseph assignetur in Evangelio, dicendum erit Judam fuisse Jacobi fratrem, ex eodem quidem patre Cleopha, sed ex altera matre.

(8) Iterum Christus, Marci vi, vocatur a Nazarenis frater Jacobi et Joseph, et Judæ et Simonis. Paulus etiam, I Cor. ix, 5, Fratres Domini nominat, Judam verosimiliter et Simonem intelligens, ex duodenario numero apostolorum duos, sed forte minus propinquos: ut Jacobus hic (nam de fratre Josepho, qui potuit ante Christum obiisse, nihil legitur) solus et antonomastice Adelphothei gloriosum cognomentum relinuerit. Scilicet, etc.

(d) Textus habet εἰσῆται.

(e) Vide notata ad versionem Latinam num. 10. Hic addo in ms. Græco, primum Ἰοβλίαις, hic vero

εἶναι τὰ ῥήματα, οἷα τῆς Ἐκκλησίας κατάρχοντος: διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Λουκᾷ πρόκειται κατεξαίρετον, ὅτι: « Παῦλος (d) εἰσέλθοι σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον. » Τροσοῦτον ἐν ἀποστόλοις Ἰακώβῳ τὸ συγκεχωρηκός, καὶ οὕτως ἦν ἐπιφανής τε καὶ ἀξιότιμος, τοῦτο μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἔχων, τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀδελφὸς εἶναι τοῦ Κυρίου προσειληφώς.

ΙΔ'. Ἰούδας δὲ τὴν ἐβδόμην Ἐπιστολὴν τῶν καθολικῶν γράφων, ἐκ τίνος ἄρα δῆλον ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ πῶς τὴν ἐπιγραφὴν τίθησιν; « Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δούλος, ὁ ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν Θεῷ Πατρὶ ἠγαπημένοις. » Οὐχ οὕτως ἀπὸ τῶν βασιλικῶν τούτων καὶ διακένων ὀξιωμάτων, οἳ κατὰ κόσμον λαμπροὶ τὸ ἐπίσημον ἑαυτοῖς περιποιούονται, ὅσον ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ ἀδελφὸς εἶναι καὶ λέγεσθαι Ἰακώβου σεμνύνεσθαι ἔγνω. Εἰ δὲ τούτῳ δόξα τὸ ἀδελφὸν Ἰακώβου λέγεσθαι, πόση ἐκεῖνῳ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου κατονομάζεσθαι; αὐτὸς γὰρ καὶ μόνος τῶν πρεσβείων ἔτυχε τούτων, καὶ ἀδελφὸς Κυρίου μόνος λέγεσθαι κατηξίωται.

ΙΕ'. Ὁ τοίνυν μέγας οὗτος καὶ θεῖος Ἰάκωβος ἅγιος ἦν, ὡς τὰ ἱερὰ φασὶ Λόγια, ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ: διὸ καὶ, μετὰ Χριστὸν εὐθύς τὸν πρῶτον ἀρχιερέα, τῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας τοὺς οἶακας ἐγγειρίζεται, καὶ μόνος εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων διαπαντὸς εἰσπορεύεται: οὐδὲ γὰρ ἄπαξ, καθάπερ τοῖς τῷ νόμῳ καὶ τῇ σκιᾷ τῶν ἐπουρανίων λατρεύσασιν, ἐγγωροῦν ἦν, ἀλλ' οὕτως εἰσῆται ὡς μόνος εἰσιέναι δυνάμενος διὰ καθαρότητα. Εἰσερχόμενος δὲ, κείμενος ἐπὶ τῶν γονάτων εὐρίσκετο, καὶ τῷ λαῷ τῶν ἡμαρτημένων ἄρεσιν, κρεῖττον ἢ κατὰ Μωσαῖα τε ποιούμενος, ὡς ἀπεσκληκέναι αὐτῷ τὰ γόνατα κατὰ τὰς καμήλους, διὰ τὸ ἐπὶ γόνυ τοῦτον διαπαντὸς κάμπτεσθαι: οὕτω γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς, γενόμενος ἄνθρωπος, τὰ τῆς εὐχῆς παραδίδωσι. Διὰ μέντοι δικαιοσύνης ὑπερβολὴν δίκαιος ἐκαλεῖτο καὶ (e) Ὀβλίαις, ὃ καθ' Ἑλληνας περιτομή δηλοῦται τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη.

ΙΓ'. Ὡςπερ γοῦν οἱ προφῆται πρότερον δεδηλώχασιν, τινὲς μέντοι τῶν ἐπτὰ αἱρέσεων, ὧν Ἄνανος

9) Græce εἰς τὰ Ἅγια ἁγίων. Ast Hegesippus, ex quo ista deducta, solum habet: Τούτῳ μόνῳ ἔξῃν εἰς τὰ ἅγια εἰσιέναι. Erat Sancta sanctorum locus, in quem semel in anno intrabat supremus pontifex. At Sancta locus, in quem quotidie intrabant sacerdotes. Et licet sanctus Jacobus non esset sacerdos Judæorum, tamen illi sanctitatis existimatio tantam conciliarat auctoritatem, ut intranti in sancta nullus resisteret.

(10) Commodius dixisset Saddle et Oblias, ut duplex interpretatio sequens, duplici Hebraicæ voci responderet.

(11) Hegesippus apud Eusebium, hæc verba etiam Ἰουλίαις scribit, quæ ex Eusebio censuimus corrigenda.

ἐξηγεῖτο (ιερεὺς δὲ ἦν τότε ὁ Ἄνανος· ἦν δὲ Παῦλος ἐπιβοησάμενος Καίσαρα πρὸς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Πιστοῦ δεσμώτης ἐστέλλετο παρὰ Νέρωνα)· οὗτοι γοῦν οἱ τῶν τοιούτων αἰρέσεων, τῆς ἐλπίδος καθ' ἣν Παῦλῳ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξήρτυον ἀμαρτάνοντες, ἐπὶ Ἰακώβου τρέπονται, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· τοιαῦτα γὰρ αὐτοῖς καὶ κατ' ἐκείνου τετόλμητο. Καὶ μέσον ἑαυτῶν ἀπικλάθοντες τὸν Δίκαιον, ἄρνησιν τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐξεζήτουν αὐτὸν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπυνθάνοντο· Εἰπέ ἡμῖν, ὦ Δίκαιε, λέγοντες, τίς ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ, πιστούμενος τὴν ἐκείνων φωνήν, καὶ δίκαιος, ὡς περ γοῦν ἐκαλεῖτο, φανῆναι βουλόμενος, δικαίαν καὶ τὴν φωνὴν εἰδῶσιν, Οὗτός ἐστιν, λέγων, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦς ὁ Χριστός. Τινὲς μὲν οὖν αὐτῶν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου λεγομένοις πιστεύοντες ἦσαν· οἱ δὲ ἠπίστανον τε καὶ ἀντέλεγον κατὰ παράδοσιν οὐκ ὀρθὴν καὶ πλάνην· αἱ γὰρ αἰρέσεις αὗται παρὰ Ἰουδαίοις (ὡς τὰ θεῖα φασὶ Λόγια) οὕτε ἀνάττασιν ἐπρέσβευον, οὕτε ἐρχόμενον ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Πολλοὶ μὲντοι καὶ διὰ τὸν Ἰακώβου τῷ τῶν πιστευόντων χορῶ συνετάττοντο, καὶ θόρυβος πολὺς τοὺς ἄρχοντας εἶχε τῶν Ἰουδαίων ἅτε διὰ τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων φασκόντων, ὅτι κινδυνεύει πᾶς ὁ λαὸς, Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν προσδοκῶν.

ΙΖ'. Προσελθόντες τοιγαροῦν Ἰακώβῳ· Παρακαλοῦμέν σε, Δίκαιε, μάλα δεινῶς ἔλεγον, ἐπίσχεσ τὸν λαόν, ἐπεὶ περ ἐπλανήθη εἰς Ἰησοῦν ὡς αὐτὸν ὄντα Χριστόν· ἀλλ' ὅπως πείσῃς τοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα περὶ τοῦ Ἰησοῦ συνεληλυθότας, μὴ πλανᾶσθαι περὶ αὐτοῦ· σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα· καὶ μαρτυροῦμέν σοι, ἡμεῖς τε καὶ πᾶς ὁ λαὸς, ὅτι δίκαιος εἶ, καὶ πρόσωπον οὐ λαμβάνεις· τὴν μαρτυρίαν ταύτην, τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ πρόσωπον μὴ λαμβάνειν, τούτου χάριν ἐκείνω προσενέγκοντες ἔν' ἐκ τοῦ δικαίου κλέψωσι μᾶλλον αὐτὸν, καὶ πρόσωπα ἐκείνων λαθεῖν ἀναπέισωσι τῇ κολακείᾳ διαφθαρέντα. Ἐπὶ τὸ πτερύγιον οὖν, φησὶν, ἀναβᾶς στῆθι τοῦ ἱεροῦ, ἵνα ἦς ἐπιφανὴς τῷ λαῷ, καὶ ἀκουστά σου τὰ ῥήματα γένηται· διὰ γὰρ τὸ Πάσχα συνεληλύθησαν αἱ φυλαὶ ἅπασαι μετὰ τῶν ἐθνῶν. Ἐττησανοῦν οἱ τε Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὸν Ἰακώβου ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ φωνῇ γεγωνοτέρᾳ, Δίκαιε, ἔφησαν, σοὶ πάντες ὀφείλομεν πείθεσθαι· ἐπεὶ περ ὁ λαὸς ὀπίσω πλανᾶται τοῦ Ἰησοῦ, ὃν πάντες ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρὸν ὑπομεμενηκότα γινώσκομεν· ἀπάγγειλον ἡμῖν τίς ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ.

ΙΗ'. Ἐπεὶ οὖν ὁ καιρὸς ἐκάλει τὸν ἀριστέα στῆναι

connectens periodo priori, de honorificis cognominentis Jacobo per Judæos additis, ait, ὡς οἱ προφηταὶ δηλοῦσι περὶ αὐτοῦ, sicut prophetae de eo declarant: nec facile est explicare quos istie Prophetas significet: suspicor applicata ei quædam loca, quæ alias de Messia sub nomine Justii inveniantur: ut cum dicitur Sapientia ii: « Opprimamus et circumveniamus Justum. »

(12) Josephus, lib. xiii, cap. 8, trium duntaxat hærescon meminit, Pharisaæ, Sadduceæ, et Essenæ: at septem a se prius descriptas in Commentariis hic ait Hegesippus, cui credimus, et Josephum solum tres præcipuas nominasse.

A rum dux erat Ananus (12), (Erat autem Ananus tunc sacerdos (13), quando Paulus appellato Cæsare, Romam a Festo vincetus, missus est ad Nerone) cum essent frustrati spe insidiarum, quas struxerant adversus Paulum, convertuntur contra Jacobum fratrem Domini. Hæc autem in illum facere ausi sunt. Cum Justum interceptissent medium, petebant ab eo negationem fidei in Christum coram toto populo, et ex ipso sunt sciscitati: Dic nobis, o Juste, dicentes, quodnam est ostium Jesu (14). Ille vero verbum eorum confirmans, et qualis dicebatur Justus volens videri, justam similiter vocem emisit, Hic est, inquit, Filius Dei Jesus Christus. Atque nonnulli quidem credebant iis quæ dicebantur a Jacobo; alii autem minime credebant, et convenienter non rectæ traditioni et errori. Quædam enim hæreses apud Judæos (ut divina dicunt Eloquia) neque tenebant resurrectionem, neque credebant Deum venturum, ut redderet unicuique secundum opera sua. Atque nulli quidem propter Jacobum relati sunt in numerum credentium: magna autem murmuratio exorta est inter principes Judæorum, utpote quod dicerent Pharisaei et Scribæ in periculum venire universum populum, expectantem Jesum Christum.

XVII. Cum ergo accessissent ad Jacobum: Te valde rogamus, o Juste, dicebant, cohibe populum: in errorem enim inductus est de Jesu, quod ipse sit Christus: et fac, ut iis qui die Paschæ conveniunt, de Jesu persuadeas, ne de ipso fallantur. Tibi enim nos credimus et tibi ferimus testimonium, et universus populus, quod sis justus, et personam non accipias: hoc autem testimonium, quod esset justus, et personam non acciperet, ideo illi tribuebant, ut ex hoc Justii nomine eum ad se allicerent, et persuaderent, ut illorum personas acciperet, corruptus assentatione. Ascendens ergo, inquit, sta supra templi pinnaculum, ut cernaris a toto populo, et verba tua audiantur: nam propter Pascha convenerunt omnes tribus cum gentibus (15). Statuerunt ergo Scribæ et Pharisaei Jacobum supra templi pinnaculum, et alta voce dixerunt: Juste, debeinus omnes tibi credere. Quoniam igitur populus errat post Jesum, quem omnes scimus passum esse mortem sub Pontio Pilato, nobis enuntia, quid tibi videatur de Jesu.

XVIII. Cum ergo tempus vocaret, ut vir fortis

(13) Hic Actorum xiii et deinceps vocatur Ananias, princeps sacerdotum.

(14) Ostium poni videtur pro exitu seu fine: intendebant enim, ut simpliciter respondendo quod obiisset in cruce, videretur ejus divinitatem negare.

(15) Non solum quarumcumque tribuum Israelitas, sed etiam gentiles ad diem festum undequaque solitos Hierosolyman ascendere, notius ex Evangelio est, quam ut contra Scaligerum probari debeat: cujus etiam scrupulo de gentibus templum non ingredientibus facile satisfacit ipse locus, in eam partem prospectum habens, ad quam gentilibus quoque fas fuerit accedere.

resisteret mendacio, non est cunctatus, neque metu A prodidit veritatem : sed et animo et lingua liberrimus, et magnam protinus vocem emittens : « Quid me rogatis, inquit, de Jesu? Ipse sedet in cœlo ad dexteram virtutis Patris sui, venturus posthac in nubibus cœli, ut judicet orbem terræ in justitia. » Cum multi autem fuissent persuasi ab hoc Jacobi testimonio, clamarentque et dicerent, Hosanna Filio David : Scribas et Phariseos subiit magna ejus, quod factum fuerat, pœnitentia, et inter se dicebant : Male fecimus, qui tale testimonium Jesu præbuerimus. Agedum ergo Jacobum dejiciamus, ut populus metu retardatus non credat Jesu. Cum sic dixissent, magna voce clamarunt : O ! o ! Justus quoque erravit.

XIX. Cum ergo ascendissent in templi pinnaculum, eum statim dejiciunt. Et ne sic quidem desistentes ab insania, dicebant : Justum obruamus lapidibus. Et cœperunt in eum jaculari lapides, quoniam dejectus non erat mortuus. Sed conversus (O sanctam animam !) sigit humi genua dicens : Domine Deus Pater, dimitte eis, nesciunt enim quid faciunt ; eandem vocem, quam Stephanus, divinus quoque, emittens Jacobus. Cum sic ergo eum appeterent lapidibus, unus ex sacerdotibus, qui erant filii Rechab, filii Rechabim, de quibus fert testimonium Jeremias (16) propheta, clamavit, dicens : Cessate : quid facitis? Justus pro nobis C precatur. Quidam autem ex eis, accepto fuste ex officina fullonis, quo comprimebat vestes, valide infligit ejus capiti : et sic Justus tradidit animam. Quem acceperunt et sepelierunt prope templum Dei.

XX. Quicumque autem erant, in civitate moderati et probi, et videbantur leges accurate servare, hoc tulerunt graviter, et clam mittunt ad Agrippam (erat enim is successor tetrarchiæ Herodis) rogantes, ut scriberet ad Ananum, ne talia auderet. Neque enim recte fecisse dicebant, quod fecerat magno Jacobo. Quidam autem ex eis Albino quoque procedentes obviam, venienti Alexandria (ipsum enim post Festum elegit Cæsar procuratorem Judææ) eum docent, non licere Anano absque ejus sententia sedere in concilio. Albinus igitur, credens iis qui dixerant, iratus scribit ad Ananum, minans eum daturum pœnas admissi facinoris. Rex vero Agrippa, Anano deposito a sacerdotio, cum fuisset Pontifex non plures quam tres menses, alterum ejus loco constituit. Mala autem extrema invaserunt Judæos post mortem Jacobi : horum testis est Josephus Judæus, qui nihil celavit veritatis.

(16) Ast Rechabitæ, de quibus Hieremiæ xxxv, ex Madianitis inter Judæos habitantibus erant, uti ex x Numerores liquet; quomodo ergo ex iis sacerdotes erant? Glossema igitur hoc de suo adjecerit vel Hegesippus vel Eusebius, eo quod legere-

κατὰ τοῦ ψεύδους, οὐ μίλλων ἦν οὐδὲ δειλία τὴν ἀλήθειαν προδιδούς, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν καὶ γλῶτταν ἐλευθερώτατος, καὶ μεγάλην εὐθύς ἀφείς τὴν φωνήν· « Τί με ἐρωτᾶτε περὶ τοῦ Ἰησοῦ ; λέγων, καὶ αὐτὸς κάθηται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν δεξιᾷ τῆς δυνάμεως τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ἐρχόμενος μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ κρῖναι τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. » Καὶ πολλῶν πληροφορηθέντων ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ τοῦ Ἰακώβου, κραζόντων τε καὶ λεγόντων· Ὡσαννᾶ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ, πολλῇ τοῖς Γραμματεῖς τότε καὶ Φαρισαίους εἰσῆαι μετάνοια τοῦ πραχθέντος· καὶ πρὸς ἀλλήλους, Κακῶς ἐποίησαμεν, ἔλεγον, τοιαύτην μαρτυρίαν παρασχόντες τῷ Ἰησοῦ· δεῦτε τοιγαροῦν, καταλάβωμεν τὸν Ἰάκωβον, ἐν ᾧ λαὸς οὕτω φόβῳ περισχεθέντες μὴ πιστεύσωσι τῷ Ἰησοῦ. Οὕτως εἰπόντες μέγα τι βεβοήκασι· Ὡ! ὦ! καὶ ὁ Δίκαιος ἐπλανήθη.

ΙΘ'. Ἀναθάντες οὖν ἐπὶ τὸ πτερύγιον εὐθύς καταβάλλουσι· καὶ μηδὲ οὕτω τῆς μανίας στάντες, ἔλεγον· Λιθάσωμεν τὸν Δίκαιον. Καὶ ἤρξαντο λιθάζειν αὐτὸν, ἐπεὶ περ καταβληθεὶς οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ στραφεὶς, ὡ ψυχῆς ἀγίας! τίθησι τὰ γόνατα, λέγων· Κύριε Θεὲ Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι· τὴν αὐτὴν τῷ Στεφάνῳ φωνὴν ἀφείς καὶ ὁ θεὸς Ἰάκωβος. Οὕτως οὖν λιθοβολούντων αὐτὸν, εἰς τῶν ἱερέων, τῶν υἱῶν Ῥηχαὶ, υἱοῦ Ῥαχαβῆν, τῶν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου μαρτυρουμένων, ἔκραξε λέγων· Παύσασθε, τί ποιεῖσθε; εὐχεται ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Δίκαιος. Καὶ τις αὐτῶν, ἀπὸ τῶν κναφῶν τὸ ξύλον λαβὼν, ἐν ᾧ ἀπεπίαζον τὰ ἱμάτια, ἐπάγει λίαν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· καὶ οὕτως ὁ Δίκαιος παραδίδωσι τὴν ψυχὴν. Καὶ λαβόντες αὐτὸν θάπτουσι πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ.

ΙΚ'. Ὅσοι δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐπεικίστατοι, καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς ἐδόκουν, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ· καὶ πέμπουσι κρύφα πρὸς τὸν Ἀγρίππαν (οὗτος γὰρ τῆς Ἡρώδου τετραρχίας διάδοχος ἦν) ἀξιούνται ἐπιστεῖλαι Ἀνάμῳ, μὴ τοιαῦτα τολμᾶν, μηδὲ γὰρ τὸ κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον Ἰάκωβον ὀρθῶς καταπράξει. Τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τῷ Ἀλβίνῳ ὑπαντήσαντες, ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδραίας ὁδοιποροῦντι (αὐτὸν γὰρ μετὰ Φῆστον ἐχειροτόνησε Καῖσαρ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπον) διδάσκουσι μὴ ἐξεῖναι τῷ Ἀνάμῳ χωρὶς γνώμης αὐτοῦ καθῆσαι συνέδριον. Ἀλβίνος δὲ τοῖς εἰποῦσι πεισθεὶς, γράφει μετ' ὀργῆς πρὸς τὸν Ἀνανον, δίκας ἀπειλῶν ὑποσχεῖν αὐτὸν τοῦ τοιοῦδε τολμήματος. Ἀγρίππας μέντοι ὁ βασιλεὺς, ἀφελὼν τῆς ἱερωσύνης τὸν Ἀνανον, ἄρξαντα μῆνας οὐ πλείους τριῶν, ἕτερον αὐτ' ἐκείνου κατέστηκε. Τὰ μόντοι κακῶν ἔσχατα, μετὰ τὴν Ἰακώβου τελευτήν, Ἰουδαίους κατεῖληφε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰουδαῖος Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ὑποκρυψάμενος.

tur filius Rechab, adductus in hunc errorem : cum nomen hoc fere potuerit etiam ex Aaronis familia aliquis, sicut ex Judæis multi gesserunt nomen Ismaelitis, quos ridiculum foret Ismaelitas dicere.

ΚΑ'. Ταῦτα οὕτω συνήλθεν, καὶ προστέθη τοῖς ἁγίοις ὁ ἅγιος, τοῖς μάρτυσιν ὁ μάρτυς, τοῖς δικαίοις ὁ δίκαιος καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος· ἐν ἐπισκόποις πρῶτος τὸν μαρτυρικὸν ἀναδησάμενος στέφανον. Ἦν μὲν γὰρ προφθάσας ἐν διακόνοις ὁ Στέφανος, ἐν ἀποστόλοις ὁ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος· νῦν δὲ ὁ ἀρχιερεὺς τῷ πρῶτῳ ἀρχιερεῖ Χριστῷ ἠκολούθησεν, ὁ μάρτυς τῷ ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ὑποσχόντι. Πόσων σοι θεῶν ἀξιωματῶν πόσοι χρεωστοῦνται σοι στέφανοι, τῷ μαθητῇ, τῷ ὀρχιερεῖ, τῷ δικαίῳ, τῷ θεαδελφῷ, τῷ μάρτυρι, τῷ ὃ τι ἂν τις εἴποι τῶν ἀγαθῶν ἐκ περιουσίας ἔχοντι, εἰς δόξαν Πατρός, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς καὶ ἀχωρίστου Θεότητος, ἣ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXI. Hæc ita evenerunt, Sanctus additus est sanctis, Martyr martyribus, justis qui Justus erat et nominabatur, quippe primus inter episcopos fuit martyrica corona redimitus. Nam inter diaconos quidem præcessit Stephanus, inter apostolos Zebedæi Jacobus : nunc autem pontifex Christum primum Pontificem est secutus ; martyr eum, qui pro universo mundo proprium præhuit sanguinem. Quam multarum divinarum dignitatum quam multe tibi debite sunt coronæ, discipulo, pontifici, justo, Dei fratri, martyri? qui quidquid boni dixerit quispiam, habes ex abundantia : ad gloriam Patris, Filii et Spiritus sancti, quæ est una et inseparabilis divinitas, et quam decet omnis honor et magnificentia, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. B Amen.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ἈΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΑΚΑΚΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΣ.

MARTYRIUM SANCTI ET EGREGII CHRISTI MARTYRIS

ACACII CAPPADOCIS

(Surius ad diem 8 Maii; Græce nunc primum prodit ex eod. Reg. Paris 1534, sæc. XII.)

Α'. Τρίτον τοῦτο τοῦ μισοκάλου καὶ παμπονήρου δράκοντος λαίλαπι κινήσαντος κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων ἐπὶ Μαξιμιανοῦ τοῦ γαμβροῦ Διοκλητιανοῦ, υἱοῦ δὲ καὶ ὑπερασπιστοῦ τοῦ Σατανᾶ, εὐθέως καὶ τὰ πονηρὰ καὶ ἀσεβῆ διατάγματα τούτου κατὰ πᾶσαν χώραν ἐπεφόρτησεν, ἐνθα προσέταττεν, ὥστε ἐν πάσῃ πόλει, εἴ τις μὴ βούλοιο τῇ θεραπείᾳ τῶν θεῶν προσιέναι, τοῦτον ἀπαραιτήτως πάσῃ τιμωρίᾳ ὑποβληθῆναι. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἔξω ἀρχοντας ἐθέσπισεν, φόβῳ πάντα καὶ κινδύνου βασιλικοῦ γέμοντα· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοῖς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἡγεμόσι ταῦτα παρηγγέλλατο, ὥστε εἴ τις τῶν στρατιωτῶν μὴ ὑπέικη τοῖς προσταγμάσι τοῦ βασιλέως εἰς τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, μᾶλλον δὲ δαιμόνων, τοῦτον δέσμιον τοῖς ἔξω δικαστηρίοις δίδοσθαι εἰς τιμωρίαν.

Β'. Ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ καιρῷ καὶ τὰ κατὰ τὸν μακάριον καὶ ἅγιον μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Ἀκάκιον τὸν ἀληθῶς φερωνύμως τῇ θεῷ πράξει μαρτυρηθέντα καὶ μηδὲν τοῦ κακοῦ μετασχόντα ἢ πράξαντά τι τῆς πονηρᾶς καὶ κακεντρεχοῦς αὐτοῦ μηχανῆς· οὗτος δὲ ἦν ὁ ἅγιος, γένους μὲν Καππαδοκῶν, τῇ δὲ τύχῃ στρατιώτης, τῇ δὲ προθέσει ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ταῦτα ἐκόσμη, καὶ γένος, καὶ στρατείας,

I. Cum tertio honorum omnium hostis, et omni ex parte improbissimus draco diabolus, adversus Dei servos turbamem commovisset sub Maximino Diocletiani genero, et ipsius Satanæ filio ac propugnatore, statim impia ejus edicta per omnes regiones missa sunt. Edictis autem illis id præcipiebatur, ut in omni urbe, si quis esset, qui nollet deorum culturam obire, sine remissione aliqua omnibus suppliciis ac tormentis subjiceretur. Edicta vero ipsa omni terrore et regalibus minis ac periculis referta erant. Ad hæc et exercitus ducibus præceptum fuit, ut si quis e militibus imperatoris edicto, quod ad deorum vel ad dæmonum potius culturam pertineret, non obediret, ille vinculis astrictus, tribunalibus ad supplicia perferenda traderetur.

II. Tempore illo sancti Acacii martyris facta efflouerunt, qui rei ipsa nomen suum comprobavit, cum nihil omnino malorum dæmonum particeps fuerit, neque quidquam egerit, quod cum malitiosi diaboli machinis conveniret. Hic vir sanctissimus fuit genere Cappadox, et conditione quidem miles, at proposito et voluntate, Christi athleta; itaque et genus, et ordinis dignitatem exornavit. Ejus sa-

etum hoc modo se habuit : Cum Firmus quidam A
militaris ordinis esset tribunus eorum qui Romano-
rum lingua Martii, Græce vero Ἄρειοι dicebantur,
et sub eo tribuno centurio esset Acacius, Firmus
Ipse singulos milites ad se accersitos tentabat, ut
quem animum quisque haberet, experiri ac scire
posset. Cumque multos partim assentationibus,
partim minis ad idolorum superstitionem atque in-
teritum allexisset, posteaquam tribuni tentatio ad
Acacium pervenit, tunc beatus ille clara voce :
Christianus, inquit, ego natus fui : itaque Christia-
nus et sum, et ero, Domino meo Jesu Christo hoc
approbante : nam et ex parentibus, et ex majori-
bus Christianis natus sum. Hoc cum ille dixisset,
et Firmus tertio eum tentaret, ac modo gravibus
minis, modo promissis ingentibus promptam animi
alacritatem et ejus constantiam debilitare, et illum
ad se trahere conaretur, ita constans et immobilis
in Christi confessione beatus ille perstitit, ut dein-
ceps Firmus coactus fuerit, prout edicto regio ju-
hebatur, virum sanctum Acacium vinculis astri-
ctum, ad Bibianum quemdam mittere, qui totius
exercitus imperium administrabat.

III. Cum igitur hic pro tribunali sederet, et eos
interrogaturus esset, qui Dei confessionem profite-
bantur, Antoninus scriba ad Bibianum hæc detulit :
Pridie hujus diei, Bibiane præses, Firmus eorum,
qui Martii dicuntur, tribunatum gerens, Acacium
centurionem vinctum misit ad potestatem tuam,
quippe qui dominorum nostrorum et invictorum
Augustorum edicto parere noluerit, eo quod Chri-
stianorum religionem sequatur. Diligenter quoque
causam ipsius ad te scripsit. Bibianus tunc dixit :
Recitentur, quæ ad me scripta sunt ab optimo viro
Firmo tribuno. Recitata autem sunt, quæ scripta
erant in hanc sententiam. Flaccus Firmus Bibiano
duci salutem : Acacium centurionem sub me tri-
buno militantem, multumque a nobis partim ille-
cebris, partim promissis, partim etiam minis pro-
vocatum, ut a Christianorum secta discederet, cum
se Christianum esse asseveraret, et in ea confes-
sione constanter permanceret, ego invictorum ac
triumphantium imperatorum nostrorum jussis
obediens, illum vinctum ad te misi, qui tormen-
tis ac suppliciis subjeci debet, ut legibus ipsis obe-
diat.

IV. Hæc epistola recitata, Bibianus dixit : Addu-
catur Acacius, quem tribunus dicit. Adest ille,
inquit, Antoninus Commentariorum præfectus. Aca-
cius vero tunc illic stetit ridenti vultu : quæ res
futurum ejus viri gaudium figurabat. Judex igitur
illi dixit : Quodnam tibi nomen est ? Respondit
ille : Optabile et mihi et toti generi meo nomen
est a Christo derivatum : illud vero, quo humano
usu appellor, Acacius est. Ad hæc Judex : Quare,
inquit, Acacius nominatus, ut ipse dicis, malus
nunc es, non obediens edictis imperatorum ? Hoc

καὶ ἀξίωμα. Τὰ δὲ κατ' αὐτὸν οὕτως ἔχει τὸν τρόπον·
Φήρμου τινὸς ταξιαρχοῦντος τῶν λεγομένων τοῦ
ἀριθμοῦ κατὰ μὲν τὴν τῶν Ῥωμαίων γλώτταν Μαρ-
τησίων καλουμένων, κατὰ δὲ τὴν τῶν Ἑλλήνων
Ἄρειων, στρατευομένου δὲ αὐτοῦ τῷ ἀριθμῷ κεν-
τυρίωνος, καὶ ἕκαστον τῶν στρατιωτῶν προσκαλου-
μένου τοῦ Φήρμου, καὶ πειρωμένου τὰ τῆς γνώμης
ἐκάστου, καὶ πολλοὺς τὰ μὲν κολακείαις, τὰ δὲ καὶ
ἀπειλαῖς δελεάζοντος εἰς τὴν ἀπώλειαν, ὡς ἐφθασεν
καὶ εἰς αὐτὸν ἡ πείρα τοῦ ἀρχόντος, ἀνέκραγεν ὁ
Μακάριος φωνῇ μεγάλη λέγων· Ἐγὼ Χριστιανὸς
ἐγεννήθην, καὶ εἰμι, καὶ ἔσομαι, τοῦ Κυρίου μου
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτο παρακελευομένου καὶ θέλοντος·
καὶ γὰρ καὶ γονέων καὶ γένους Χριστιανοῦ εἰμι·
τοῦτο οὖν τρίτον ἀπόπειραν ποιουμένου τοῦ Φήρ-
μου καὶ ποτὲ μὲν ἀπειλῇ βαρεῖα, ποτὲ δὲ μείζον·
ὑποσχέσεσιν ἐκμαλάξαι αὐτοῦ τὸ πρόθυμον βουλομέ-
νου καὶ ἐξέλκοντος, ἔμεινεν ἀσάλευτος ὁ Μακάριος
τῇ ὁμολογίᾳ, ὡς λοιπὸν ἀναγκασθῆναι τὸν Φήρμον
καὶ κατὰ τὸ πρόσταγμα τὸ βασιλικὸν δεδεμένον
ἀποστεῖλαι τὸν ἅγιον Ἀκάκιον Βιβιανῷ τινι τῷ δι-
έποντι τὴν καθόλου τοῦ στρατοῦ ἀξίαν.

Γ'. Τοῦτου οὖν καθεσθέντος πρὸ τοῦ βήματος καὶ
ἐπερώτησιν μέλλοντος ποιῆσθαι τῶν εἰς τὸν Θεὸν
τὴν ὁμολογίαν ἐσχηκότων, Ἀντωνῖνος κομενταρήσιος
ἀναφέρει τῷ Βιβιανῷ λέγων· Κύριέ μου, τῇ χθὲς
ἡμέρᾳ Φήρμος ὁ τριβούνος τῶν λεγομένων Μαρτη-
σίων Ἀκάκιον τινι στρατιώτην ὄντα τοῦ νομέρου
αὐτοῦ δέσμιον παρέπεμψεν πρὸς τὴν σὴν ἐξουσίαν,
ὡς μὴ βουλευθέντα εἶξαι τῷ προστάγματι τῶν δεσπο-
τῶν ἡμῶν τῶν ἀηττήτων Αὐγουστῶν, τῇ δὲ τῶν
Χριστιανῶν θρησκείᾳ ἐξακολουθοῦντα, ἀκριβῶς γρά-
ψαι καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τῇ σῇ ἀρετῇ. Βιβιανὸς
εἶπεν· Ἀναγνωσθήτω πρότερον τὰ γραφέντα τῇ ἐμῇ
καθοσιώσει παρὰ τοῦ κυρίου μου καὶ ἐναρέτου Φήρ-
μου τοῦ ταξιαρχοῦ· καὶ παρευθὺ ἀνεγνώσθη. Ἦν δὲ
τὰ γραφέντα τοιαῦτα· Φιλάδιος Φήρμος τῷ κατὰ
πάντα μοι σεβασμῶ Βιβιανῷ χάρειν· Ἀκάκιον
στρατιώτην τοῦ ἀριθμοῦ τυγχάνοντα τοῦ ὑπ' ἐμὲ πο-
λὰ παρ' ἡμῶν τοῦτο μὲν κολακείαις καὶ ὑποσχέσεσι
προτραπέντα, τοῦτο δὲ καὶ ἀπειλαῖς ὑπομνησθέντα,
Χριστιανὸν δὲ ἑαυτὸν λέγοντα καὶ ἀκλινῶς περὶ τού-
του ἔχοντα, πληρῶν τὸ πρόσταγμα τῶν ἀηττήτων
τροπαιοῦχων βασιλέων ἡμῶν, ἀπέστειλα δέσμιον τῇ
σῇ στερόβότητι, ὀφείλοντα πρῶτον ἐρωτηθῆναι, εἴθ'
οὕτως στρέβλαις ὑποβληθῆναι καὶ τιμωρίαις, ὅπως
εἴξῃ τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων νόμοις.

Δ'. Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς, Βιβιανὸς
λέγει· Εἰσαχθήτω Ἀκάκιος ὁ καὶ ἐπιζητούμενος.
Ἀντωνῖνος κομενταρήσιος λέγει· Ἔστηκε, κύριε.
Σταθεῖς δὲ ὁ μακάριος Ἀκάκιος πρὸ τοῦ βήματος
Βιβιανοῦ, εἶχεν τὸ πρόσωπον ὡσπερ ῥόδον μειδιῶν
καὶ ἀνθοῦντα, ἤδη προεικονιζόμενος τὴν χαρὰν τὴν
μέλλουσαν αὐτὸν διαδέχεσθαι. Λέγει αὐτῷ ὁ δικαστής·
Τίς καλεῖσαι; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Τὸ παθαινόν
ὄνομα ἐμοῦ τε καὶ παντὶ τῷ γένει μου Χριστιανός·
τὸ δὲ τῆς χρήσεως τῆς πρὸς ἀνθρώπους Ἀκάκιος·
Ὁ δικαστής εἶπεν· Καὶ διὰ τί, φησὶν, Ἀκάκιος

λεγόμενος, καθὼς λέγεις, κακὸς φαίνει, μὴ πειθόμενος τοῖς θεσπίσμασιν τῶν αὐτοκρατόρων; τοῦτο γὰρ καὶ σημαίνει τὰ γραφέντα ἡμῖν παρὰ Φήρμου τοῦ ταξιάρχου. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Κατασοφίζει μου, ὦ δικαστά· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι κατὰ τοῦτο μᾶλλον Ἀκάκιος λέγομαι· οὐ γὰρ θέλω μετασχεῖν τῆς κακίας καὶ πονηρίας τῶν ἀθλίων καὶ αἰμοβόρων δαιμόνων ἢ τῶν τούτοις πειθημένων Ἑλλήνων. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Πόθεν ὀρμώμενος οὕτω καταθρασύνη τῷ λόγῳ; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Τί γὰρ τοῦτο ποιῆ, ὅτι ἐρωτᾷς περὶ τῆς πατρίδος; Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Ἐπειδὴ ἔμπειροι γεγονάμεν καὶ τὰ ἦθη τῶν πατρίδων ἐπιστάμεθα, διὰ τοῦτο ἐπηρώτησά σε, ἵνα πρὸς τὸ ἦθος τῆς πατρίδος σου ἀκούσας, οὕτω καὶ χρήσωμαι ἐν τῷ παρόντι προστάγματι. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Γένοι μὲν εἰμὶ Ἀχαιοὶ, ἐγεννήθην δὲ ἐν Καππαδοκίᾳ· ἐκαῖσε τοῖνον καὶ τὴν κατοίκησιν τῶν γονέων μου ἐχόντων, ἐπὶ στρατείᾳ ἦλθον, ὅθεν μάλιστα καὶ πολλοὺς τῶν συστρατιωτῶν μου προλαβόντας μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ γνωρίζω, ἀλλὰ καὶ γείτονας καὶ συνηλικιώτας μου. Βούλομαι οὖν ἐκαίνοις μᾶλλον ἀκολουθῆσαι, εἴπερ τοῖς λεγομένοις παρ' ὑμῶν νόμοις ἀνθρώπων ἀκούσαι τοῖς μετ' αὐτῶν φθειρομένοις τῇ παραλλαγῇ τοῦ βίου τούτου.

Ε'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Μὴ νομίσης, Ἀκάκιε, τὰς τυχούσας σε τιμωρίας ἐκδέξασθαι· καὶ γὰρ καὶ τὸ πατριόν σου ληρῶδες καὶ ἀπότομον θάρσος τοῦτο ζητεῖ. Ὡστε οὖν πάντα σου τὸν λογισμόν ἐκαῖνον βίβας, θέλησον πειθαρχῆσαι τοῖς νόμοις τῶν βασιλέων τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς θεραπείᾳ, δι' οὓς κρατοῦσιν οἱ τὰ πάντα νικῶντες καὶ διέποντες Αὐγουστοί, αἰδεσθῆναι δὲ καὶ ἡμᾶς καὶ τὸ βῆμα ἡμῶν, καὶ μὴ νομίσης εἶναι πάντων φρονιμώτερος, ἀπονοία ἀκαίρῳ κεχρημένος, εἰς ἀνθρώπον τινα, ὡς φασιν ὑπόδικον τοῖς νόμοις γεγεννημένον, τὰς ἐλπίδας ἔχον. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος λέγει· Σφάλλει, δικαστά, δεινὴν πλάνην τοῦ Σατανᾶ πλανώμενος· οὐ γὰρ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, ὧν λέγεις, κρατοῦσιν οἱ βασιλεῖς, ἀλλὰ διὰ τὴν συγχώρησιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εὐσπλάγγνου Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα ποιήσαντος καὶ διακυβερνῶντος· τὸ δὲ εἰς ἀνθρώπον ὑπόδικον, ὡς σὺ λέγεις, ἔχειν με, δικαστά, τὰς ἐλπίδας, γινώθι, ὅτι ἄνθρωπος μὲν δι' ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπεφάνη τῷ κόσμῳ, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς· Θεὸς δὲ ὧν ἀληθινὸς καὶ φέρων τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ οἰκονομίαν, ἣν οὐκ ἂν δυνήσῃ ἀκοῦσαι ἢ γινῶναι, εἰ μὴ πρῶτον ἑαυτὸν εὐτρεπίσης τῇ πίστει· πῶς ἂν κατ' ἀξίαν διηγήσομαι σοι; Θεὸς γὰρ ὧν ἀληθινὸς, ὡς ἔφην, τὴν φύσιν καὶ λόγος ἀδιαίρετος ὑπάρχων, καὶ συναϊδίας ἀεί τοῦ Πατρὸς, ἐν ἰδίῳ, ὅτε ἠθέλησεν, καιροῖς ἐτέλεσεν τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ τῆς κατακρίσεως τοῦ Σατανᾶ, τοῦ ἀπ' ἀρχῆς βασκαίνοντος, ἡλευθέρωσεν.

Ζ'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Καὶ εἰ κατ' αὐτοῦ πράσσουσιν οἱ βασιλεῖς, πῶς οὐκ ἀμείβεται τούτους ὁ Χριστὸς σου, ὁ τὴν οἰκονομίαν, ὡσπερ σὺ ἔφης, δι' ἡμᾶς βαστάσας, εἴγε ἐστὶν Θεὸς ἀληθινὸς καὶ δυνα-

A enim significant, quæ nobis a Firmo tribuno scripta sunt. Tum Acacius : Captiosis sermonibus mecum agis, o iudex ; verum ego tibi affirmo ob eam rem justius me Acacium nominari, quod nolim dæmonum istorum sanguinem vorantium malitiæ particeps fieri, neque cum Græcis communicare, qui talibus obtemperant. At iudex dixit : Undenam tu es, qui tam temerario sermone te jaclas ? Quorsum, inquit Acacius, de patria me interrogas ? Cui iudex : Quoniam rerum usum habemus, et patriarum mores recte novimus, propterea hoc a te quæsivi, ut pro ejus patriæ, ex qua tu es, moribus ac dignitate me in hac quæstione præstem. Tum Acacius : Genere, inquit, Achivus sum, in Cappadocia vero natus : quo loco cum parentes mei habitarent, ad exercitum veni, ubi et multos ex meis commilitonibus ante me Christi martyres fuisse accepi : quin etiam vicinos et æquales meos, tales fuisse cognovi : quibus et signorum gratiam post ipsorum mortem a Deo ipso impartitam vidi-mus. Illos igitur sequi malui, quam eas quas vos leges dicitis, cum humanæ illæ sint, et una cum hominibus post vitæ hujus excessum corrumpantur.

V. Ad hæc iudex : Ne putes mediocres cruciatus tibi parandos esse ; etenim ista patriæ tuæ nugacitas et mira temeritas hoc expostulant. Ne igitur hæc patiaris, abjice omnes istas cogitationes, et imperatorum legibus obtempera, deorum cultui serviens, quorum nutu omnium victores ac rectores Augusti rerum potiuntur : nos etiam et tribunal hoc nostrum reverere, neque putes te omnium esse prudentissimum, temeritate ista importuna nunc abutentem, et in homine illo, quem pœnis secundum legem decretis subjectum fuisse aiunt, spes tuas collocantem. Erras, inquit Acacius, o iudex, gravissimis Satanae fallaciis deceptus ; non enim propter eorum deorum, quos tu dicis, cultum imperio Cæsares Augusti potiuntur, sed benigni Dei omnia gubernantis concessione hoc efficitur. Quod autem dicis, in homine condemnato (ut ipse ais) me spem collocasse, scito Jesum Dominum nostrum hominem nostri causa factum, in mundum hunc venisse, ut nobis salutem daret : qui cum idem esset verus Deus, mira quadam et immensa providentia humanam suscepit naturam, et eam in se habuit. Id vero tu neque cognoscere, neque audire poteris, nisi prius teipsum fidei Christianæ accommodaveris. Cum enim natura, ut dixi, esset verus Deus, et Verbum a Patre non divisum, sed cum illo semper coæternum, propriis, quibus ipse voluit, temporibus nostræ salutis opus perfecit, et a Satanae ipsius, qui ab initio nobis inviderat, condemnatione ac servitute nos liberavit.

VI. Ad hæc iudex dixit : Si imperatores ipsi contra eum faciunt, cur et illos non punit Christus iste tuus, qui, ut ipse dicis, humanam naturam nostri causa suscepit ? Facile enim imperatores punire

potest, si est Deus vere potens. Ex hoc ipso, inquit Acacius, eum, ac ejus bonitatem et potentiam cognoscere potes, quod cum injuriæ illi fiant, non statim pœnas vobis refert, sed diutius exspectat, ut vos Græcos pœniteat, qui cultum et venerationem Deo congruentem, dæmonibus affertis. Ad hæc et servorum, qui ei grati sunt, electionem ac progressum hoc modo compellere vult. Itaque hæc providentiâ utitur. Nam si statim vobis pœnam inferre vellet, et vos ipsi in perpetuum periissetis, et ipsius servi manifesti non fierent; quin etiam gratiæ ipsius potentia otiosa permansisset. Quomodo enim Dominus noster gloriose laudari posset, nisi diuturna in vestris sceleribus puniendis patientia uteretur? Nunc vero hæc ita fieri permittit, ut et vos, qui non resipiscitis, sed diuturnam ipsius patientiam respuentes, in vestra sævitia persistitis, et ab eo magis magisque desciscentes, ad interitum properatis, vestra culpa condemnemini, et nos, qui ejus imperium agnovimus, perpetue cum illo vivamus. Quin etiam ipsius gloria in illis hominibus manifestior fiet, qui scelera sua recognoscentes, vitam emendaverint.

VII. Tunc Bibianus: Litteras forsitan didicisti, ob idque sic diserte respondes. Nam per deos ipsos sermonem rationi consentaneum habuisti, ut hominum salutem sub Dei potentia esse ostenderes. Ex hoc ipso, inquit Acacius, Dei omnium dominatoris potentiam et gratiam agnoscere potes, quod cum non didicerim litteras illas, quæ vobis valde optabiles videntur, nisi tantum pauca quædam ad divinarum Litterarum lectionem necessaria, ipse Deus pro nobis miserabilibus suis servis respondet, facitque ut ab omnibus hominibus, quin etiam ut et a vobis ipsis, qui eruditi estis, laudemur. Nam et ab initio cum dispensationis divinæ opus perficeret, et suum ipsius regnum orbi terrarum prædicandum curaret, non hominibus genere aut divitiis, orationisve aut litterarum facultate præstantibus ad Evangelii sui prædicationem, sed piscatoribus et publicanis, ac pauperibus quibusdam usus est. Hoc autem fecit, ut ejus potentia, quæ mentem omnem exsuperat, cognosceretur, sancto ac divino Spiritu ejus discipulos adjuvante.

VIII. Post hæc iudex: Omittens ego, quod oportune mihi faciendum est, tecum nugor, qui talia disseris. Tu scis imperatorum edicta omni terrore plena vobis proposita esse, ut vos Christiani homines vel sacrificetis, et deos ipsos colatis, in omnibus rebus vos illis subjicientes atque eo modo honores ab illis reportetis: vel, si sacrificare nolueritis, condemnemini, et suppliciis ac pœnis subjiciamini. Velim igitur dicas, num diis ipsis sacrifices, et legibus obtemperes, an te id facturum neges. Respondit Acacius: Sæpe et a Firmo interrogatus, Christianum me esse confessus sum. Quod ergo dixi, iterum dico, me Christianum esse, et impuris dæmonibus non sacrificare. Ego, inquit iudex, etiam nunc ætatem istam tuam misericordia

Α τός; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Ἐκ τούτου γὰρ μᾶλλον, δικαστὰ, ὀφείλεις γνωρίσαι αὐτὸν, καὶ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι καὶ ὑβριζόμενος οὐκ εὐθέως ἀνταποδίδωσιν ἡμῖν, ἐκδεχόμενος ὑμῶν τῶν Ἑλλήνων τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν, τῶν τὸ αὐτῷ πρέπον σέβας τοῖς δαίμοσι προσφερόντων· ἔτι δὲ καὶ τῶν εὐαρεστούντων αὐτῷ δούλων τὴν ἐκλογὴν καὶ προκοπὴν βουλόμενος ἐκτελέσαι, οὕτως ὤκονόμησεν. Εἰ γὰρ ἠθεύλετο εὐθέως ὑμῖν ἀποδοῦναι καὶ ὑμᾶς ἀπόλλυσθαι αἰωνίως, καὶ οἱ δούλοι αὐτοῦ οὐκ ἐγίνοντο φανεροί, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀργῆ δειμένεν. Καὶ πῶς εἶχεν δοξασθῆναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰ μὴ ἦν μακρόθυμος ἐπὶ ταῖς πονηρίαις ὑμῶν; Νῦν δὲ συγχωρεῖ ταῦτα οὕτως γενέσθαι, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὅσοι οὐ μετανοεῖτε, ἀλλὰ καταπτύσαντες τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ ἐμμένετε τῇ ὀμότητι ὑμῶν καὶ τῇ ἀποστάσει τῆς ἀπωλείας αὐτοκατάκριτοι γίνησθε, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐκ προθέσεως τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ ἐπιγινόντες, ζήσωμεν αἰδίως σὺν αὐτῷ, καὶ ἡ δόξα δὲ αὐτοῦ φανερωθῆ διὰ τῶν μετανοούντων ἀνθρώπων καὶ διορθουμένων τῶν ἑαυτῶν βίον.

Z'. Βιβιανὸς εἶπεν· Ἀκάκιε, ἔμαθες γράμματα, ὅτι οὕτως προσόχως ἀποκρίνη· μὰ τοὺς θεοὺς ἐνδεχόμενον λόγον εἶπας, ὅσον τὸ ὑπ' ἐξουσίαν εἶναι Θεοῦ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Ἐν τούτῳ γὰρ μᾶλλον, ὦ δικαστὰ, ὀφείλεις γνωρίσαι τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν Δεσπότη, ὅτι μὴ μαθόντος τὰ δοκοῦντα ὑμῖν περισπούδαστα γράμματα, εἰ μὴ μόνον ὀλίγα πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐλεεινῶν δούλων αὐτοῦ ἀπολογεῖ τε καὶ ποιεῖ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν πεπαιδευμένων ἐπαινεῖσθαι· καὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς πληρῶν τὴν οἰκονομίαν καὶ μέλλων κηρύσσειν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν, οὐκ ἐχρήσατο ἀνθρώποις ἢ γένει, ἢ πλούτῳ, ἢ λόγῳ, ἢ γράμμασι δυνατοῖς πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἀλειψαὶ καὶ τελώναις, καὶ παντελῶς ἐν πτωχαῖς περιουσίαις ἐχρήσατο. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ φιλόανθρωπος Θεός, ἵνα ἡ ὑπερβάλλουσα πάντα νοῦν δύναμις αὐτοῦ γνωρισθῆ, τοῦ θείου καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐν πάσι συνεργούντος αὐτοῖς.

D H'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Ἐγὼ ἐάσας τὸ καίριον, ὡς εἰπεῖν ληρῶ μετὰ σοῦ τοιαῦτα διαλεγόμενος· οἶδας δὲ, ὅτι παντὸς φόβου ἡμῖν ἐστὶ γέμοντα τὰ προσταγμάτα τῶν αὐτοκρατόρων, ὥστε ἢ θύοντας καὶ θεραπεύοντας τοὺς θεοὺς ὑμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς ἐν πάσι τε ὑπηκόους αὐτοῦς γενομένους καὶ τιμὰς παρ' αὐτῶν κομιζέσθαι, τοὺς δὲ μὴ θύοντας τιμωρεῖσθαι κατὰ κράτος. Θύεις οὖν τοῖς θεοῖς καὶ πειθαρχεῖς τοῖς νόμοις τῶν βασιλέων, ἢ ἀκμὴν ἀντιλέγεις; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Καὶ ἐπὶ Φῆρμου πολλάκις ἐπερωτηθεὶς, ὠμολόγησα Χριστιανὸν ἑαυτὸν εἶναι, καὶ πάλιν λέγω ὅτι Χριστιανός εἰμι, καὶ οὐ θύω δαίμοσιν ἀκαθάρτοις ποτέ. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Ἐγὼ ἔτι τὸ τῆς ἡλικίας σου μέτρον οἰκτεῖρω· ὁρῶ γὰρ σε μὴ πλέον εἶκοσι καὶ εἰ ἐτῶν ὄντα· ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ στρατιώτου

σχῆμα αἰδεσθῆεις, οὐκ ἠθέλησα τιμωρίαις σε ὑποβα-
 λειν· ἐάν δὲ ἐμμένεις τῇ μωρίᾳ ἐκείνῃ, ἀναγκάσεις
 με τοῦ ἐπαγαγεῖν σοι βατάνους πικρὰς καὶ ἀνηκέ-
 στους. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Ὁ βούλει, ποίει ἐν
 τάχει, κἀγὼ γὰρ ὁ νῦν ποιῶ οὐκ ἔστι μωρὸν, ἀλλὰ
 καὶ πάνυ φρόνιμον, ἵνα τὸν ποιήσαντά με καὶ μέχρι
 τοῦ νῦν προνοούμενόν μοι μὴ ἐγκαταλείπω, τὸν μό-
 νον ἀληθινὸν Θεόν. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Πῶς μόνον
 ἐφης εἶναι ἀληθινὸν Θεόν, ὅποτε λέγεις, τὸν Χριστὸν
 Υἱὸν εἶναι Θεοῦ; ἀνάγκη πᾶσα, εἰ Υἱὸς καὶ Ἰσος εἴη
 τῷ Πατρὶ, δύο αὐτοὺς εἶναι, λοιπὸν καὶ οὐχὶ ἓνα
 Θεόν. Δύο εἶναι καὶ αὐτοὶ λέγοντες θεοὺς, πῶς νῦν
 ἓνα ἐκφωνεῖς; Ἀναγκάζεις με γὰρ ληρολογεῖν
 μετὰ σοῦ, οὕτως ἐκθεσμα καὶ ἀνάρμοστα ὀμιλῶν.
 dicatis, quare nunc unum Deum profers? Cogis
 et inconcinna dicas :

Θ'. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Πιστεύω τῷ Ἰησοῦ
 τῷ σταυρωθέντι ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, δεθῆναί μοι
 λόγον διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου πρὸς τὴν
 ἐπερώτησιν ταύτην τοῦ διασαφῆσαι αὐτήν· οὐ γὰρ ἡ
 τυχοῦσά ἐστιν αὕτη ἐπερώτησις, πῶς δύο λέγοντες
 θεοὺς, ἓνα προσκυνεῖν Θεὸν ἐπαγγελλόμεθα· ἐγὼ δὲ
 σοι λέγω, δικαστῆ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀχώρι-
 στον εἶναι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ εἶναι μὲν
 τρία πρόσωπα ἐν τρισὶ προσηγορίαις, μίαν δὲ δύνα-
 μιν καὶ θεότητα τούτων τῶν ὀνομάτων ὑπάρχειν·
 ἓνα δὲ λέγομεν Θεὸν ἔχοντα καὶ Λόγον, καὶ ἄνευ τοῦ
 ζωτικῆς Πνεύματος μὴ εἶναι. Δίδωμι δὲ σοι καὶ
 ὑπόδειγμα ἐγχωροῦν ὅσον πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀνθρω-
 πίνην δύναμιν ἐν τούτῳ ὡσπερ ὁ βασιλεὺς ὁ νῦν,
 ὃν σὺ ἐπιγράφεις δεσπότην, ἐγὼ γὰρ ἀνθρώπον αὐτὸν
 λέγω, ἀλλὰ καὶ κρίσει μείζονι ὑποκείμενον, ἔχει δὲ
 υἱὸν καὶ λέγεται, εἰ τύχοι, οὗτος Μαξιμιανὸς, ὁ δὲ
 υἱὸς αὐτοῦ Μαξέντιος, καὶ εἰσὶ δύο μὲν πρόσωπα, ἡ
 δὲ φύσις αὐτῶν, τοῦτ' ἐστὶν τῆς ἀνθρωπότητος, μία
 καὶ ἡ βασιλεία μία καὶ ἀδιαίρετος τοῦ πατρὸς καὶ
 τοῦ υἱοῦ· τιμᾶται γὰρ ὁ υἱὸς διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ
 πατὴρ διὰ τὸν υἱόν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ
 τοῦ Θεοῦ τῆς θείας οὐσίας μίας οὔσης καὶ ἀτρέπτου,
 Θεοῦ τε καὶ τοῦ Λόγου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος
 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου· εἷς καὶ ἀληθὴς Θεὸς ὁ παρ' ἡμῶν
 προσκυνούμενος.

sancti essentia, una eademque sit immutabilis, propterea unus, et vere Deus est, qui a nobis co-
 litur.

Γ'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Πολλάκις καὶ ἐπὶ τὸ προ-
 κείμενον ἐμοῦ προτρεψαμένου σε, σὺ τοῖς λόγοις σου
 τούτοις τοῖς μηδὲν σε ὠφελοῦσι μεταβαλεῖν με βού-
 λει· πείσθητι οὖν μοι, καὶ θῦσον, καὶ ἐπίγνωθι τοὺς
 πατέρας θεοὺς, δι' οὓς τὰ πάντα συνέστηκεν· ἐπὶ
 πολὺ γὰρ σου ἐφεισάμην. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος λέγει·
 Μὴ με νομίσης φόβοις κτυπεῖν· ἔχεις τὸ σῶμά μου
 εἰς μάστιγας ἔτοιμον· ὡς βούλει, χρῶ αὐτῷ· τὸν δὲ
 λογισμὸν τῆς ψυχῆς μου οὔτε σὺ, οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ
 σου, οὔτε ἡ προυργία τῶν δαιμόνιων σου δύναται
 μετατρέψαι ἐπὶ τὸ φαῦλόν ποτε. Ὁ δικαστὴς εἶπεν·
 Ἐπεὶ οὖν οὕτως βούλει, ἀνάγκη μοι πᾶσα εἰς αἰκι-
 σμοὺς χωρῆσαι κατὰ σοῦ καὶ τὸ πρόσταγμα τὸ βασι-
 λικὸν πληρῶσαι· ἀδύνατον γὰρ σε τοιαύτη ἐξετάσει
 ὑποπεσόντα, ἀναχωρῆσαι οὕτως καταπαίξαντα τοῦ

A prosequor. Video enim te non amplius quam viginti
 quinque annos natum. Quin etiam militarem di-
 gnitatem reveritus, nolui te statim tormentis sub-
 jicere. At si diutius in ista tua insania persistes,
 coges me inevitabilibus tormentis te subjicere. Ad
 hæc Acacius : Quod volo facere non stultum, sed
 valde prudens et Deo gratum opus est, ut eum, qui
 me creavit, et ad hunc usque diem providentia sua
 persecutus est, non deseram : illum, inquam,
 ipsum, qui solus est verus Deus. Quomodo, inquit
 judex, dixisti solum esse verum Deum, cum dicas
 Christum Dei Filium esse? Omnino enim necesse
 est, ut si Filius est, et Patri par sit : et ita non
 unus, sed duo sint dii. Cum igitur et ipsi duos Deos
 enim me tecum nugari, cum ista tu nunc absurda

B IX. Tum Acacius : Ego credo, et in Jesu, qui
 sub Pontio Pilato crucifixus fuit, spem habeo, fu-
 turum, ut mihi per sanctum ejus Spiritum sermonis
 facultas suggeratur, qua interrogationi tuæ respon-
 dere, et quæstionem tuam explicare possim. Non
 vulgaris quæstio hæc est, quare cum duos nomine-
 mus, unum Deum a nobis coli profiteamur. Dico
 igitur tibi et Spiritum sanctum a Patre et Filio esse
 inseparabilem, ac tres quidem personas esse in
 tribus appellationibus, sed unam tamen horum
 nominum potentiam esse ac divinitatem. Unum
 autem dicimus Deum, habentem et Verbum, et
 Spiritum sanctum. Absurdissimum enim esset,
 Deum sine Verbo, et sine vitali Spiritu dicere.
 Idque exemplo tibi ostendam, ad hanc ipsam rem
 explicandam accommodato, quatenus humanæ fa-
 cultatis conditio patitur. Quemadmodum imperator,
 qui nunc est, quem tu dominum, ego vero hominem
 dico, et majori judicio subjectum, et filius ejus
 (quorum qui pater est, Maximianus dicitur, filius
 autem Maxentius appellatur) duo quidem illi sunt,
 sed ipsorum tamen nature, humanæ, inquam, condi-
 tionis ratio una est, imperiumque patris et filii unum
 et inseparabile; honoratur et enim filius per patrem,
 et pater per filium. Eodem modo et Deus conside-
 ratur : nam cum divina Patris, Verbi, et Spiritus
 propterea unus, et vere Deus est, qui a nobis co-

D X. Ad hæc judex : Sæpe, inquit, te hortatus
 sum, ut ad rem propositam redeas; at tu istis tuis
 sermonibus nullam tibi utilitatem afferentibus,
 studes me a proposito abducere. Fac igitur, quod
 ipse dico, et sacrificium offeras, ac patrios deos
 agnoscas, per quos omnia hæc constiterunt. Diutius
 enim tibi peperci. Cui Acacius : Ne putes, terroribus
 istis me perculsum iri. En habes corpus meum ad
 flagella excipienda paratissimum; utere illo, ut
 libet : mentem vero et animi mei propositum neque
 tu, neque imperator tuus, neque dæmonum tuorum
 præsentia unquam pervertere, et ad scelus compel-
 lere poterit. Tunc illi judex : Ergo, quando tu ita
 vis, omnino necesse est verberibus ac tormentis te
 subjicere, et imperatoris edictum exsequi. Nam

feri non potest, ut tali quæstioni subjectus, sic redeas, *judicium nostrum illudens. Tunc præses furore percitus, et cohortem affatus: Figite, inquit, quatuor vectes, et in illis Acacium alligate, crudisque nervis ipsius terga et ventrem verberate, ut discat talia non nugari, neque putet se aliquid scire, cum nihil sciat. Videamus an ipsius Deus auxilium ei afferat, ejusque mens ac propositum quam firmum et immutabile sit, experiamur. Cum igitur Acacius in illis vectibus alligatus esset, et ejus terga undique verberarentur, hanc solam humili servo tuo; Domine Deus, ne me derelinquas.*

XI. Cum vero sex carnifices vicissim illum verberarent, et ejus sanguis in terram abunde diffunderetur, totumque corpus vulneribus acerbissimis laniatum esset, *judex ipse cum miserabiles illas plagas videret, et martyris mentem ac voluntatem constantem atque immobilem esse animadverteret: Num, inquit, nunc sacrificabis? Itane miser dici, quam amicus imperatorum esse maluisti? Ad hæc dixit Acacius: Nequaquam ego sacrifico: habeo enim Dominum meum Jesum Christum opem mihi ferentem; itaque istis tuis cruciatibus robustiorem ac promptiorem me reddidisti. Hactenus enim tormentorum expectatio, aliqua ex parte cogitationes meas perturbabat: cum vero vis illata est, et hæc pati cœpi, per Jesum Christum mihi potentiam suggerentem, robustissimus factus sum, et ad omnia tormenta suscipienda paratissimus, Deo ipso sine dubitatione aliqua confisus. Tum judex: Ista, inquit, dicis, quoniam majora tormenta tibi non intuli. Sed ego temeritatem istam tuam dejiciam. Eo enim, quod hactenus tibi peperci, audacem, ut dicis, te reddidi. Cui Acacius: Fac celerrime quidquid vis. Quos enim cruciatus mihi afferre cogitas, illi utilitatem mihi afferent: et quo majora tormenta adhibebis, eo majorem Domini mei gratiam invitus mihi conciliabis. Hæc, inquit judex, loqueris, quoniam corpus tuum nondum verberibus laceratum est. Tum Acacius: Jam dixi, ut faceres, quidquid vis, non enim impuris dæmonibus sacrifico, neque voluntati tuæ, aut patris tui Satanæ morem gero. His auditis, judex commotus dixit: Plumbeis laminis ejus maxillas contundite, ne iste nostra diuturna in eum patientia temerario modo abutatur. Post hæc Acacius: En factum est, quod voluisti, neque quidquam amplius profecisti; non enim malæ artes tuæ meam in Christum charitatem superabunt. Sacrifica, inquit judex, et ab imminentibus reliquis tormentis liber esto. Respondit Acacius: Nunquam (ut dixi) sacrificabo: tantum enim imminentes cruciatus despicio, quantum et antecedentes non curavi, Deo ipso mihi animos suggerente.*

XII. Ad hæc judex: Quomodo, inquit, tu miles atque illiteratus, ita causam tuam agis? Cui Acacius: Putasne propria virtute nos hæc respondere? Minime, inquam, nos hæc facimus, sed locuples et

δικαστηρίου. Καὶ θυμωθεὶς ὁ ἄρχων πρὸς τὴν τάξιν λέγει· Πήξατε τέσσαρας πάλους ἐν τῇ γῆ καὶ ἐκεῖ ἐνόησαντες αὐτὸν, νευροῖς ὤμοις χρήσασθε αὐτῷ καθ' ἑκάτερα μέρη νώτου καὶ κοιλίας, ἵνα μάθῃ μὴ φλυαρεῖν τσαῦτα καὶ νομίζειν εἰδέναι τι, μηδὲν ἐπιστάμενος. Δεθύντος δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς τέσσαρσι πάλοις καὶ μαστιζομένου σφοδρῶς καθ' ἑκάτερα μέρη τοῦ σώματος, αὕτη μόνῃ ἐγένετο παρ' αὐτοῦ φωνή· Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι, τῷ ταπεινῷ δούλῳ σου! Κύριε, μὴ με ἐγκαταλείπῃς!

vocem ille emittebat: *Christe, opem feras mihi*

ΙΑ'. Καὶ ἀλλαγέντων ἐπ' αὐτῷ ἕξ δημίων τῶν καὶ τυπτόντων αὐτὸν, καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν γῆν πληρώσαντος, καὶ ὅλου τοῦ σώματος αὐτοῦ χαλεπῶς διατεθέντος τοῖς τραύμασιν, ὁ δικαστὴς ὄρων τὸ πάθος ἐλεεινὸν γεγενημένον καὶ τὸν λογισμὸν τοῦ μάρτυρος ἀμετακίνητον ὄντα, λέγει πρὸς αὐτόν· Θύεις, Ἀκάκιε, τῇ ἀκμὴν ἀντιλέγεις; σὺ γὰρ ἦλῶ ἀθλιὸς μᾶλλον φανῆναι· ἢ φίλος γενέσθαι τῶν βασιλέων. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος λέγει· Οὐ θύω ποτέ· ἔχω γὰρ τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν τὸν βοηθοῦντά μοι· αἰεὶ ἐμὲ γὰρ ἐκ τῶν βασάνων σου τούτων ἰσχυρώτερον μᾶλλον καὶ θαρσαλιώτερον κατέστησας· ἕως γὰρ ἄρτι· ἡ προσδοκία τῶν δεινῶν κἄν ἐν μέρει τὸν λογισμὸν μου ἐτάραττεν, γενομένη δὲ ἡ πείρα τοῦ πάθους καὶ ἐνεχθεῖσα διὰ τὸν ἐνδυναμοῦντά με Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, σφόδρα με γενναιώτατον ἐποίησεν πρὸς πᾶσαν τιμωρίαν πιστεύσαντα ἀδικρίτως τῷ Θεῷ. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Ἐπειδὴ τὰς μείζονάς σοι τιμωρίας οὐδέποτε ἐπήγαγον, ταῦτα λέγεις· ἐγὼ σου τὸ θράσος καθαιρῶ τοῦτο· φεισάμενο, γὰρ σου, θαρσαλέον σε, ὡς λέγεις, πεποίηκα. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος λέγει· Ποίει διὰ τάχους ὃ θέλεις· ἄς γὰρ νομίζεις βασάνους μοι ἐπάγειν, εἰς ὠφέλειάν μου εἰσιν· καὶ ὅσον μείζονάς μοι ἐπιφέρεις κολάσεις, τοσοῦτον καὶ ἐν τῷ Κυρίῳ χάριν ἄκων χαρίζῃ. Ὁ δικαστὴς λέγει· Ταῦτα λαλεῖς, Ἀκάκιε, ἐπειδὴ τὸ σῶμά σου οὐδέπω κατεξάνθη τοῖς αἰκισμοῖς. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Καὶ ἤδη σοι ἔφην, καὶ πάλιν λέγω, ποίει ὃ θέλεις· οὐ θύω γὰρ δαίμοσι ἀκαθάρτοις, οὔτε μὴν ποιῶ τὸ θέλημά σου, οὐδὲ τοῦ πατρὸς σου, τοῦ Σατανᾶ. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Θλάσατε αὐτοῦ τὰς σιαγῶνας μολιθδίτιν, ἵνα μὴ ἀπαυθαδίζηται τῇ ἡμετέρᾳ ἐπ' αὐτῷ μακροθυμίᾳ. Καὶ τούτου ἐν τάχει γενομένου, ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Ἴδε καὶ ἐν τούτῳ ὃ ἠθέλησα, ἐποίησας, τύραννε, καὶ οὐδὲν πλέον ὠφέλησας· οὐ γὰρ νικήσουσιν αἱ κακοτεχνίαι σου τὴν εἰς Χριστόν μου ἀγάπην. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Θῦσον λοιπὸν καὶ ἀπαλλάγηθι τῶν μενουσῶν σε βασάνων. Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος λέγει· Εἶπόν σοι ὦ δικαστᾶ, πολλάκις, ὅτι οὐ θύω δαίμοσι ποτε· τοσοῦτον γὰρ τῶν μελλουσῶν βασάνων κατέπτυσσα, ὅσον καὶ τῶν ἤδη προλαβουσῶν οὐκ ἐφρόντισα, τοῦ Θεοῦ μου χορηγούντός μοι τὴν δύναμιν.

ΙΒ'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Πῶς στρατιωτῆς ὢν καὶ ἀγράμματος, Ἀκάκιε, οὕτως ἐτοίμως ἀπολογῆσαι; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Τί γάρ; νομίζεις ἡμᾶς ἀπολογεῖσθαι ἐξ ἰδίας σκέψεως ἢ μαθήσεως; Οὐχί·

ἀλλὰ τὸ πλούσιον καὶ ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ χορηγεῖ τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν πολλὴν καὶ ἄφθονον τοῦ λόγου παρρησίαν καὶ τὴν ὑπομονήν, καθὼς καὶ ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξεν, προσειπὼν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· « Ὅτι ἂν, φησί, παραδίδωσιν ὑμᾶς τοῖς ἄρχουσι διὰ τὸ ὄνομά μου, μὴ μεριμνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τὸ τί εἴπητε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Ἀντώνιος κομμενταρήσιος λέγει τῷ ἁγίῳ μάρτυρι· Τί ὠφελεῖς, ἄθλιε, τοιαῦτα νοθευθεὶς καὶ μὴ πεισθεὶς, ἐάν ὕστερον μετὰ βασάνων βαρυτέρων ποιήσης τὸ πρόσταγμα τῶν βασιλέων; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Ὑπαγε! νοθεύτησον σεαυτὸν, ταλαίπωρε! Εἰ γὰρ τοῦ ἄρχοντός σου καὶ τῶν ἀπειλῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιπεπραγμένων μοι ὑπὸ αὐτοῦ βασάνων οὐκ ἐφρόντισα χάριτι τοῦ Θεοῦ μου, σοῦ ἔχω ἀκοῦσαι; Ὁ δικαστὴς λέγει· Ἀκάκιον τὸν ἀκαθόσιωτον στρατιώτην γενόμενόν ποτε, ὑπὸ ἀσφαλὴν φρουρὰν τὴν ἐνδοτέραν εἰς τρία κεντήματα τοῦ ξύλου βιβλόντες, περιίθετε σιδηρὰ βάρεια κατὰ τοῦ τραχήλου καὶ κατὰ παντὸς τοῦ σώματος, τηρηθησόμενόν μοι τῇ ἐξῆς δικασίμῳ· μὴ ἐρᾶσθαι δὲ αὐτὸν ὑπὸ τῶν συνέθνων συγχωρούμενον καθόλου, μὴ ποτε μακαριζόμενος ὑπὸ αὐτῶν, εὐτονώτερος ἡμῖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐξαίτησιν εὐρεθῆ.

II'. Καὶ ἀπῆλθη ὁ μακάριος ἐν τῇ φρουρᾷ χαίρων ἐπὶ τε τῇ παρελθούσῃ ἐπερωτήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν μέλλοντων ἀγαθῶν ἀπολήψῃ παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς Θεοῦ· καὶ ἐποίησεν ἐν τῇ φυλακῇ τῆς Πειρίνθου ἡμέρας ἑπτὰ. Ἐγένετο δὲ τὸν Βιβιανὸν γράμματα δεξασθαι παρὰ Αἰκινίου τοῦ ἐπάρχου τοῦ προλαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ Βυζάντιον· ἐκέλευσεν δὲ καὶ τοὺς δεσμώτας ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Ὁ οὖν μακάριος μάρτυς Ἀκάκιος καὶ τῷ ὄγκῳ τῶν τραυμάτων τρυχόμενος καὶ τῷ πόνῳ τοῦ σώματος στενοχωρούμενος, ἔτι δὲ καὶ τῷ πλήθει τῶν σιδηρῶν βαρυνόμενος, καὶ τῇ ἐφῆξει τῶν δημίων τῶν ἐν τῇ ὁδῷ ταλαιπωρούμενος, καὶ τῷ καμάτῳ τῆς πορείας θλιβόμενος, καὶ τῇ ἐνδείᾳ τῶν σιτιῶν ἐκλιμπανόμενος, καὶ τῷ μὴ συγχωρεῖσθαι τινα τῶν γνωστῶν συνέθνων ὄραν αὐτὸν πρὸς τὸ ζῆν λοιπὸν ἐξαπορούμενος, ἐπακολουθούτων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δεσμωτῶν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ τῶν κατεπειγόντων αὐτοῦς δημίων, ῥύξατο τῷ Θεῷ, ἀξιώσας πρότερον τοὺς δημίους, συγχωρηθῆναι αὐτῷ εὐξασθαι· καὶ σταθεὶς ἐν τόπῳ τινί, ῥύξατο πρὸς Κύριον καὶ εἶπεν· Δόξα σοι, ὁ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ποιῶν καὶ τὰ ἔλεῃ σου μετὰ τῶν ἀγαπώντων τὸ ὄνομά σου· δόξα σοι, τῷ καὶ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καλέσαντι εἰς τὸν κληρὸν τοῦτον· δόξα σοι, Ἰησοῦ, τῷ εἰδόντι τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ἡμῶν καὶ δόντι μοι ἐν ταῖς βασάνοις τὴν ὑπομονήν. Ἐπεὶ οὖν βλέπεις, Κύριέ μου, πολλὰ τὰ συνέχοντά με κακὰ καὶ τοῦ μέλλειν ἐκδημῆσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τοῦ σώματος, αὐτὸς οὖν, Δέσποτα Κύριε, ἀπόστειλον ἄγγελον πρὸς με ἰαματικόν, ἰώμενόν με ἀπὸ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν καὶ ἀναγκῶν, καὶ κέλευσον καταξιωθῆναι με οἷον δῆποτε τρόπῳ μόνον ἀποφάσει δικαστοῦ τελειω-

A sanctus Dei Spiritus servis suis liberam orationem et patientiam suppeditat, illis providens, quemadmodum Salvator ipse discipulos suos docuit, cum sic dixit : « Quando vos tradiderint principibus propter nomen meum, ne solliciti sitis, quomodo, aut quid loquamini : dabitur enim vobis in illa hora, quid dicatis : non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis ». Antoninus scriba dixit sancto martyri : Et quænam tibi, miser, utilitas futura est, si de talibus rebus admonitus persuaderi non vis, ac postea gravioribus tormentis adductus, imperatorum edicto parebis? Abi, et te ipsum admoneas, inquit Acacius, nam si neque præsidem ipsum, neque minas illius, neque cruciatus in me illatos, Dei opo adjutus curavi, putasne me talem esse qui te audiam? Tum iudex ministris dixit : Acacium impium hominem olim militem, in carcere interiore tribus lignis alligatum custodite, et gravibus catenis ejus collum ac totum corpus circumdate, sequentis diei iudicio reservandum : neque a suæ gentis hominibus illum videri permitte, ne forte ab ipsis beatus prædicetur, et ad futuras quæstiones constantior inveniatur.

XIII. Ductus igitur fuit beatus Acacius in carcerem, tum præterita confessione quam professus fuerat, tum futuris bonis, quæ a Deo vero accepturus erat, valde lætus : mansitque in carcere in urbe Perintho septem dies. Interea Bibianus accepit litteras a Flaccino, ut Byzantium se conferret : jussit autem et eos qui erant in carcere, illum sequi. Beatus igitur martyr Acacius, et vulnerum tumore, et corporis labore afflictus, ad hæc et illis multis ferreis catenis gravatus, militumque in via urgentium importunitate, et itineris lassitudine, ac ciborum inopia, denique notorum hominum, e quibus neminem videre permittebatur, absentia valde mœrens, et de vita ipsa desperans, cum et alii vincti cum sequerentur, et carnifices urgerent, petiit a carnificibus, ut orandi Dei potestatem illi facerent. Cum igitur quodam in loco stetisset, ita Deum precatus est : Gloria sit tibi, Deus, qui pro tua clementia in eos misericordem te præbes, qui diligant nomen tuum : gloria, inquam, tibi sit, qui et me in peccatis viventem, ad hanc sortem tuam vocasti : gloria tibi, Jesu, qui nostræ carnis infirmitatem novisti, et ut tormenta fortiter ferrem, patientiam mihi præbuisti. Quoniam igitur vides, mi Domine, multis malis me oppressum, ita ut anima ipsa e corpore meo excessura videatur, tu ipse, Domine, mitte angelum, qui me curet, et ab angustiis, quibus opprimor, me sanet ; ac velis mihi hoc concedere, ut quacunque ratione, modo iudicis sententia decretum sit, martyrium compleam, et apud te sim. Cum ita Deum oraret, vox e nube demissa est (erat enim aer ipse nubibus contectus) : Esto,

¹ Matth. τ, 19.

Acaci, robustus et fortis. Vox autem illa fuit ita clara, ut carnifices et alii vincti eam audientes admirarentur, ac dicerent : Numquid et nubes loquuntur? An unquam tale quid auditum est, ut nunc ipsi audivimus? Hæc dicentes, de ea re ambigebant. Multi vero ex iis, qui vincti ducebantur, cum hæc audissent, in Dei Filium crediderunt, et ad martyris pedes se abicientes, eum rogarunt, ut Christianæ fidei doctrinam ipsis exponeret.

παντες ταῦτα, ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ καὶ Θεῷ καὶ προσέπεσαν τῷ μακαρίῳ μάρτυρι Ἀκακίῳ, ἀξιούν-
τες αὐτὸν, ἐκτεθῆναι αὐτοῖς τὸν λόγον τῆς πίστεως.

XIV. Tunc igitur martyr Acacius una cum illis iter faciens : « Ego, inquit, paulum temporis miles fui, sed apud sacerdotes educatus, quin etiam genus e sacerdotibus ducens, memini audire ipsos hæc docentes, quemadmodum Deus ipse, cum homini, qui e paradiso exciderat, salutem dare, et ab inferis eum educere vellet, misit in hunc mundum coæternum Verbum suum. Veniens igitur Filius Dei, carnem suscepit ex sancta Virgine Maria, et figura apparens ut homo, crucem sustinuit, ut Adami, qui Deo non obediverat, peccatum per crucis lignum emendaret, et condemnationis remissionem ei condonaret, ipse pro nobis noster Dominus debitum solvens ; nam eo quod in cruce fixus fuit, chirographum, quod contra nos erat, discidit, et peccatum dissolvit, et propria morte delevit mortem, et inferos expoliavit, omnemque diaboli potestatem confudit atque infirmavit. Cumque totum diaboli exercitum profligasset, portasque æreas confregisset, ac vectes ferreos contrivisset, triduo e mortuis resurgens, humano generi resurgendi facultatem præbuit, ut omnes omnibus futuris sæculis viveremus. Hic enim mundus ad breve tempus manet, et nihil est. » Hæc omnia cum illi audivissent, ad Christi fidem conversi sunt. Postridie vero noctis tempore eo in loco, in quo erant, viderunt quosdam splendida veste indutos et militari habitu ornatos cum Acacio ipso loquentes. Quidam autem ex his qui eos viderant, existimabant Acacii comilitones atque amicos esse, qui metuentes imperatorem, noctis tempore Acacium viserent. Alii vero visionem aliquam divinam eam fuisse dicebant. Cum autem postea nocte Byzantium venissent, et simul in unam domum conjecti essent, rursus viderunt eosdem angelos cum Acacio loquentes, et vulnera, quæ erant in illius corpore, aqua ferventi abluentes, eumque curantes, ita ut omnes, qui et tunc, et superiore nocte illos viderant, dicerent, vere sanctorum angelorum visionem martyri oblatam fuisse.

XV. Postridie vero cum martyr in carcerem interioriorem conjectus, et iudicis jussu ligno ac ferreis vinculis ligatus fuisset, aliique vincti in exteriori carcere servarentur, rursus multa lumina nocte accensa apud martyrem ipsum et viros alios viderunt, e vinculis eum solventes atque curantes, alios

ἰσθῆναι ἐν εἰρήνῃ καὶ εἶναι με παρὰ σοί, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ εὐχαμένου αὐτοῦ ταῦτα, φωνὴ ἐγένετο ἐκ νεφέλης (ἦν γὰρ ὁ ἀὴρ συγκεχυμένος)· Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. Ἀκάκιε· ἐγὼ γὰρ εἶμι πάντοτε μετὰ σοῦ· ὦς καὶ τοὺς δημίους καὶ τοὺς δεσμώτας ἀκούσαντας τὴν φωνὴν θαυμάζειν καὶ λέγειν· Ἄρα καὶ νεφέλη λαλεῖ; ἢ ἠκούσθη ποτὲ, ὡς νῦν ἠκούσαμεν; Καὶ διεπόρουν περὶ τούτου. Πολλοὶ δὲ τῶν δεσμωτῶν ἀκούσαντες τῷ μακαρίῳ μάρτυρι Ἀκακίῳ, ἀξιού-
ντες αὐτὸν, ἐκτεθῆναι αὐτοῖς τὸν λόγον τῆς πίστεως.

ΙΔ'. Τότε γοῦν ὁ ἅγιος μάρτυς σὺν αὐτοῖς ὁδοῦν ἔλεγεν· Ἐγὼ μὲν, ἀδελφοί, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐγενόμην στρατιώτης, αὐξήθεις εἰς χεῖρας ἱερέων· ἀλλὰ καὶ γένος ἔχων ἱερατικὸν, μέμνημαι αὐτῶν διδασκόντων, ὅτι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς θέλων τὸν ἐκπεσόντα ἐκ τοῦ παραδείσου σῶσαι καὶ ἀναγαγεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ᾄδου, ἀπέστειλεν τὸν συνατίδιον αὐτοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐλθὼν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σαρκούται ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας καὶ σχήματι φανεῖς ὡς ἄνθρωπος, σταυρὸν ὑπέμεινεν ἐκουσίως δι' ἡμᾶς, ἵνα τοῦ Ἀδάμ τὴν παρακοὴν πάλιν διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἰάσηται καὶ δώσει αὐτῷ τὴν ἄφεσιν τῆς καταδίκης. Αὐτὸς οὖν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ χρέος ἀποδοῦς ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ διὰ τὸ προσηλωθῆναι τῷ σταυρῷ, σχίσας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον καὶ λύσας τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ τοῦ οἰκείου θανάτου θανατώσας τὸν θάνατον, καὶ νεκρώσας τὸν ᾄδην, καὶ καταισχύνας καὶ ἐξουθενώσας τὴν δύναμιν πᾶσαν τοῦ διαβόλου καὶ πάσης τῆς στρατείας αὐτοῦ, συνθλάσας τε πύλας χαλκᾶς καὶ μοχλοὺς σιδηροὺς συντρίψας διὰ τῆς ἁγίας καὶ τριημέρου αὐτοῦ ἀναστάσεως, χαρίζεται τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωὴν, ἵνα καὶ συζησωμεν πάντες αὐτῷ εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες, πάντες ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ τοῦ Χριστοῦ, τῶν δὲ πιστευσάντων τινὲς ἰδοὺ ἐν τῇ ἐπιούσῃ ἑσπέρα ἐν τῇ μόνῃ ἔνθα ἔμειναν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἶδον λαμπροφοροῦντάς τινας ἄνδρας, σχήματι στρατιωτικῷ περιβεβλημένους καὶ ὁμιλοῦντας αὐτῷ· καὶ οἱ μὲν τῶν εἰδόντων ἐνόμιζον φίλους αὐτοῦ εἶναι συστρατιώτας καὶ ὡς διὰ τὸν βασιλικὸν φόβον ἐληλυθέναι ἐν νυκτὶ πρὸς αὐτὸν τοῦ ἐπισκέψασθαι αὐτόν· οἱ δὲ ἕτεροι ὀπτασίαν τινὰ ἀπόρρητον εἶναι ἔλεγον. Πάλιν δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐλθόντες ἐν τῷ Βυζαντίῳ καὶ βληθέντες ὁμοῦ ἐν οἴκῳ ἐν τῇ φυλακῇ, εἶδον πάλιν τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας, ἧτοι ἀγίους ἀγγέλους ὁμιλοῦντας αὐτῷ καὶ καταντλοῦντας ὑδατι θερμῷ τὰ τραύματα τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ θεραπεύοντας αὐτόν, ὡς πάντας θεασαμένους τότε τὰ παράδοξα καὶ τῇ προτέρῃ νυκτὶ εἰπεῖν· Ὀπτασία τις ἁγίων ἀγγέλων τῷ ἁγίῳ μάρτυρι ἐγένετο.

ΙΕ'. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ βληθέντος τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀκακίου εἰς τὴν ἐνδοτέραν φυλακὴν ἐν τῷ ξύλῳ καὶ τοῖς σιδηροῖς, κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἀρχοντος, ἐστιγμένου καὶ τρυχωμένου, καὶ τῶν ἄλλων δεσμωτῶν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν φυλακὴν δυτων, εἶδον πάλιν φῶτα πολλὰ ἐν τῇ νυκτὶ ἀπτόρενα πρὸς τὸν

μάρτυρα, καὶ τοὺς ἀνδρας τοὺς μὲν λύοντας αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ θεραπεύοντας αὐτὸν, τοὺς δὲ τροφὴν αὐτῷ προσφέροντας, καὶ ταῦτα τὰ παράδοξα ἐν πλείουσιν ἀγωγαῖς θεασάμενοι, καὶ τῷ δεσμοφύλακι ἀνεναγκαστοί, ἐποίησαν καὶ αὐτὸν αὐταῖς ὄψεσι πληροφορηθῆναι, ὅθεν καὶ ὁ καπικλάριος ἐκπλαγεὶς ἐφ' οἷς ἐθεάσατο, πολλοῖς τῶν φίλων αὐτοῦ ἀπαλθῶν ἐφανέρωσεν. Ὁ δὲ ἄρχιον μετὰ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τῷ Βυζαντίῳ, μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας καθίσας πρὸ τοῦ βήματος, ἐξήτησεν τὸν μάρτυρα λέγων· Κάλει τὸν Ἀκάκιον τὸν τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας τῶν Γαλιλαίων συνήγορον. Ἀντωνῖνος κομανταρήσιος εἶπεν· Ἔστρεψεν, κύριε. Σταθέντος δὲ πρὸ τοῦ βήματος τοῦ μάρτυρος, ἰδὼν ὁ δικαστὴς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγίου φαιδρὸν ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου, ἐξεπλάγη. Ἡλπίζεν γὰρ αὐτὸν ὁ δικαστὴς ἐκ τῶν τραυμάτων τοῦ σώματος, καὶ ἐκ τῆς θλίψεως τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἐνδείας τῶν σιτίων, καὶ τοῦ κόπου τῆς πολλῆς ὁδοῦ καταπεπονημένον σφόδρα καὶ τεταρχειουμένον ἰδεῖν τῷ σώματι, ὡς θαυμάσαντα αὐτὸν καὶ ἐκπλαγέντα ἐπὶ τῇ ὡραιότητι αὐτοῦ καὶ τῇ τοῦ προσώπου φαιδρότητι, εἰπεῖν πρὸς τὴν τάξιν· Ὁ κάκιστοι καὶ πονηροὶ στρατιῶται, οὐχὶ ἐκέλευσα ὑμᾶς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν ἐν τῷ ξύλῳ εἰς τρία κεντήματα βαλεῖν σιδήροις τε βαρυτάτοις καὶ πολλοῖς κατὰ τοῦ τραχήλου καὶ τῶν ποδῶν, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ βληθῆναι, ὡς τῇ τούτων ἀγχόνῃ τὸ ἀκμαῖον καὶ ἀνθοῦν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καταπονηθῆναι καὶ μῆτε ἐπισκέπτεσθαι τινὰς αὐτὸν πλὴν τοῦ τὴν βρωσίαν αὐτοῦ εἰσφέροντος; πῶς οὖν ὁρῶ αὐτὸν οὕτως νῦν τεθραμμένον ὡς ἀθλητὴν, ἀλλὰ καὶ τῷ κάλλει προστεθημένον καὶ πολὺ χαριέστερον αὐτὸν γεγονότα;

ΙΓ'. Ἀντωνῖνος κομανταρήσιος εἶπεν· Μὰ τὴν σὴν ἀρετὴν καθὼς προσέταξας, εἰς πάσας τὰς τιμωρίας ἐμβέβληται καὶ ἐκ Περίνθου κατὰ τὴν ὁδὸν τὰ σιδήρα φορῶν, ἤλθεν ἕως τῶν ὧδε. Ἐὰν οὖν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ σου ἐφιδεῖν καὶ τὰ σιδήρα καὶ σταθμίσαι αὐτὰ, ὡς εἰσίν· μεχρὶ γὰρ τοῦ δικαστηρίου τούτου οὐ περιηρέθησαν ἀπ' αὐτοῦ· ἐπερωτήσαι δὲ ἡ ἐξουσία σου καὶ τὸν δεσμοφύλακα μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ οὕτως προστέτακτο αὐτῷ κατὰ τὴν κέλευσίν σου. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Εἰσαχθήτω ὁ δεσμοφύλαξ. Τοῦ δὲ εἰσαχθέντος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ δικαστὴς· Διὰ τί, τρισκατάρτατε, κατὰ τὸ προσταχθὲν σοι οὐκ ἐποίησας, ἀλλ' οὕτως αὐτὸν τεθραμμένον καὶ ἀνειλημμένον ἤγαγες ἡμῖν, ὡς μέλλοντα πάμμαχον ἡμῖν ποιῆσαι; Ὁ ἅγιος Ἀκάκιος εἶπεν· Τὸ ἐμὸν σοι πάμμαχον, ὦ δικαστά, τετήρηται σοι ἐν οὐρανῷ, ἐμπροσθέν τοῦ αἰωνίου καὶ ἀληθινοῦ ἀθλοθέτου Χριστοῦ, τοῦ καὶ τὴν φαιδρότητα καὶ βρωσίαν μοι παρασχόντος· ὁ Κύριός μου καὶ Θεὸς οὕτως θεραπεύει τοὺς δούλους αὐτοῦ βήματι μόνῳ. Ὁ δικαστὴς· Κλάσατε αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας, ἵνα μὴ λαλῇ μὴ ἐπερωτώμενος. Καὶ πρὸς τὸν δεσμοφύλακα λέγει· Τί λέγεις σὺ, τρισκατάρτατε;

ΙΖ'. Κάσιος δεσμοφύλαξ εἶπεν· Μὰ τὴν σὴν ἀρετὴν τὰ μὲν προσταχθέντα πάντα καὶ μετὰ προσθήκης κακῶν γεγονάσιν αὐτῷ· ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ δορυφοροῦντες αὐτὸν ὡς καὶ οἱ δέσμιοι πάντες οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίστανται, καὶ εἰ ἄλλως λέγω, κεφαλὴν ἔχω δέομαί σου, ἐξουσίαν ἔχεις, ποιεῖ δ' βούλει· ἐθέλω

A vero cibum ipsi afferentes : idque cum sæpius vidissent, carceris custodem adduxerunt, ut ipse quoque propriis oculis factum videns, de re illa certior fieret. Eam rem cum custos carceris visam obstupisset, multis amicis narravit. Præses vero, septimo die postquam Byzantium venit, martyrem ad se duci iubens : Vocetur, inquit, Acacius, impie Galæorum religionis patronus. Cui Antoninus scriba : En præsto est ille, quem quæris. Cum igitur ante tribunal martyr constitisset, ejusque vultum hilarem, velut angeli alicujus aspectum, præses vidisset, obstupuit; sperabat enim futurum, ut tum vulneribus corporis, tum vinculorum ærumnis, ac ciborum penuria corpore consumptum, et de via multa fessum videret. Cum igitur aliter se habentem vidisset, ejus pulchritudinem atque hilaritatem sic admiratus est, ut cohorti diceret : Annon vobis, milites pessimi, præcepi, ut hominem istum in interiorem carcerem conjectum in ligno ligaretis, ferreisque et gravissimis ac multis vinculis ejus collum et totum corpus constringeretis, ita ut ipsius florens ætas iis ligaminibus angeretur ac languesceret, neque sineretis aliquem ipsum visere, nisi qui cibum illi afferret? Quomodo igitur ipsum, velut athletam quemdam pinguem factum video : quin etiam longe pulchriorem ac venustiore, quam antea fuerat?

XVI. Tum Antoninus scriba : Ita quidem factum est, ut jussisti ; in omnes enim ærumnas illas, quas dixisti, conjectus, et ex urbe Perinthis hucusque per totam viam ferreis vinculis astrictus fuit. Quod si amplitudini tuæ visum fuerit vincula ipsa ferrea videre, eaque ponderare, en illa hic sunt. Nam usque ad hoc tribunal homo iste his ferreis vinculis exutus non fuit. Quare a carceris custode minas adhibens, et vide, an ita illi jussum sit, quemadmodum tu præcepisti. Tum judex : Veniat, inquit, huc custos carceris. Cum venisset ille, judex ita eum interrogavit : Quare, scelestissime custos, facere noluisti, quod jussus es, sed ita nutritum atque instauratum istum ad nos duxisti, quasi bellator quidam futurus nobis esset? Ad hæc Acacius : Mea, inquit, pugandi virtus e cælo a vero illo certaminis præfecto Jesu Christo servata est, qui et robur mihi attulit. Dominus enim meus ita curat servos suos solo verbo. Tum judex : Confringite ejus dentes, ut non loquatur, nisi cum interrogatus fuerit. Iterum autem custodem carceris interrogans : Quidnam, inquit, scelestissime, respondes?

XVII. Tum Cassius custos carceris respondit : Per tuam amplitudinem juro, exsecutum me fuisse quæcumque tu jussisti, et insuper alia mala his addidisse; sed fuere alii, qui hunc hominem curaverunt, ut sciunt omnes qui una cum ipso vincti erant. Quod si rem aliter se habere cognoveris, en caput

meum præsto est : potestatem habes : quæso facias quidquid vis. Videbamus enim sæpius quosdam veste splendida ornatos milites, aliosque urbanis viris, alios Medis quibusdam similes esse censebamus, qui una cum ipso versabantur, quique ejus vulnera curabant, et diligenter abstergebant, multisque cibariis propositis, una cum eo vesciebantur. Hæc omnia homines, qui ex urbe Perintho una cum eo vincti ducti sunt, tum in via, tum hic cum sæpius vidissent, mihi retulerunt : ita ut ego, cum ipsis non crederem, et verum scire cuperem, meis oculis videns id cognoverim. At si quando repente, cum hæc spectarem, ingredi ad eum voluissem, et ab illis quærere undenam illuc ingressi essent, aut quinam forent illi, quos una cum ipso vidissem, sæpius ad eum ingressus, neque quemquam illorum, neque quidquam e cibariis illis videbam, sed hunc solum ligno alligatum, preces ad Deum fundentem,

XVIII. Tum judex : Pecunias, inquit, ab Acacii contribulibus accepisti, ob idque judicium vis eludere. Ac statim furore percitus, plumbeis virgis ejus terga pulsari jussit. Quin cum cruciaretur, vociferans dicebat : Quæso, judex, ut si res aliter se habet, quam dixi, me interficias. Tum ille : Veneficum igitur hominem hunc esse affirmes opus est. Cui carceris custos : Ego, inquit, quod vidi, dico, neque scio, veneficusne sit, an non. Hæc cum beatus Acacius audiret, illorum stultitiam irridebat, quamvis fractis esset maxillis. Itaque judex ipse rursus furore accensus, Acacio dixit : Tunc venisti ut nos derideres, præstigiis ac beneficiis tuis confusus? Ego, inquit Acacius, non rideo, quod vestra pernicie gaudeam : imo sempiternam vestram condemnationem multum doleo. Vos autem ipsi vestram vitam irridetis, qui verum illum Deum cœli et terræ, maris et omnium quæ in eis sunt, effectorem dereliquistis, et lapides ipsos adoratis. Tum Judex ei dixit : Ne putes ista tua constantia me victum iri; non sinam te vivere, nisi diis sacrifices, et invictorum imperatorum edictis obedias. Cui Acacius : Si timerem minas tuas, statim tibi obtemperans, fecissem quod jubes; quoniam vero sententia mea melior est, quam tua, minas istas nihil timeo : fac, quod libet.

XIX. Tunc Judex furore percitus : Sacrificasne, inquit, an adhuc pergis insanire? Respondit Acacius : Tu pergis id facere, qui homines, a quibus nihil mali commissum est neque aliquid in te peccatum fuit, sic injuste consumis? Hæc cum audisset judex, jussit virgas quernas afferri, et ejus terga ac ventrem verberari. Cumque decem homines vicissim Acacii corpus verberarent, martyr ipse tormentis afflictus, sic clamabat : Christe, adjuva humilem servum tuum. Iratus autem judex, jussit ventrem amplius verberari. Cumque decem illi homines hoc fecissent, et beatus martyr doleret, voce magna dixit : Domine Jesu Christe, adjuva servum tuum Acacium. Hoc cum ab eo dictum fuisset

ἄρουμένον γὰρ πλειστάκις λαμπροφρονούντας τινας, ὡσπερ στρατιώτας, καὶ ἄλλους ὡς σχολαστικούς, καὶ ἑτέρους ὡς ἰατροὺς εἶναι ἐνομιζομένον, συνόντας αὐτῷ, καὶ ἐπιμελουμένους, καὶ τῷ ὕδατι καταντλοῦντας τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ συνεσθίοντας αὐτῷ, πολλῶν ἀγαθῶν προκειμένων αὐτοῖς. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ οἱ δέσμοι ἀπὸ τῆς Περίνθου ἐρχόμενοι μετ' αὐτοῦ ἰδόντες καὶ ὧδε πλειστάκις ἀνήνεγκάν μοι, ὥστε καὶ ἐμὲ αὐτοῦ πεισθῆναι μὴ πιστεύοντα αὐτοῖς. Εἰ ποτε δὲ ἀνοίξας τὴν κατῆναν εἰσελθεῖν ἠβουλήθην, ἀφηνεῖως θεωρῶν ταῦτα, ἐπερωτῆσαι αὐτοὺς βουληθεὶς, πόθεν ἄρα εἰσῆλθον ἢ τίνας εἶναι ἐκεῖνοι· οὓς ἐβλεπον μετ' αὐτοῦ, εἰσελθὼν δὲ πολλάκις πρὸς αὐτὸν, οὐδένα ἐξ αὐτῶν εὕρισκον οὐδὲ τῶν προκειμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν, ἀλλὰ τοῦτον μόνον ἐν τῷ ξύλῳ τεταμένον εὐχόμενόν τε καὶ δοξάζοντα τὸν Θεὸν αὐτοῦ, ὅτι δὲ καὶ ὑπνῷ κατακείμενον.

et divinam gloriam laudantem, interdum vero dor-

III'. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Σὺ χρήματα παρὰ τῶν συνέθνων αὐτοῦ λαβὼν, παίζεις θέλεις τὸ δικαστήριον. Καὶ θυμωθεὶς ἐκέλευσεν, καταυχενίσις αὐτῷ μολιθεῖσι χρήσασθαι. Ὡς δὲ ἐδασανίζετο ὁ δεσμοφύλαξ, ἐβόα καὶ ἔλεγεν· Δέομαί σου, εἰ ἄλλως εἶπον, ἀπόκτεινόν με. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Οὐκ οὖν γόητα αὐτὸν ἀποφέρεις; Ὁ δεσμοφύλαξ εἶπεν· Ἐγὼ θ' εἶδον, εἶπον· εἰ δὲ ἔστιν γόης, οὐκ οἶδα. Ὁ δὲ μακάριος Ἀκάκιος ἑστῶς καὶ ἀκούων ταῦτα ἐπέλασε ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτῶν, καὶ τοῦτο κλασθεὶς τοὺς σιαγόνας, ὡς τὸν δικαστὴν πάλιν ὀργισθέντα· Καταπαίζαι ἡμῶν ἦλθες, λέγων, θαρρόων ταῖς γοητείαις σου; Ἀπεκρίθη Ἀκάκιος· Ἐγὼ μὲν οὐ καταπαίζω ἄς ἐπιχαίρων τῇ ἀπωλείᾳ ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ σφόδρα λυποῦμαι περὶ τῆς αἰτίας ὑμῶν κρίσεως. Παίζετε δὲ ὑμεῖς τὴν ἑαυτῶν ζωὴν, καταλιπόντες τὴν ἀληθινὴν Θεόν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ λίθοις προσκυνοῦντες. Ὁ δικαστὴς εἶπεν· Μὴ νομίσης με νικῆσαι τῇ εὐτονίᾳ σου· οὐκ ἐγὼ σε ζῆται, εἰ μὴ θύσης καὶ πληρώσης τὸ προσταχθέν σοι ὑπὸ τῶν ἀηττήτων αὐτοκρατόρων βασιλέων. Ἀκάκιος λέγει· Εἰ ἐφοβούμην σου τὰς ἀπειλάς, ἀπὸ πρώτης ἂν πεισθεὶς σοι ἐποίουν ὃ λέγεις· ἐπειδὴ δὲ ὁ λογισμὸς μου καλλίων σου ἐστὶ καὶ οὐ φοβοῦμαί σου τὰς ἀπειλάς, ποιεῖ ὃ θέλεις.

IV'. Τότε θυμωθεὶς ὁ δικαστὴς λέγει· Θύεις λοιπὸν ἢ ἔτι ἐπιμένεις τῇ μωρίᾳ σου; Ἀκάκιος εἶπεν· Ἐπιμένεις σὺ ἀνθρώπους μηδὲν πράξαντας κακὸν ἢ ἀδικήσαντας, ἀδικῶς οὕτως ἀναλίσκων; Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ δικαστὴς, κελεύει μηλεῖνας βάλθους ἐνεχθῆναι καὶ κατὰ τοῦ νώτου καὶ τῆς κοιλίας τύπτεσθαι αὐτόν. Ἀλλαγέντων δὲ δέκα ἀνθρώπων τυπτόντων αὐτόν, ὁ μάρτυς ἐν ταῖς βρασάνοις ἐβόα λέγων· Χριστὲ, βοήθει μοι τῷ ταπεινῷ δούλῳ σου. Καὶ θυμωθεὶς ὁ δικαστὴς κελεύει κατὰ τῆς κοιλίας τύπτεσθαι αὐτόν. Ἀγγήσας δὲ ὁ μακάριος ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, βοήθει τῷ δούλῳ σου Ἀκακίῳ. Τοῦτου ῥηθέντος ὑπ' αὐτοῦ, εὐθείως φωνῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο λέγουσα αὐτῷ·

Μὴ φοβοῦ, Ἀκάκιε, ἀλλὰ θάρσει· σὲ γὰρ δεῖ μετὰ τῶν πατέρων σου ἀπιέναι καὶ εὐφρανθῆναι ὧδε, ὅπου νῦν ὁμολογεῖς τὸ ὄνομά μου. Καὶ γενομένης τῆς φωνῆς ταύτης, οἱ τύπτοντες αὐτὸν ναρκήσαντες ἐστήσαν ἐννεοί, μὴ δυνάμενοι τὰς χεῖρας κινῆσαι, ὥστε ἐπὶ τοῦτο ἀπορρήθῃναι τὸν ἄρχοντα, καὶ θυμωθῆναι σφόδρα, καὶ πέμψαι τὸν ἅγιον Ἀκάκιον Φλακκίνῳ τῷ ἀνθυπάτῳ τῆς Εὐρώπης μετὰ καὶ ἀναφορᾶς γράψαντα οὕτως·

Κ'. Τῷ κατὰ πάντα θαυμασιωτάτῳ καὶ μεγίστῳ δικαστῇ Φλακκίνῳ ἀνθυπάτῳ Βιβιανὸς ὁ αἰδεσιμώτατος καθολικός· Ἀκάκιον τὸν τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν συνήγορον πεμφθέντα μοι παρὰ Φήρμου τοῦ ταξίαρχου τῶν ἀριθμοῦ Μαρτησίων καὶ μὴ βουλόμενον εἶχειν τοῖς προσταχθεῖσιν τὰ παρὰ τῶν ἀηττήτων βασιλέων ἡμῶν· πρὸ γὰρ τούτων τῶν εἰκοσι ἡμερῶν ἀποσταλέντα δεξάμενος αὐτὸν καὶ στιβαρῶς τὴν κατ' αὐτοῦ ἀνάκρισιν ποιησάμενος, οὐδὲν πλέον ἰσχυσα ἐνεργῆσαι εἰς αὐτὸν πλὴν κόπους καὶ θυμόν· τοῦ προκειμένου γὰρ αὐτοῦ σκοποῦ ἔχεται ἐπιμελῶς. Ἐπεὶ οὖν πλέον ὁ φόβος πρόσεστιν τῇ μεγίστῃ σου ἐξουσίᾳ, τοῦτον μετὰ τῶν πραχθέντων εἰς αὐτὸν παρὰ τῆ ἡμῶν βραχύτητι ἀπέστειλα ἐπὶ τὴν μεγίστην σου ἐξουσίαν, αἰχίσας αὐτὸν πλείστα ἐκ τοῦ δικαστηρίου καὶ οὕτως παραπέμψας τὴν λαμπρότητά σου· οὕτως κατὰ τὴν τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων διάταξιν πράξεις εἰς αὐτόν. Ἐρρώσω. Δεξάμενος δὲ ὁ Φλακκίνος τὰ γράμματα τοῦ Βιβιανοῦ, ἐκέλευσεν ἐγκλεισθῆναι τὸν ἅγιον μάρτυρα Ἀκάκιον ἀνευ δεσμῶν ἐν τῇ φυλακῇ. Γυναῖκα γὰρ εἶχεν ὁ Φλακκίνος Χριστιανὴν, καὶ ἦν ἀξιωθείς καὶ ὀρκισθείς λάθρα παρ' αὐτῆς, ὥστε διὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ παρ' αὐτοῦ ἐξεταζομένου μὴ ἐπὶ πολὺ τιμωρεῖσθαι παρ' αὐτοῦ.

ΚΑ'. Μετὰ οὖν ἄλλας πέντε ἡμέρας προκαθίσας ὁ ἀνθυπατος Φλακκίνος ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τὸν μάρτυρα. Τοῦ δὲ ἐλθόντος, προσέταξεν ἀναγνωσθῆναι τὰ ἐπ' αὐτῷ πεπραγμένα παρὰ Βιβιανοῦ, καὶ ἀναγνωσθέντων αὐτῶν, ὡς κατέμαθεν ὁ δικαστὴς τὴν αὐστηρίαν τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐξετάσεως, τὴν τε ἐνστασιν καὶ ἀκλινη ὁμολογίαν τοῦ μάρτυρος καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ γεγονότων παραδόξων θαυμάτων, αἰτιασάμενος τὸν Βιβιανὸν ὡς μὴ τάχειον αὐτὸν ἀνελόντα, ἀλλ' εἰς τσαύτην ἀκρίθειαν καὶ ἐπερωτησιν πρὸς ἄνθρωπον στρατιώτην πεποιηκότα, προσέταξε ξίφει ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν τοῦ μάρτυρος πρὸ τῆς πόλεως Βυζαντίου, εἰπὼν· Ἀκάκιον, τὸν τῶν Γαλιλαίων σύμμαχον καὶ λιποτακτῆσαντα τῇ συμμαχίᾳ τῶν τροπαιούχων αὐτοκρατόρων ἡμῶν, βία ταύτη μᾶλλον αἰρησάμενον τὸ τέλος αὐτοῦ θάπτον ἰδεῖν, ὡς ἡ κατ' αὐτὸν ἐξέτασις τῶν στρέβλων μὴ πειθόμενον ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποκοπῆναι.

ΚΒ'. Ὡς δὲ ἔγνω ὁ μακάριος τῆς κλήσεως αὐτοῦ τελειούμενον τὸ ἔργον, βραβεύσαντος αὐτῷ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἀνεβόησεν καὶ εἶπεν· Ὁ πόσις στόμασι, Χριστέ, εὐλογῆσαι σε, ζωῆς ἀρχηγέ, γιὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅτι οὕτως ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος εἶ ἐπ' ἐμὲ, τὸν ἁμαρτωλόν, εἰς τοιοῦτον κλῆρον καταξιώσας με. Καὶ ἀπαχθεὶς ἔξω τῆς πό-

set, statim vox de cælo venit, ac dixit : Ne timeas, Acacii, sed esto bono animo; decet enim te cum patribus tuis esse, et cælo versantem oblectari, eo quod nunc nominis mei confessionem profitearis. Cum hæc vox audita esset, homines illi qui martyrem verberabant, torpescerent tanquam muti effecti sunt, neque manus ipsas amplius movere poterant, ita ut iudex ipse ambigeret, et furore accensus, sanctum illum martyrem Acacium ad majora iudicia, hoc est, ad Flaccinum proconsulem Thraciæ mitteret, qui et relationem talem ad eum scripsit :

XX. Admirabili et maximo iudici Flaccino proconsuli, Bibianus imperatorum devotissimus salutem : Acacium, impiæ Christianorum religionis patronum, a Firmo Martiæ legionis tribuno ad me missum, neque volentem iis parere, quæ ab invictis imperatoribus nostris præcepta sunt, cum viginti diebus ante ad me missum acceperim, et vehementer de ipso inquisiverim, nihil amplius profeci : propositi enim sui tenax est. Quoniam vero potestas tua plus timoris afferre potest, propterea hominem hunc cum actis, quæ de illo a me composita sunt, cum te præstantissimum virum esse sciam, ad te misi. Cum igitur Flaccinus has litteras accepisset, iussit martyrem in carcere quidem concludi, sed servari tamen sine vinculis, et remota custodia illa tam atroci. Uxorem enim Christianam Flaccinus habebat, a qua rogatus, et iurejurando clam astrictus fuerat, ut qui propter Christi fidem ab ipso inquirebantur, non diu, neque multum ab eo cruciarentur.

XXI. Jussit igitur Flaccinus post quinque dies Acacium martyrem ad se duci, et ejus acta recitari, quæ Bibianus confecerat. Quibus recitatis, inquisitionis, quæ a Bibiano facta fuerat, austeritatem et martyris constantiam, stabilemque confessionem, et miracula per ipsum facta cognovit, Bibianumque accusavit, quod non celeriter eum interfecerat, sed iam exquisite adversus militem hominem se gesserat; jussitque martyris caput abscindi ante urbem Byzantium, ita pronuntians : Acacium Galilæorum adiutorem, et nostrorum imperatorum tropæis insignium desertorem, qui operam dedit, ut quamprimum vitæ suæ finem talem videret, sicut quæstiones de eo factæ docuerunt : hunc, inquam, hominem legibus non obedientem tribunal nostrum jubet gladio percuti, et capite privari.

ἔδιδασεν, τοῦτον κελεύει τὸ δικαστήριον τοῖς νόμοις

XXII. Postea vero, quam beatus Acacius vocationis suæ opus jamjam perficiendum cognovit, Spiritu sancto ita decernente, clamans sic ait : Quam multis linguis te laudare vellem, Christe, Dux vitæ, et Fili Dei, quoniam ita misericors et benignus es in me peccatis obnoxium, qui et tali sorte me dignatus fuisti. Cumque ductus fuisset

extra urbem Byzantium in locum ubi martyrium obendum illi erat, rogavit carnifices, ut paulisper Dei orandi facultatem ei concederent. Itaque positus in terra genibus, has preces ad Deum misit : Gloria tibi Deus, et immensæ tuæ magnificentiæ convenit laudatio, qui sic gloriosum in nobis peccatorum onere gravatis te ostendis. Quo enim majora beneficia nobis largiris, et quo magis iniquitates nostras remittis, eo abundantius benignitatis tuæ gloria relucet. Benedictum sit nomen gloriæ tuæ, quod ita faciendum probasti, ut in Filio tuo unigenito et Spiritu sancto hominem ipsum honorares, et nunc me tantis beneficiis indignum propter bonitatem tuam ad talem gloriam invitasti, non propter mea opera. Benedico igitur tibi, Domine Deus sanctus Israel, cum unigenito Filio tuo, et sancto Spiritu, quoniam tua est gloria, tuus honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen. Hæc cum dixisset, gladio percussus fuit, et capite truncatus. Itaque martyrium perfecit sanctus Acacius octavo die mensis Maii, imperatore Maximiano. Ejus autem corpus viri pii ac religiosi collegerunt, et omni studio ac diligentia funus ipsius curaverunt eo in loco, qui Staurius appellatur, imperante Maximiano tyranno, regnante autem super nos Domino nostro Jesu Christo : cui gloria sit et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

αὐτοῦ σῶμα καὶ ἐκίδουσιν μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἐν τόπῳ ἐπικαλουμένῳ Σταυρίῳ. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀκάκιος μηνὶ Μαΐῳ, ὀγδόῃ, βασιλεύοντος Μαξιμιανοῦ τοῦ τυράννου, καθ' ἡμᾶς δὲ βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Α λειως, εἰς τὸν τόπον οὗ ἤμελλε τελειοῦσθαι, ἀξιῶσας τοὺς δημίους, ὥστε ἐπιτραπῆναι αὐτῷ ῥοπὴν ὥρας εὐξασθαι, θεὸς τὰ γόνατα αὐτοῦ τῦξάτο λέγων· Δόξα σοι, ὁ Θεὸς, καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ σου τῇ ἄνυπερβλήτῳ πρέπει· αἰνεσις τῷ οὕτω ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἡμῶν· ὅσῳ γὰρ ἡμῶν χάριξ καὶ παρορᾶς τὰς ἀνομίας ἡμῶν, τοσοῦτον μᾶλλον πλεονάζει ἡ δόξα τῆς ἀγαθότητός σου. Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου, Κύριε, ὅτι οὕτως εὐδόκησας ἐν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, καὶ τῷ Πατρὶ σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι τιμῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν ἐπλατᾶς, καὶ νῦν με, Δέσποτα ἀγαθὲ, ἀνάξιον ὄντα καὶ ταπεινόν, εἰς τοιαύτην δόξαν καὶ χάριν ἤγαγες διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ συμπάθειαν, οὐ διὰ τὰ ἐμὰ ἔργα καὶ τοὺς ἀγῶνας. Δὸς οὖν ἔλεος καὶ μισθὸν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομά σου, Κύριε, καὶ τοῖς τιμῶσι· καὶ μεμνημένοις τῆς μαρτυρίας ἡμῶν μισθὸν οὐράνιον δωρῆσαι καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, νῦν τε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ τὰ ταμιεῖα αὐτῶν ἐμπλήσον παντὸς ἀγαθοῦ· πρόσδεξαι δὲ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ συγκαταρίθμησόν με μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου ἐν τῇ ἀνυστάσει τῆς ἀτελευτήτου σου βασιλείας εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἅγιος μάρτυς, ἀπετεμήθη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ ξίφει· καὶ συνέστειλαν ἄνδρες εὐλαβεῖς τὸ τίμιον ἐν τόπῳ ἐπικαλουμένῳ Σταυρίῳ. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀκάκιος μηνὶ Μαΐῳ, ὀγδόῃ, βασιλεύοντος Μαξιμιανοῦ τοῦ τυράννου, καθ' ἡμᾶς δὲ βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Acta sanctæ Glyceriæ virginis, martyris Heracleæ in Thracia, et B. Alexandri Romani, martyris Driziparæ in Thracia, quæ apud Lipomanum et Surium exstant; Metaphrastæ abjudicant socii Bollandiani ad Maii diem 13 et 14, et cum stylus concisus sit et ab ejus periodico scribendi genere alienissimum; et quod agnoscens Leo Allatius, in genuinis Metaphrastæ scriptis dignoscendis versatissimus, acta hæc inter illa enumerat quæ sub nomine Metaphrastæ, sed errore communi, referuntur a Lipomano et Surio.

MARTYΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ
BONIFΑΤΙΟΥ.

MARTYRIUM SANCTI MARTYRIS
BONIFACII

APUD TARSUM METROPOLIM CILICIÆ.

(Anno 290. Latine apud Surium ad diem 5 Junii, Græce in Actis Sanctorum Bolland. ad diem 14 Maii.)

Α'. Καὶ τὰ τῶν ἄλλων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων ἀθλα πολὺ τε καὶ μέγα τοῖς σπουδαίοις τὸ κέρδος περιποιεῖ· τῆς τε γὰρ κοινῆς φύσεως ὑπερφυῆ καὶ μέγιστα κατορθώματα παριστᾷ, καὶ τὸν μὲν Χριστὸν νικῶντα, τὸν ἐχθρὸν δὲ νικώμενόν τε καὶ προφανῶς αἰσχυρόμενον· πρὸς τούτοις, τοὺς μὲν ἀσεβεῖς περιφανέστατα διελέγχει, τοὺς εὐσεβεῖς δὲ μᾶλλον ἐπιρωννύει, καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀμίλλαν τοὺς θερμότερους διερεθίζει. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπ' ἐκείνων, ἐφ' ὧν καὶ ὁ λοιπὸς βίος τῷ μάρτυρι σύμφωνος, καὶ ἐκ παίδων ἢ τῆς ἀρετῆς ἀσκησις σύντροφος. Εἰ δέ τις ἢ τὸν βίον τὴν μὲν ἀρχὴν ἐβράθυμηνώς, μετὰ ταῦτα δὲ τοσοῦτον ἐκλάμψας τοῖς ἀγαθοῖς, ὡς ἀθρόον καὶ μαρτυρίου στέφανον ὑφαρπάσαι, ποῖαν ἀπολείπει τοῦτο χάριτος τοῖς εὐσεβέσιν ὑπερβολήν; ἐπεὶ καὶ φύσει τὸ παρελπίδα Χριστὸν, πολὺ τοῦ συνήθους ἐπιτεροπέστερον. Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἡ τοῦ ἀπολωλότος προβάτου δηλαδὴ εὐρεσις τῷ Δεσπότῃ φέρει. Τοιοῦτον οὖν καὶ Βονιφάτιον ἐγνωμεν, τὸν περιώνυμον τοῦ Χριστοῦ ἀθλητὴν· οὐπερ ἄρα καὶ ἄξιον μὴ τὴν ἀθλησιν παριδεῖν, ἀλλὰ μνήμη ὡς οἶόν τε καὶ γραφῇ παραδοῦναι. Ἐχει δὲ οὕτως.

Β'. Ἦν τις ἐν Ῥώμῃ γυνή, Ἀγλαῖς τοῦνομα, ὀνόματι δὲ τούτῳ καὶ τᾶλλα συνωδᾷ ἠκολούθει, γένος τε, καὶ ὥρα, καὶ πλοῦτος, ἐφ' οἷς ἀγλαῖζεσθαι ταύτην ἐπιεικῶς ἦν. Γένος μὲν γὰρ τῶν εὐπατριδῶν, καὶ τῶν ἀνθυπάτου λαχόντων τιμῆς· ὥρα δὲ σὺν νεότητι, καθ' ἣν ἂν πρὸς ἔρωτας θερμότερος σχοίη γυνή· πλοῦτος δὲ βαθὺς καὶ καταχρήσασθαι ἱκανὸς πᾶσι τούτοις ἐπιγενομένον· καὶ τὸ αὐτεξούσιον τὸ τῆς ἐπιθυμίας πῦρ ἰσχυρῶς ἐφῆπτε, καὶ πρὸς ἀτόπους αὐτὸν ἔρωτας παρεκάλει. Οὕτω τοιγαροῦν Ἀγλαῖς πλουτοῦσα, καὶ ἀγαθοῖς τῆς γῆς θάλλουσα, διὰ ταῦτά τε καὶ ἐρώτων ἀκρατῶς ἔχουσα, τινὲ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς εἶτουν φροντιστῆ τῶν κτημάτων (ὁ καλῶς οὗτος ἦν Βονιφάτιος, οὐκ (α) ἀγγλινοῖα μόνη

Luc. xv, 4 seqq.

(α) Ἀγγλινοῖα ingenii solertia Herveto vertitur, nobis alibi necdum lecta vox et barbariem prima sui parte spirans.

I. Aliorum quidem Christi martyrum certamina magnum lucrum viris bonis afferunt : nam et communis naturæ maxima et quæ naturam superant, facta ostendunt : et vincentem quidem Christum, aperte autem victum et probro ac dedecore affectum inimicum. Præterea impios quidem manifestissime arguunt : pios vero magis confirmant et corroborant, et ad spiritalem decertationem aciores reddunt et vehementiores. Et hæc quidem in illis, in quibus reliqua quoque vita congruit cum martyrio, et a pueris eis coaluit virtutis exercitatio. Si quis autem ab initio quidem ignavam et dissolutam vitam egerit, postea vero bonis adeo splenderit, ut repente martyrii coronam arripuerit, quidnam potest esse hac gratia præstantius apud pios? Nam natura quoque id, quod præter spem, boni evenit, est delectabilius eo quod est consuetum. Eo tendit ovis quoque perditæ a Domino inventio¹. Talem ergo novimus quoque fuisse hunc inclytum Christi martyrem Bonifacium. Cujus non æquum est despiciere certationem : sed eam litterarum mandare monumentis. Sic autem habet :

II. Erat Romæ mulier quædam nomine Aglais. Hoc autem nomen consequabantur etiam alia congruentia, genus et species et divitiæ, quæ ei magnum splendorem et decus afferebant. Nam genus quidem erat patritiorum, et eorum, qui proconsularem honorem sunt assecuti : species vero cum juventute, quæ efficere possint, ut mulier sit amori vehementius dedita : luculentæ autem divitiæ, et quæ vel ad eis abutendum satis essent. His omnibus accedens libera vivendi potestas, ignem valide accendebat, et ad turpes amores incitabat. Cum esset ergo adeo dives Aglais, et terræ bonis floretet, et propterea incontinenter uteretur amoribus, ea cum quodam ex suorum honorum præcuratori-

bus (is erat pulcher Bonifacius, non ingenii solum solertia et in eam benevolentia, sed etiam alia specie longe superans) non honestis utebatur congressionibus; non erubescio enim hæc dicere, cum paulo post possim ostendere vere divinam et admirabilem mutationem. Alioqui adtem a vino quidem et amoribus vincebatur ab initio: sed et pecuniæ erat contemptor magnificentissimus, et ad eas egentibus distribuendas longe liberalissimus, et hospitalitati deditus, si ullus alius. Si quando ergo vidisset aliquos ex viatoribus, aut æstu et siti eliquatos, aut nive et frigore concretos, aut alia ratione itinere gravatos, ipse festinans hilariter eis ibat obviam, et rogabat ut a labore quiescerent: et cum cessissent, in domum suam introductos hospitio benigne accipiebat, et verbis et factis eorum omnem propulsabat molestiam. Hæc etiam ante martyrion ornabant Bonifacium. Neque est ille solummodo examinandus et spectandus ex aliis: sed sunt etiam conjungenda ea, quæ sunt meliora. Bonifacius enim aliquid quidem voluptati, plurimam vero partem tribuens virtuti, et pulcherrima genera virtutis accurate exercens, ne esset perfectus

III. Cæterum non multo interjecto tempore, hæc quoque labe, tanquam in toto mundo et pulchro corpore, eluitur, et quod ex vitio suscipiebatur dedecus, tegitur longe majori gloria. Non sustinuit enim Dominus despiciere animam, adeo omni ex parte pulchram, perpetuo inquinari unius vitii turpitudine: sed placuit omnino divinarum rationum dispensationi, martyrico etiam sanguine purpureum et regium ei colorem indere. Quoniam modo autem hoc sit effectum, et quodnam sit jactum fundamentum martyrii, parata est docere oratio. Adhuc quidem vigeat persecutio in Christianos, et profunda illa caligo simulacrorum totum simul occupabat Orientem. Subit autem illius dominam salutaris cogitatio, et cor ejus penetrat vehemens quoddam et invictum desiderium reliquiarum martyrum. Quoniam vero existimabat Bonifacio nullum esse fideliorum, aut ad in his servendum diligentiorum, ei sicut carnalem et turpem, ita etiam laudabilem et beatum amorem communicat, et eum seorsum accipiens, Scis, inquit, frater, qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis curæ esse aliquid, quod exspectamus futurum ut sistamur ante Deum, et pro his gravia subeamus supplicia. Cæterum audivi a quodam viro pio, quod si quis eos, qui propter Christum passi et affecti sunt martyrio, in honore habuerit et coluerit, magna quædam et præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, et eadem, qua illi, fruatur beatitudine. Multi autem nunc quoque, ut aiunt, pro Christo pulchra adeunt certamina. Tu vero (etenim jam venit tempus, ut meus ostendat Bonifacius, qua sit in nos affectione) ad hæc mihi inservi, et omni studio eo vadens, propera ad me afferre aliquid e

A καὶ τῇ πρὸς αὐτὴν εὐνοίᾳ, πολλῶ δὲ καὶ ὠραιότητι τῶν ἄλλων κρατῶν) μίξισιν οὐ καλαῖς ἐχρήτο· οὐ γὰρ αἰσχύνομαι ταῦτα λέγων, ἔχων καὶ μετ'ὀλίγον δεῖξαι θείαν ὄντως καὶ θαυμασίαν μεταβολήν. Ἄλλως τε δὲ καὶ οἴνου μὲν ἐρώτων τὸ καταρχὰς ἦττων ἦν· οὐ μὴν τᾶλλα τοιοῦτος ἀλλὰ καὶ χρημάτων ὑπερ- ὅπτης κομιδῇ μεγαλοψυχώτατος, καὶ δεομένοις ταῦτα διανεῖμαι φιλοτιμώτατος, καὶ φιλοξενίαν εἴπερ τις ἄλλος φιλοφρονέστατος. Ὅποτε γοῦν ἴδοι τινὰς τῶν ὁδοιπορούντων, ἢ καύσωνι καὶ δίψει τηχομένους, ἢ χιόνι καὶ ψύχει προσπηγνυομένους, ἢ ἄλλως ἐκ τῆς ὁδοιπορίας βαρυνομένους, αὐτὸς ἐπισπεύδων ἱλαρῶς ὑπήντα, καὶ τοῦ μόχθου διαναπαύσασθαι παρεκάλει, καὶ εἰξάντας εἰς τὴν οἰκίαν εἰσαγαγὼν ἐξένιζε φιλοφρόνως, καὶ λόγοις ἅμα καὶ ἔργοις πᾶν ὅπερ εἶχον ἀηδὲς διέλυε. Ταῦτα καὶ πρὸ τοῦ μαρτυρίου ἐκόσμη τὸν Βονιφάτιον· καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐκείνον ἀπὸ τῶν ἄλλων δοκιμαστίον, ἀλλὰ συναπτόεν πάντως καὶ τὰ βελτίονα. Βονιφάτιος γὰρ τὸ μὲν ἡδονῆ, τὸ πλεῖον δὲ καὶ τῆ ἀρετῆ νέμων, καὶ τὰ κάλλιστα τῆς ἀρετῆς εἶδη πρὸς ἀκρίθειαν ἡσυχῶς, τὸ μὴ τέλειος εἶναι παρὰ μόνου τοῦ μὴ σωφρονεῖν ἐκωλύετο.

B ex hoc solo prohibebatur, quod non esset temperans.

Γ'. Πλὴν οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ὁ σπῖλος οὗτος καθάπερ ὄλιγῳ καθαρῶ καὶ περικαλλεῖ σώματι ἐκκαθαίρεται· καὶ ἡ ἐκ τοῦ πάθους αἰσχύνῃ μείζονι πολλῶ ὀδύῃ περικαλύπτεται. Οὐ γὰρ ἠνέσχετο Κύριος ψυχὴν οὕτω παριδεῖν τὰ πάντα καλήν, ἐνὸς πάθους αἰσχει διὰ τέλους μολύνεσθαι· ἀλλ' εὐδόκησε πάντως θειοτέρων λόγων οἰκονομία, καὶ μαρτυρικῶ αἵματι ἀλουργῆς αὐτῇ καὶ βασιλικὸν χρῶμα περιβαλεῖν. Ὅπως δὲ τοῦτο διωκονόμεται, καὶ οἷα τῷ μαρτυρίῳ καταθέβληται ἢ κρηπίς, ἕτοιμος διδάσκειν ὁ λόγος. Ἡκμαζε μὲν καὶ ἔτι ὁ κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸς, καὶ ὁ εἰδωλικὸς ἐκείνος καὶ βαθύς κατὰ πάσης ὁμοῦ τῆς Ἐφῆς ἐπεκράτει ζόφος· ὑπέρχεται δὲ τὴν ἐκείνου δέσποιναν σωτήριος λογισμὸς, καὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς διατρέχει δριμύς τις ἔρως καὶ ἄμαχος λείψάνων μαρτυρικῶν. Ἐπεὶ δὲ οὐδένα Βονιφάτιου μᾶλλον ἠγεῖτο πιστότερον, ἢ τοιοῦτοις ὑπουργεῖν ἐμμελέστερον, τοῦτον δὲ καὶ κοινωνόν, ὡς περ τοῦ σαρκικοῦ καὶ ἀτίμου, οὕτως ἄρα καὶ τοῦ ἐπαινετοῦ τε μακαρίου ποιεῖται ἔρωτος. Καὶ ἰδιαζόντως ἀπολαβοῦσα· D Οἶδας, φησὶν, ἀδελφε, οἷαις συνεχράνθημεν ἀμαρτίαις, μηδὲν τι μέλλον ἡμῖν, ὅτι Θεῷ παραστήσεσθαι προσδοκῶμεν καὶ χαλεπὰς τούτων ὑποσχεῖν τὰς κολάσεις· πλὴν ἀλλ' ἐπιθυμῶν τινὸς τῶν εὐσεβεστέρων, ὡς εἴ τις τοὺς διὰ Χριστὸν παθόντας καὶ μαρτυρήσαντας διὰ τιμῆς μετέλθοι καὶ θεραπείας, πολλὴ τις αὐτοῦ ἐκείθεν καὶ λαμπρὰ περιμένει ἀντίδοσις, καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἀπολαύσει μακαριότητος. Πολλοὶ δὲ καὶ νῦν, ὡς φασιν, ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ Χριστοῦ τὸν καλὸν ἀγῶνα διαγωνίζονται· σὺ δὲ (καὶ γὰρ ἦκει καιρὸς, ὅπως περὶ ἡμᾶς ἔχει τὸν ἐμὸν φανήσεσθαι Βονιφάτιον) πρὸς ταῦτά μοι καθυπουργήσον, καὶ σπουδῇ τῇ πάσῃ παραγενόμενος, τῶν ἀγίων τούτων λειψάνων ἀγαγεῖν ἐπέιχθητι, ὡς ἀγ' ἐντίμως αὐτὰ καταθέμενοι, καὶ ἱεροῦς ἐπιδημησάμενοι οἴκους.

φύλακας τε αὐτοὺς· καὶ σωτῆρας διαπαντός ἔχοιμεν. Ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰρηκυῖα, ἐπεὶ πρὸς ἕκοντα ἔλεγε καὶ πρόθυμον τὴν ὑπηρεσίαν, χρυσίον ἐγχειρίζει συχνόν· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν λείψανόν τι μάρτυρος προῖκ λαβεῖν, ἀλλὰ τὸ πολὺ τῶν Χριστιανῶν περὶ αὐτὰ φίλτρον πορισμοῦ τοῖς ἀσεβέσι πρόφασις ἦν, καὶ πολλοῦ πρὸς ἐκείνους αὐτὰ παρῆχαι ἐποίει. Τοῦτου οὖν ἕνεκα, συχνόν τὸ χρυσίον, καὶ ἵνα καὶ πένησιν εἰς διανομὴν ἀρχέσῃ. Συνεκπέμπει δὲ καὶ ἑπταεὶς δώδεκα, μύρα τε καὶ σινδόνας καὶ τᾶλλα ὅσα προσηκόντα εἰς τιμὴν τοῖς ἁγίοις. Ἀλλὰ προσεκτέον· ἐν ταῦθα γὰρ ἦκομεν ἐνθα καὶ τὸ τοῦ διηγήματος χαριέστατον.

Δ'. Ὡς ἤδη πορείας ἐμελλεν ὁ Βονιφάτιος ἀπεσθαι, εὐθύς, ὡσπερ ὑπὸ γραμμῆς τὴν ἑαυτοῦ νίκην καὶ τὸν στέφανον προσημαίνων· Εἰ δέ πως, ἔφη, ὡ δέσποινα, ταύτης μὲν διαμαρτεῖν τῆς ἐγχειρήσεως, δεῦτερος δὲ, ὁ φασί, πλοῦς τὸ ἐμόν σοι σῶμα προσανεχθείη, ἄρα σοι ἂν τοῦτο μέτριον εἴη τοῦ σκοποῦ παραμύθιον, καὶ τιμῆς ἄξιον παρὰ σοῦ νομισθείη; Καὶ ταῦτα μὲν ἴτως ἐκείνος παίζων πρὸς τὴν δέσποιναν ἢ σπουδάζων· ὁ δὲ Θεὸς τὸ μέλλον ὡσπερ διὰ τῆς ἐκείνου προηγόρευσε γλώττης. Ἡ μὲντοι Ἀγλαΐ· Ὁὐ καιρὸς, ἔφη, Βονιφάτιε, παιδιᾶς οὐδὲ λόγων τοιούτων, ὧν ἀποσχόμενον εὐλαδῶς ἔχειν προστρέπομαι καὶ κοσμίως, ἐπεὶ καὶ τοιούτοις ὑπηρετεῖν μέλλεις, ὧν ἡμᾶς, μὴ ὅτι γε ψαύειν, ἀλλὰ καὶ βλέπειν τοὺς ἀναξίους πάντολμον καὶ θρασύ. Τοῦτοις ἀρκούντως ἐπιτιμήτασα καὶ ἐντρέψασα, καὶ ὡσπερ ἀντὶ παιδιᾶς ἀκαίρου εἰς φόβον εὐλογον τὴν ἐκείνου ψυχὴν καταστήσασα, εἶτα καὶ, Ὁ Θεὸς, ἐπεποῦσα, ὁ δὲ ἡμᾶς μορφὴν δούλου λαθὼν καὶ τὸ ἑαυτοῦ αἷμα ἐκχέας, αὐτὸς παρίδοι τὰ πταίσματά μου καὶ ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου, καὶ καθευθυνεῖ τὰ διαθήματά σου· πρὸς τούτοις καὶ δεξιᾶν αὐτῶ τὴν ἐπάνοδον εὐξαμένη ἐξέπεμψε. Τὸν δὲ Βονιφάτιον ὠνησαν μὲν οὐ μετρίως τε καὶ οἱ τῆς δεσποίνης λόγοι, καὶ πρὸς τὰ θεῖά τε καὶ σεβάσματα περιδεῖη κατέστησαν, ὅθεν οὔτε κρεῶν ἤπτετο κατὰ τὴν πορείαν, οὔτε μὴν οἴνω ἐχρῆτο· εἰσῆει δὲ αὐτὸν καὶ λογισμὸς, ὡσπερ παιδαγωγὸς ἀγαθὸς, ὅτι περ, Ὅσα δράσας, ὅσα μέλλω χερσὶν ἀνάγνοις μετακομίζεις; Καὶ τῶ δέσει τούτῳ ἡρέμα τι τῆς πρὸς τὸ σῶμα προσπαθείας κατωλιγῶρει, καὶ ἐκυτῶ προσέχειν ἐπειθετο· φόβος μὲν γὰρ πατῆρ προσοχῆς· ἡ δὲ γαλήνης μήτηρ καὶ καταστάσεως, αὕτη δὲ τὴν συναίσθησιν, ὡσπερ ἐν ἀταράχῳ τινὶ καὶ καθαρῶ ὕδατι, τὰ αὐτῆς αἴσχη διαβλέπειν ποιεῖ καὶ οὕτως ἀρχαὶ καὶ ρίζαι τῆς μετανοίας φύονται, ἢ δὴ τότε καὶ Βονιφάτιος καλῶς συνειλήφει, καὶ ἤδη πρὸς βίου ἀκρίθειαν ἀπογεύων φανερός ἦν, τῆς μὲν παχυτέρας ταύτης καὶ περιττῆς τροφῆς, ὡσπερ ἔφημεν, ἀπεχόμενος, εὐχῆς δὲ ἀδιαλείπτου καὶ νηστείας κατὰ τὴν πορείαν ἐχόμενος.

Ε'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐπιβάς τῆς Ἀσίας κατὰ τὴν ὑμνουμένην τῆς Κιλικίας Ταρσὸν ἐγένετο, ἐνθα δὴ

rimus, et sacras aedes eis ædificaverimus, eos semper habeamus custodes et servatores. Hæc cum ei dixisset, et se libenter id ministerium promptoque et alacri animo obiturum ostendisset, tradit ei multum auri. Neque enim licebat gratis accipere ulla martyrum reliquias, sed Christianorum magnus in eas amor, erat impiis causa lucri, et efficiebat ut nonnisi magni eas emptas præberent. Ea de causa mittit multum auri, et ut etiam haberet, quod distribueret pauperibus. Mittit autem cum eo equos quoque duodecim, et unguentum, et sindonas, et quæcunque alia usui erant ad honorandos sanctos. Sed est attendendam; huc enim venimus, ubi est narratio jucundissima.

IV. Cum jam Bonifacius esset iter ingressurus, statim quasi graphice victoriam suam et coronam præsignificans: Si forte, inquit, o domina, quemadmodum contingit, ut hoc quidem cœpto frustreris: secunda vero, ut aiunt, navigatio, meum ad te corpus afferat: fueritne hoc tibi mediocre tui instituti ac scopi solatium, et apud te habendum in honore? Et hæc quidem ille fortasse magis ludens apud dominam, quam agens serio: Deus autem id, quod erat iuturum, prædixit per illius linguam. Aglais vero: Non est, o Bonifaci, inquit, tempus ludendi, neque horum verborum, a quibus abstinentem jubeo, ut pie et honeste te geras. Nam iis es inserviturus, quæ nos non solum tangere, sed etiam aspicere indignos, nimix est audaciæ et temeritatis. Cum his satis increpasset, et pudore affecisset, et pro ludo intempestivo ad justum et rationi consentaneum metum illius animam traduxisset et dixisset: Deus, qui servi formam propter nos accipit, et suum effudit sanguinem, ipse ad mea non aspiciat delicta, et mittat angelum suum ante te, et dirigat gressus tuos. Deinde faustum ei precata reditum, eum emittit. Bonifacio vero non mediocriter quidem profuerunt verba dominæ, et ut res divinas et religiosas revereretur, effecerunt. Hinc factum est ut in itinere nec carnes tangeret, nec vino uteretur. Subibat autem ejus quoque mentem cogitatio, veluti quidam bonus pædagogus: Qualia sunt quæ feci, et qualia sum impuris manibus portaturus? Propter hunc vero metum, sensim negligebat pristinam suam in corpus affectionem, et ut sibi attenderet, sibi persuadebat. Nam metus quidem est mater tranquillitatis et quietis; ea vero parit conscientiam, quæ facit, ut anima tanquam in pura aliqua et non turbata aqua, sua intueatur dedecora: et sic nascuntur principia et radices pœnitentiæ. Jam tunc autem pulchre conceperat Bonifacius, et jam aperte ostendebat, se inclinare ad vitam perfectam et accuratam, ut qui a crassis quidem et supervacaneis, ut diximus, abstineret alimentis, assiduis vero precibus et jejuniis vacaret in itinere.

V. Postquam autem ascendisset in Asiam, et ad celebratam in Cilicia pervenisset Tarsum, quo in

loco etiam decertabant martyres, aliis quidem permisit, ut ipsi et equi quiescerent, apud quemdam illic hospitio excepti. Ipse vero ne viæ quidem excusso pulvere, profectus est ad videndum desideratos martyres. Et cum venisset in stadium, videt populi quidem magnam collectam multitudinem ad ea videnda, quæ fiebant; sanctos autem variis affici tormentis, et unum quidem omnibus crimen obijci, nempe pietatem ac veram religionem, non eosdem vero subire cruciatus, sed tam multos, ut nemo fere eodem damnaretur supplicio, etsi spiritu essent conjuncti, et ore nihilominus eadem loquerentur. Nam alius quidem pende-
bat capite, subter vero ignis erat substratus: alius autem erat extensus quatuor lignis. Alius serra secabatur. Alius discerpentium manibus comminuebatur: et illius quidem oculi effodiebantur, hujus autem manus amputabantur, et huic quidem per collum palus transactus, terræ erat affixus: illi vero manus pene circumagebantur, pedes autem contra improbe refringebantur, et utrisque sic vinetis similiter ossa conterebantur. Alium (o magnam impiorum insaniam!) licebat videre mutilatum manibus et pedibus, et humi instar globi devolutum. Sed etsi hæc paterentur viri generosi et fortes, tanquam non subirent aliquid violentum et molestum, sed perinde ac si eorum renovarentur corpora, et sustinerent quamdam in melius mutationem, sicut erat revera, lætabantur, eis divina virtute ferente auxilium, et confirmante ad certamen: non poterat enim aliter fieri, ut humana hæc pateretur natura, idque cum gaudio, nisi superna eos manus tangeret. Hæc videns Bonifacius, et non solum videns, sed etiam sedulo et diligenter singula considerans, et partim quidem stupens martyrum constantiam, partim autem pares coronas consequi desiderans, totus Deo afflatus, descendit in theatrum: et cum se fecisset manifestum omnibus, martyres, qui erant omnes viginti, singulatim amplectitur. Deinde etiam omnibus audientibus magna voce, Magnus est, inquit, Deus Christianorum: Magnus est, qui athletas sua ope adjuvit. Hæc cum dixisset, rursus lætus adhærebat martyribus, cum magno desiderio prehensabat et amplectebatur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ restabant, partes corporis: beatos quidem eos pronuntians propter animi fortitudinem, et propterea, quæ passi fuerant, et quod breve sit id, quod est reliquum, et mox futura sit liberatio a laboribus et æterna lætitia: pro se autem rogans, ut esset eis socius certaminum, et particeps coronarum, quas sunt habituri a Christo.

VI. Cum autem fieri non posset, ut hæc laterent, maxime cum vocem altius sustulisset, præses per multitudinem acrius defigens oculos, et videns Bonifacium: Quis hic est, inquit, qui nos usque adeo negligit et magnos deos? Ille ipse ergo dicat, accedens propius. Postquam autem ille adfuit,

A καὶ οἱ μάρτυρες ἠγωνίζοντο, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφῆκε διαναπαύσασθαι, αὐτούς τε καὶ ἵππους ἐν τινὶ τῶν ἐκεῖθεν ξενισθέντας, αὐτὸς δὲ μηδὲ τῆς ὁδοῦ τὴν κόνιν ἐκτιναξάμενος, ὡς εἶχε ποδῶν ἐχώρει τοὺς ποθουμένους μάρτυρας ἱστορῆται. Καὶ παριὼν εἰς τὸ στάδιον, ὅρα τῶ μὲν δήμου πολὺ τι πλῆθος συνειλεγμένον κατὰ θέαν τῶν πραττομένων, βασάνοις δὲ τοὺς ἁγίους ποικίλαις ἐκδιδομένους, καὶ ἐν μὲν ἐγκαλουμένους ἅπαντας τὴν εὐσέβειαν, οὐ ταῖς αὐταῖς δὲ τιμωρίαις ὑπαγομένους, ἀλλὰ τοσαύταις, ὡς σχεδὸν μηδένα τὴν ἴσῃν κατακρίνεσθαι τῷ ἐτέρῳ, καίτοι καὶ πνεύματι συνηγμένους, καὶ στόματι, οὐδὲν ἤττον τὰ αὐτὰ φεγγαζόμενος. Ὁ μὲν γὰρ ἤρτητο ἐπὶ κεφαλῇ, κάτωθεν δὲ αὐτοῦ πῦρ ὑπέστρωτο· ὁ δὲ ξύλοις τέσσαρσι διατέτατο· ἄλλος ἐπρίζετο, ἄλλος ξιόκτων χερσὶν ἐλεπτύοντο· καὶ τοῦ μὲν ὄψεαι, τοῦ δὲ χεῖρες ἐξεκίπτοντο· καὶ τῶν μὲν διὰ τοῦ τραχήλου πάσσαλος ἐλάσθεις τῆ γῆ προσεπήγνυτο, τῶ δὲ χεῖρες μὲν ὀπισθεν περιήγοντο, πόδες δὲ πονηρῶς ἀντανεκλῶντο, καὶ ἀμφοτέρων οὕτω δεσμηθέντων, βλάβδοις αὐτῶς τὰ ὀστέα συνεστρίβητο· ἄλλον, ὃ τῆς πολλῆς μανίας τῶν ἀσεβῶν! καὶ χεῖρας ἦν ἰδεῖν ἅμα καὶ πόδας ἀφαιρεθέντα, καὶ δίκην σφαίρας ἐπὶ γῆς κυλιόμενον. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάσχοντες οἱ γενναῖοι, καθάπερ οὐ βίαιόν τι λυπηρὸν ὑφίστάμενοι, ἀλλ' οἶονεὶ τὰ σώματα καινιζόμενοι, καὶ τινα πρὸς τὸ κρείττον ἀλλοίωσιν ὑπομένοντες, ὡσπερ ἄρα καὶ ἦν, οὕτως ἐχαιρον, τῆς θείας ἀντι-
C κρουσ ἐπιβοηθούσης αὐτοῖς δυνάμειος καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐνισχυούσης· οὐ γὰρ ἄλλως δυνατὸν ἦν ἀνθρωπεῖαν φύσιν ταῦτα διενεγκεῖν, καὶ τότε σὺν ἡδονῇ, μὴ τῆς ἀνωθεν χειρὸς συναραπτομένης. Ταῦτα καὶ Βονιφάτιος ὁρῶν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ὁρῶν, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἕκαστα καὶ φιλοπόνως ἐξακριβούμενος, καὶ τοῦτο μὲν ἐκπληττόμενος τῆς καρτερίας τοὺς μάρτυρας, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἴσων αὐτοῖς στεφάνων ἀξιοθῆναι γλιχόμενος, ὅλος ἐνθους γενόμενος, πρὸς τὸ θέατρον καταβαίνει, καὶ τοῖς πᾶσι ἑαυτὸν ἐπίδηλον παρασχῶν, εἰκοσι τοὺς μάρτυρας ὄντας πάντας καθ' ἓνα περιβάλλει καὶ περιπτύσσεται· εἶτα καὶ εἰς ἐπήκρον πάντων μεγάλη φωνῇ, Μέγας ὁ τῶν Χριστιανῶν θεός, μέγας ὁ τοῖς ἀθληταῖς συμμαχῶν, ἐξεβόησεν. Οὕτως εἰπὼν, τῶν μαρτυρῶν αὐθις γεγηθῶς εἶχετο, παρεκαθέζετο, ποθεινῶς τοὺς πόδας περιεπτύσσεται· οἷς δὲ μὴ πόδες, τὰ λειπόμενα μέλη τοῦ σώματος κατησπάζετο, μακαρίζων, ἐπιθαρρόνων, δεόμενος· μακαρίζων μὲν τῆς ἀνδρείας καὶ ὧν προπεπόνθεισαν, ἐπιθαρρόνων δὲ καὶ πρὸς ἃ παθεῖν ἐμελλον, ὅτι τε βραχὺ τὸ λειπόμενον, καὶ πόνων ἀπαλλαγὴ μετ' ὀλίγον καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος· ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ δεόμενος, ὥστε καὶ καινῶν αὐτοῖς τῶν ἀγῶνων καὶ συμμετοχῶς τῶν παρὰ Χριστοῦ γενέσθαι στεφάνων.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα μαθεῖν οὐχ οἶόν τε ἦν, ἅτε καὶ τῆς φωνῆς ἐπὶ μείζον ἀρθείσης, ὁ ἀρχὼν ὀξύτερον ατενήσας διὰ τοῦ πλήθους, καὶ τὸν Βονιφάτιον θεασάμενος· Τίς οὗτος, εἶπεν, οὕτως ἀμελῶς καὶ ἡμῶν καὶ τῶν μεγάλων ἔχει θεῶν; Αὐτὸς τοιγαροῦν ἐκεῖνος, αὐτὸς ὁ ἐγγύτερος παραστάς λεγέτω. Ἐπεὶ δὲ

καὶ παρῆσθη, ἐρωτηθεὶς· Εἰμὶ μὲν, ἔφη, Χριστιανός, τῇ δὲ τοῦ ἐμοῦ Δεσπότου δυνάμει θαρρόν τῶν ὁμοδοξίων τοὺς μὲν πιστοὺς φιλῶ, σοῦ δὲ καὶ τῶν σῶν ὡς ἀγνωμόνων ὑπερφρονῶ. Καὶ ὁ ἄρχων· Ταῦτα μὲν λέγειν, τόγε νῦν, ἔα· λέγε δὲ τὴν τε κλήσιν τὴν σὴν καὶ τὸ ἐπιτήδευμα. Ὁ δὲ Βονιφάτιος· Ὄνομα μὲν ἐμὸν τὸ πρῶτον καὶ ὃ μᾶλλον χαίριον καλούμενος, Χριστιανός· εἰ δὲ καὶ τὸ ἐκ γονέων τοῦτο βούλει μαθεῖν, Βονιφάτιος. Καὶ ὁ ἄρχων, ἔτι τοῦ Ἁγίου λέγοντος ἐκκόψας, Ἄγε δὴ οὖν, ἔφη, Βονιφάτιε, πρὶν ἢ τῶν σαρκῶν σου καὶ τῶν ὀστέων ἄψωμαι, πείθου ποιεῖν τὰ κεκαλευσμένα, καὶ προσελθὼν οὕτε τοῖς εὐμενέσι θεοῖς· τοῦτο γάρ σοι πολλὰ προσενήσει τὰ ἀγαθὰ, φιλίαν θεῶν, ἀπαλλαγὴν χαλεπῶν, καὶ παροχὴν πλούτου καὶ μεγίστων τιμῶν. Πρὸς ταῦτα ὁ μάρτυς, οὐδὲ ἀποκρίνασθαι σοι, φησί, δίκαιον· πλὴν ἀλλὰ τοῦτό γε ὃ καὶ πολλάκις ἔφη, ἐρῶ, Χριστιανός ἐγώ· τοῦτο μόνον παρ' ἡμῶν ἄκουε· αὐτὸς δὲ, εἰ μὴ ἀνέχη, ὃ τι βούλει, τῷ σώματι γρῶ.

Ζ'. Ἐπὶ τούτοις χαλεπήνας ὁ ἄρχων, ἐπὶ κεφαλὴν αὐτὸν κρεμασθῆναι κελεύει, καὶ ἰσχυρῶς μὲν ξέσθαι· τὴν βίασανον δὲ παρατείνεσθαι, ἄχρι διαφανῆς τὰ ὀστέα γένηται. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς περ ἐκείνος ἐκέλευε οὕτω δὴ καὶ πρὸς τάχος τοῖς δημίσις ἐπράττετο· ὁ δὲ Χριστοῦ μάρτυς καθάπερ οὐ τῷ διασπᾶσθαι τὰς σάρκας, ἀλλὰ τῷ διαίρεισθαι τῶν ἁγίων μᾶλλον ἀλγῶν, τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲν ἤρειδεν ἐπ' ἐκείνους, αὐτὴν τε τὴν ὄψιν ποθῶν, καὶ ἅμα ὡς πρὸς καλὸν παράδειγμα βλέπων τοὺς ἐκείνων διὰ Χριστοῦ ἄθλους. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ὁ ἄρχων οὐδὲν ἀπὸ τῆς βιασάνου ταύτης ὑφέντα τοῦ παρόντος σκοποῦ, μικρὸν ἀνεθῆναι κελεύει, καὶ πάλιν ὡς περ ἐκ διαλείμματος προσβάλλων τῷ μάρτυρι, καὶ τοιόνδε τρόπον ἀποπειρᾶσθαι αὐτοῦ βουλόμενος, Γενέσθω σοι, φησὶν, ὦ Βονιφάτιε, τὰ παθήματα ταῦτα, μαθήματα πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ πείραν τῶν ἀνηκέστων τούτων λαβῶν ὀδυνῶν, ἐφ' ἡμῶν, ἄθλιε, σεαυτὸν οἰκτεῖρας τῶν μενουσῶν σε κολάσεων, πρόσελθε θύσων. Ὁ δὲ Ἅγιος· Ἐμὲ θύειν ἐπιτάττων, ἀσύνετε, οἷσι δυνατοῖς ὅλως ἐπιχειρεῖν; Ἐγὼ θεοῖς προσελεύσομαι, ὧν μόνη τοῦτον προσηγορία μὴδ' ἀκοαῖς φερρητή;

Η'. Θυμὸς πάλιν τὸν ἄρχοντα κατέσχευεν οὐκ ἀνεκτὸς, καὶ κάλαμοι ὀξυνθέντες εὐθύς κατὰ τῶν ὀνύχων αὐτῷ ἐνεπέριοντο. Οἷδ' ὃ τι πεπόνθατε καὶ πρὸς μόνην τὴν ἀκοήν· ἐσχάτως γὰρ ἡ βίασανος χαλεπή. Ἄλλ' ὁ μάρτυς, εἰς οὐρανὸν ἀτενῶς ἀναδλέψας, καὶ ὡς περ ὄλην ἐκεῖ μετὰ τῆς διανοίας θεῖς καὶ τὴν αἴσθησιν, οὐδὲ βραχὺ γούν ἐφρόντιζε τῆς ὀδύνης· ἀλλ' εὐκόλως αὐτὸς ἔφερε μᾶλλον, ἢ ὁ ἄρχων προσέταπεν· ὡς οὖν καὶ αὐτῇ τῷ δυσσεβεῖ διακενῆς ἡ βίασανος ἐξηλέγχεται, ἑτέραν αὐθις πικρὰν τιμωρίαν ἐξ ὀμότητός τε καὶ πονηρίας ἐπινῶει, καὶ κελεύει τὸ στόμα διανοιγέντι τῷ μάρτυρι μύλυθρον αὐτῷ ἐγχέσθαι σφόδρα διακκέντα. Ἐπειὶ οὖν ἔγνω τοῦτο ὁ ἀθλητής, καὶ χεῖρας ἅμα καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑψώσας, Δέσποτά μου, ἔφησεν, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐκρεῖττονά με τῶν ἤδη προλαβουσῶν δείξας τιμωριῶν, καὶ νῦν παράστηθί μοι, μόνη ἐμοὶ παράκλησις,

A rogatus : Sum quidem, inquit, Christianus : Domini vero mei fretus virtute, ex conservis fideles quidem diligo, te autem et tuos tanquam ingratos despicio. Præses vero : Hæc quidem mitte dicere in præsentia. Dic autem nomen tuum et studium. Bonifacius autem : Primum quidem mihi nomen, et quo maxime vocari gaudeo, Christianus. Quod si vis etiam scire nomen mihi impositum a parentibus, Bonifacius. Præses vero sancto adhuc loquente, eum interpellans : Age ergo, inquit, o Bonifaci, priusquam tangam carnes tuas, et ossa, pare et fac imperata, et accedens sacrificia diis propitiis. Hoc enim tibi multa bona conciliabit : decorum amicitiam, a rebus gravibus et asperis liberationem, divitiarumque et maximorum honorum suppeditationem. Ad hæc martyr : Ne tibi quidem, inquit, justum est respondere ; hoc tamen, inquit, dicam, quod sæpe dixi : Sum Christianus ; hoc solum apud a nobis. Si hæc autem non feras, fac quod tibi libuerit.

VII. Hæc cum dixisset, præses jubet eum suspendi præcipitem, et fortiter quidem cædi : tormentum autem extendi, donec ossa fiant manifesta. Et hæc quidem, sicut ille jussit, quamprimum facta sunt a lictoribus : Dei autem martyr tanquam non dolens quod carnes distraherentur, sed potius, quod separaretur a sanctis, in illos quidem defigebat oculos, simul et ipsam desiderans visionem, et tanquam ad pulchrum exemplar, intuens ad illorum propter Christum certamina. Postquam ergo vidit eum præses hoc tormento nihil remisisse de suo scopo, jubet eum paululum relaxari : et rursus interjecto aliquo intervallo aggrediens martyrem, et hoc modo volens eum tentare : Sint tibi, inquit, o Bonifaci, hæc perpersiones, documenta ejus quod est melius, et intolerabiles hos jam expertus dolores, tandem, e infelix, tui misertus, propter ea quæ te manent supplicia, accede sacrificaturus. Sanctus autem : Mihi jubens sacrificare, o stolide, existimas te ea aggredi, quæ possint fieri ? Ego ad deos accedam, cum vel sola eorum appellatio sit auribus intolerabilis ?

VIII. Ira rursus intoleranda invasit præsidem, et acutæ mox arundines ei transfixæ sunt per unguis. Scio vos vel ad solum auditum exhoruisse ; est enim tormentum longe gravissimum. Sed martyr, fixis oculis cælum intuens, perinde ac si totum sensum illic cum mente posuisset, ne minimum quidem curabat cruciatum : sed ferebat ipse facilius, quam præses imperabat. Postquam ergo impio hoc tormentum fuit inane et irritum, alium rursus excogitat acerbum cruciatum ex immanitate et ex improbitate : et jubet martyris ore aperto plumbum valde candens ei infundi. Postquam ergo hoc cognovit athleta, manus simul et animum extollens ad Dominum : Domine mi, inquit, Jesu Christe, qui me fecisti fortiolem iis, qui jam præcessere, cruciatibus, nunc quoque adsis mihi, qui es sola mea consolatio, me levans

dolore : et aperte ostende te mihi opem ferre ad parandam victoriam adversus Satanam et hunc præsidem. Pro te enim et tua gloria, ut scis, decerto. Hæc dixit, et sanctos simul rogavit, ut ei opem ferrent suis precibus ad decertationem. Atque illi quidem ei precabantur victoriam et finem martyrii : exstitit autem tunc quoque Christi virtutis opus plane admirabile. Nam cum tormentum jam esset paratum, et Bonifacius tanquam quidam strenuus athleta staret, exspectans adversarium : alii vero martyres, utpote non solum decertatores, sed eorum etiam, quæ in hoc fiebant, acres spectatores, et magis quam ille animo anxii, ei quidem, ut diximus, simul precarentur victoriam : tunc quæ erat congregata populi multitudo, et alioqui ex iis quæ præcesserant, mota erat misericordia martyrum : partim autem ægre ferebat nimiam præsidis crudelitatem, et propter utraque hæc sanctorum in rebus asperis et gravibus non solum tolerantiam, sed etiam lætitiā stupebat, et sic deducebatur ad fidem in Christum, universa repente simul tollit confusum clamorem, et mente et voce consentientem : Magnus est Deus Christianorum ; magnus es Rex, Christe ; omnes in te credimus. Hæc et omnes clamabant, et simul aram quidem, quæ illic est, evertebant, præsidem autem lapidibus appetebant. Ille vero, timore affectus et suæ vitæ metuens, ut qui veniret in periculum, ne mox periret, fuga suæ saluti consulit, turpiter dimisso theatro.

IX. Hæc alium quidem quamvis efferatum et immanem, ira tamen placabilem, persuasissent eadem sentire, quæ alii, et effecissent ut ad Christum accederet : at non illum sceleratum et exsecrandum. Sed tantum abfuit, ut ipse ex timore et ex hac admirabili populi consensione, aliquam acceperit utilitatem, ut statuerit etiam rem agere majori contentione, et ira eum incitante, certamen instaurare. Mane ergo præsidens in tribunali, cum curasset in suum conspectum produci martyrem, et illius exprobrabat pietatem, et quod Dominus noster fuisset crucifixus, ridebat. Cum hæc autem non ferens martyr, pergeret gravioribus probris vicissim insectari iudicem, pro veris et justis verbis rursus luit supplicium : et statim

A κουφίζων με τῆς δόξης, καὶ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σατανᾶ καὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦδε νίκην μοι φάνηθι συναιρόμενος· σοῦ γὰρ ἕνεκεν καὶ τῆς σῆς δόξης, ὡς οἶδας, ὑπεραθλῶ. Ταῦτα ἔλεγε· καὶ τῶν ἁγίων ἅμα ἔδειτο, εὐχαῖς αὐτῷ συναπιλήψασθαι πρὸς τὴν ἀθλήσιν. Οἱ μὲν οὖν αὐτῷ τὴν τε νίκην καὶ τὸ τοῦ μαρτυρίου τέλος ἐπεύχοντο. Γίνεται δὲ καὶ τότε τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως ἔργον ἀξιοθαύμαστον. Ἐπεὶ γὰρ ἤδη καὶ ἡ βάσανος εὐπρεπὴς ἦν, καὶ ὁ Βονιφάτιος ὥσπερ τις παλαιστῆς γενναῖος εἰστήκει περιμένων τὸν ἀνταγωνιστὴν, οἱ ἄλλοι δὲ μάρτυρες, ὡς ἂν οὐκ ἀγωνιστὰι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ δρωμένων θερμοὶ θεαταὶ, καὶ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος ἀγωνιῶντες, τὴν νίκην, ὥσπερ ἔφτημεν, συναπιύχοντο· τότε δὲ τὸ συνειλεγμένον πλῆθος, καὶ ἄλλως καὶ τῶν

B προλαβόντων κατὰ μικρὸν, τοῦτο μὲν πρὸς τοὺς μάρτυρας πταινόμενον, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὸ λίαν ὠρὸν τοῦ ἄρχοντος δισχεραῖνον, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα τὴν ἐπὶ τοῖς δεινοῖς τῶν ἁγίων οὐχ ὅσον ὑπομονὴν ἀλλὰ καὶ ἠδονὴν ἐκπληττόμενον, καὶ οὕτω πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν ἤδη χειραγωγούμενοι πίστιν, αἴρουσιν μὲν ἄφνω πάντες βοὴν συμμιγῆ, μιᾷ δὲ ἀνακράζουσι γνώμῃ τε καὶ φωνῇ, Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· μέγας εἶ, Χριστὲ βασιλεῦ, πάντες εἰς σε πιστεύομεν. Ταῦτα πάντες τε ἀνέκραζον, καὶ ἅμα τὸν μὲν ἐκεῖσε βρωμὴν κατέστρεφον, τὸν δὲ ἄρχοντα λίθοις ἔβαλλον· ὃς καὶ κατάφοδος καὶ περιδεῆς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γεγονώς, καὶ ὥσπερ ὅσον οὐπω κινδυνεύων ἀπολωλέναι, φυγῆ μόνῃ πιστεύει τὴν σωτηρίαν, ἐπ' αἰσχύνῃ λύσας τὸ θέατρον.

C Θ'. Ταῦτα δὲ ἄλλον μὲν θηριώδη τινὰ καὶ ἀτίθασσον, πλὴν ἰάσιμον τὴν ὀργὴν, ἐπέσχον ἂν, καὶ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις φρονῆσαι, καὶ τῷ Χριστῷ προσελθεῖν παρεσκευάσεν· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν μιὰρὸν ἐκεῖνον· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέσχεν αὐτὸς ἀπίνασθαί τι τοῦ φόβου καὶ τῆς παραδόξου ταύτης τοῦ πλῆθους συμπνοίας, ὅσον ἔγνω καὶ φιλονεικότερος καταστῆναι, καὶ σπουδάζειν, ἅτε καὶ τῆς ὀργῆς αὐτὸν εἰς τοῦτο παροξυνούσης, τὴν ἦτταν ἀναμαχέσασθαι. Ἐωθεν οὖν τοῦ βήματος προκαθίσας, καὶ ὑπ' ὄψιν αὐτῷ παραστήσας τὸν μάρτυρα, τὴν τε εὐσέβειαν ὠνείδιζε τὴν ἐκεῖνου, καὶ τὸ ἐσταυρωθῆαι τὸν Δεσπότην ἡμῶν ἐχλεύαζεν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὴ φέρων ὁ μάρτυς πικροτέραις ὕβρει διατέλει τὸν δικαστὴν ἀμειθόμενος

D δίκην, ὑπεῖχε πάλιν ῥημάτων ἀληθῶν καὶ δικαίων. Καὶ λέθης εὐθέως, πίσης τε ἀναπλησθεὶς καὶ λάβρως ὑποκαεὶς, τὴν ἀθλητὴν ὑπεδέχετο. Ἀλλὰ καὶ τούτου δὲ γενομένου, Θεὸς ἄνωθεν οὐκ ἡμέλει τὰ συνήθη θαυματουργῶν. Ἄγγελος γὰρ ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς, τὸ μὲν ἐκεῖνου σῶμα, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν τριῶν παίδων, ἐφύλαττεν ἀκαθές· κύκλω δὲ ἢ φλῆξ ἑξαπίνης περιχυθεῖσα, καὶ τινὰς τῶν παρεττότων ἀπίστων διαλαβοῦσα, τὰ αὐτὰ τοῖς ἐν Βαβυλῶνι πάλαι διέθηκε.

Γ'. Τότε ὁ δυσσεβὴς τὴν μὲν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν φοβηθεὶς, μηδὲν δὲ μηδὲ οὕτω τῆς ἀσεβείας ἀνεῖς, ἀλλ' ὥσπερ ἐπαισχυνόμενος τὸ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος μεταβαλέσθαι, ἢ τὸν Ἅγιον ἐν ζῶσιν ὄραν ἔτι τὴν τῶν ἐκεῖνου θεῶν ἀσθένειαν διελέγγοντα, θάνατον

αὐτοῦ κατακρίνει, οὕτως εἰπὼν· Βονιφάτιον, βασι-
λέων μὲν ἀπειθήσαντα νόμοις, ἡμετέροις δὲ λόγοις
οὐδαμῶς εἰζάντα, καὶ μηδὲ θῦσαι τοῖς εὐμενέσι
θεοῖς θελήσαντα, ἀλλὰ τῷ ἐσταυρωμένῳ μᾶλλον ὡς
Θεῷ προσκυνέοντα, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἐκτμηθῆναι
κελεύω. Καὶ οὕτως αὐτὸν οἱ δορυφόροι παραλαβόντες,
τοῦ δικαστικοῦ ἐξάγουσι βήματος. Ὁ δὲ καλλίνικος
τοῦ Χριστοῦ μάρτυς ἔχαιρε μὲν ὅσον οὐκ ἐπὶ τελευ-
τῇ, ἀλλ' ἐπὶ ζωῇ μᾶλλον, ὡσπερ ἄρα καὶ ἦν, πο-
ρευόμενος. Βραχὺ δὲ αὐτῷ ἐνδοῦναι τοὺς ἀπάγοντας
αιτησάμενος, στάς πρὸς ἀνατολὰς ῥύχεται· Κύριέ
μου, λέγων, καὶ Θεέ, ταχὺ προκαταλαβέτωσάν με οἱ
οἰκτιρμοὶ σου, καὶ παράστηθί μοι καὶ νῦν βοηθός,
ἵνα μηδὲν μοι ὁ πονηρὸς ἐμποδῶν γένηται, διὰ τὰς
ἐν ἀφροσύνῃ προγεγεννημένας μοι ἀμαρτίας· ἀλλὰ
πρόσδεξαι μοι τὴν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ, καὶ τοῖς ὑπὲρ
σοῦ τὸ αἷμα ἐκχέασαι, καὶ μέχρι τέλους τὴν πίστιν
δικτηρήσασαι, κάμῃ συναριθμησον· ῥύσαι δὲ καὶ τὸ
τῷ αἵματί σου περιποιηθὲν ποίμνιον, τὸν σὸν λαόν,
μὲν Χριστῆ, τὸν περιούσιον, δυσσεθείας πάσης καὶ
πλάνης ἑλληνικῆς, ὅτι εὐλογητὸς εἶ καὶ μένων εἰς
τοὺς αἰῶνας. Ταῦτα ῥύξατο, καὶ τὴν εὐχὴν τὸ ξίφος
εὐθύς διεδέχετο, καὶ τὴν σεπτὴν ἐτέμνετο κεφαλὴν.
Θαυματοργεῖ δὲ τι κἀνταῦθα Θεός, καὶ αἷμα ὁμοῦ
καὶ γάλα τῆς τομῆς ῥυῆναι ποιεῖ, ὡς τὸ μὲν τῆς
φύσεως εἶναι, τὸ δὲ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως. Καὶ οὕτω
τὸ θαῦμα μέγα φανέν εἰς ἐκπληξιν, μεῖζον ἂν εἰς
ὠφέλειαν, ἄνδρας τῶν ἀπίστων πεντήκοντα καὶ
πεντακοσίους (b) τῷ Χριστῷ πείσαν ἀκολουθεῖν, καὶ
τὴν εἰδωλικὴν πλάνην μυσσυχθέντας ἀπολιπεῖν.

ΙΑ'. Τοιοῦτα Βονιφάτιῳ τῆς ζωῆς τὸ πέρας· οὕτως
τὸ εἰκῆ καὶ ἄλλως ἐπελθὼν καὶ προῤῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ
τέλος ἐληφεν. Οἱ δὲ, πρὸς ζήτησιν ἐκείνῳ τῶν λει-
ψάνων συνεκπεμφθέντες, ταῦτα μὲν ἀγνοοῦντες, πε-
ριερχόμενοι δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, ἐπεὶ ζητοῦντες
αὐτὸν οὐχ εὗρισκον, οἰόμενοι ταῖς οὐ καλαῖς αὐτὸν
συνήθως χαρίζεσθαι ἡδοναῖς, Ἡπου ἐκαῖνος ἄρτι,
πρὸς ἑαυτοὺς ἔλεγον, ἢ πάντως γυναιξὶ σύνεστιν, ἢ
καὶ προσεδρεύει ποτοῖς ὡς τὰ πολλά. Ταῦτα ἐν νῶ
στρέφοντες, ὡσπερ ἔσχατον αὐτοὶ διεσάφησαν, συν-
αντῶσιν τινι τῶν πολιτῶν τοῦ τότε κομμενταρησίου
τυγχάνοντι ἀδελφῷ, καὶ τοῦδε διακονοῦνται, εἶ-
τινα ἴδοι (ξένον Ῥωμαῖον). (c) Ξένον μὲν τινα, ἔφα-
σκε, τὴν χορὸς ἐν τῷ σταδίῳ τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα
διαγωνίσασθαι, καὶ ξίφει τελειωθῆναι· μηδὲν δὲ μη-
δέπω ἀκριθῶς εἰδέναι, εἰ καὶ οὗτος αὐτὸς ὁ ζητού-
μενος. Ἄλλ' εἶπατέ μοι, φησὶν, ὁποῖός τις ἐστί καὶ
τὴν ἔψιν, καὶ τίνα δὲ τὰ παράσημα τῆς μορφῆς. Ὁ
δὲ ἐκαῖνος λόγῳ τὸν ἄνδρα ἐζωγράφουν, ὅτι τὸ μὲν
σῶμα αὐτῷ βραχὺ, ξανθὴ δὲ ἡ θρῖξ καὶ τᾶλλα ὅσα
γαρακτερίσαι Βονιφάτιον ἱκανά· Οὗτος ἐκαῖνος, ἔφη,
ὅν ὑμεῖς ζητεῖτε, οὗτος ἄρα, καὶ ἄλλος οὐδεὶς. Οἱ
δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν διεπίστουν, καὶ ἠπατήσθαι τὸν
ἄνδρα ᾤοντο· Σὺ δὲ Βονιφάτιον ἀγνοεῖς, λέγοντες,

(b) Hunc numerum unde acceperit Metaphra-
stes nescio, Latina solum indefinite dicunt quod
multi.

A condemnat, sic dicens : Bonifacio, qui non paruit
quidem legibus imperatorum, verbis autem nostris
nequaquam cessit, et diis propitiis noluit sacrifi-
care, sed crucifixum potius colere tanquam Deum,
jubeo caput ense amputari. Et ita eum assumentes
satellites, e judiciali educunt tribunali. Victoria
autem insignis Christi martyr, gaudebat quidem
tanquam non ad mortem, sed ad vitam potius,
sicut etiam revera ita habebat, proficisceretur,
cum petiisset ab iis qui ipsum abducebant, ut ei
parum temporis concederent, stans ad orientem
preccatus est : Domine mi, dicens, Domine Deus,
cito me praeveniant miserationes tuæ, et nunc adsis
mihī adjutor, ne mihī malignus aliquid afferat
impedimenti propter ea, quæ in insipientia mihī
precesserunt peccata : sed suscipe animam meam
in pace, et inter eos, qui pro te sanguinem effu-
derunt, et fidem usque ad finem conservarunt, me
quoque adnumera. Libera autem tuo quoque pre-
tioso sanguine acquisitum gregem, tuum populum,
mi Christe, peculiarem, ab omni impietate et
errore gentilium : quoniam es benedictus et ma-
nens in sæcula. Hæc est preccatus, et preces statim
ensis est consecutus, et amputatum fuit caput
venerandum. Facit autem hic quoque Deus aliquod
miraculum, et sanguinem cum lacte facit fluere ex
vulnere : adeo ut ille quidem esset naturæ, hoc
vero piæ fidei : et sic miraculum, quod magnum
visum erat ad stuporem, majus fuit ad utilitatem :
quod quingentis et quinquaginta viris infidelibus
persuasit, ut Christum sequerentur, et errorem
simulacrorum abominantes relinquerent.

XI. Hic fuit exitus vitæ Bonifacii. Ita quod illi
temere venerat in mentem, accepit eum finem,
quem ipse prædixerat. Qui autem eum eo missi
fuerant ad quærendas reliquias, hæc quidem igno-
rantes, totam vero civitatem obeuntes, quoniam
quærentes ipsum non inveniebant, putantes eum
non pulchris, ut solebat, operam dare voluptati-
bus : Certe ille (dicebant apud se) modo vel
omnino coit mulieribus, aut in iis locis desidet,
ut id magna ex parte facit. Hæc animo versantes,
ut ipsi postremo explicarunt, occurrunt cuidam
civi, qui erat frater Commentariensis, et eum in-
D terrogant, an vidisset aliquem hospitem illuc
accedentem. Ille autem dicebat, heri quemdam
hospitem in stadio martyricum decertasse certa-
men, et ense fuisse consummatum : se vero non
certo scire, an is sit, qui ab eis quæreretur. Sed
dicite mihī, inquit, qualisnam est aspectu, et quæ
sunt ejus formæ insignia? Cum autem illi hominem
verbis describerent, nempe quod breve quidem
esset ei corpus, flavi vero capilli, et alia quæ satis
erant ad exprimendam formam Bonifacii : Hic est
ille, inquit, quem vos quæritis. Illi autem in
initio quidem non credebant, et eum putabant

(c) Decrant. hæc ecgrapho nostro, ex Latina
versione suppleta.

esse deceptum, dicentes : Non nosti Bonifacium, qualisnam sit ei vita, et quam propensa ac proclivis ad voluptates, et quam ex diametro vitæ repugnet martyriæ. Cum vero ille diceret, nihil obstare, quominus ipsi accederent ad stadium, et corpus ipsum aspicerent, illi cedentes, accedunt quidem, viro illo eos ducente. Qui cum etiam eis corpus ostendisset, illi coniectis in corpus oculis, quod jacebat sine capite, vel ex hoc solo agnoscebant Bonifacium. Deinde etiam eam invenissent caput seorsum jaccens, et ejus corpori conjunxissent, illum ipsum esse credentes, obstupuerunt : et timore contractus fuit eorum animus. Timebant enim, ne eis aliquid succenseret, quod ejus mentem accusassent, eum judicantes ex eo solo, quod præcesserat, et nescientes, quali vitæ principio qualem et quam jucundum finem imposuisset. Sed innox metum ademit martyr, se placide et benigne in eos gerens. Nam postquam caput fuit conjunctum corpori (tu es omnium Dominus, o Christe Rex, qui glorificas eos, qui te glorificant), sensim quidem aperit oculos : eos autem intuetur amice et placide, loquentis speciem præ se ferens, et ostendens se eis bene velle, et probrorum, quæ in eum ingesserant, minime meminisse. Illi vero acerbe lentes, et calidas lacrymas effundentes : Ne memineris, dicebant, serve Jesu, nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te divinum et sacrosanctum caput stulte sumus insectati. Cum sic sibi sanctum placassent, et ejus reliquias, corpus, inquam, et caput quingentis aureis emisissent, et odoriferis aromatibus et unguentis unxissent, et candidis lineis involvissent, et in honorifica capsula imposuissent, Romam reversi sunt, sua nihil interesse arbitantes accipere alterius martyris reliquias, cum illum haberent qui jam erat sibi notus, et qui eos germane et sincere amplectitur, et dat eis fidele testimonium supernæ defensionis.

XII. Interim autem, dum isti domum proficiscebantur, advenit ad Aglaidem visio, nempe angelus e cælo, dicens : Suscipe eum, qui aliquando quidem fuit tuus famulus, nunc autem est frater noster et comminister : suscipe eum qui prius quidem erat famulus, nunc autem est tuus dominus, et eum pie honora : ut qui sit tuæ quidem servator animæ, custos autem vitæ. Illa autem surgens tremebunda, et ex ecclesiastico choro aliquos insignes assumens, et cum magno honore procedens obviam corpori martyris, id quidem suscipit, et valde honorifice deponit et magnifice, stadiis quinquaginta procul a Roma : sacram vero ei ædem instruit, materia insignem et pulchritudine, et talem, qualem omnino oportebat suscipere corpus talis animæ : ut non spiritus solus haberet æternum tabernaculum, sed illius quoque corpus frueretur domo conveniente : in qua in hodiernum usque diem fiunt multa admirabilia, et

A καὶ ὅσος ὁ βίος αὐτῶ, πρὸς ἡδονὰς μᾶλλον καὶ ἀνέσεις ἔχων, καὶ ἐκ διαμέτρου τῷ μαρτυρικῷ βίῳ ἀπεναντίας κείμενος. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μηδὲν εἶναι τὸ ἐμποδῶν ἔλεγεν ἐπὶ τὸ στάδιον παρῆθεῖν, καὶ τῷ σώματι αὐτῷ προστυχεῖν, εἴξαντες ἐκεῖνοι παρέρχονται μὲν εἰς τὴν τόπον, τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς ἡγουμένου· εἶτα καὶ τὸν νεκρὸν ὑποδείξαντες, τὰς ὕψεις ἐκεῖνοι τῷ σώματι προσβαλόντες τῆς κεφαλῆς ἀνευ κειμένου, ὅσον ἦν ἀπὸ τούτου τὸν Βονιφάτιον ἀνεγίνωσκον· εἶτα καὶ τὴν κεφαλὴν εὐρόντες χωρὶς τοῦ κειμένην, καὶ τῷ αὐτῆς συνάψαντες σώματι, αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι πιστεύσαντες θάμβει συνείχοντο, καὶ δέει τὴν ψυχὴν συνεστέλλοντο· καὶ γὰρ ἐδεδοίκεσαν, μὴ τι καὶ μνηστῆ αὐτοῖς, ὧν εἰς διάνοιαν αὐτοῦ κατηγόρου, ἀπὸ μόνου τοῦ προλαβόντος αὐτὸν κρίνοντες, καὶ μὴ εἰδότες οἷω προσιμῶ βίου οἷον τέλος ἐπέθηκε χαριέστατον. Ἄλλ' ὅσον οὕτω καὶ τὸν φόβον ὁ μάρτυς ἐξεῖλε, λίαν προσηγῶς αὐτοῖς καὶ φιλανθρώπως προσενεχθεῖς· ὡς γὰρ ἡ κεφαλὴ συνήφθη τῷ σώματι (σὺ εἶ πάντων Κύριος, Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ δοξάζων τοὺς σε δοξάζοντας!) διανοίγει μὲν ἡρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀτενίζει δὲ πρὸς αὐτοὺς φιλικόν τι καὶ ἡμερον, ὡσπερὶ φθεγγομένη τῷ σχήματι, καὶ δηλοῦσα, ὅτι καὶ λίαν εὐμενῶς τὰ πρὸς αὐτοὺς ἔχει, καὶ οὐδὲν ὧν ἄρα καὶ ἐξύβρισαν εἰς καρδίαν μνηστικακεί. Οἱ δὲ πάνυ πικρὸν ἀνακλαύσαντες, καὶ δάκρυα θερμὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποστάξαντες, Μὴ μνησθεῖς ἡμῶν, ἔφησαν, δοῦλε Κυρίου, ἀνομιῶν, μηδ' ὧν γε ἡμεῖς εἰς σε τὴν θείαν ὄντως καὶ ἱερὰν κεφαλὴν ἀφρόνως πεπαριωνήκαμεν. Οὕτως ἴλεω τοῦ Ἁγίου τυχόντες, καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ, τὸ σῶμά τε φημι καὶ τὴν κεφαλὴν, χρυσαίων ὄλων πεντακροσίοις ἐξωνησάμενοι, μύροις εὐωδιάσαντες, καὶ λευκαῖς ὀδύναϊς περιβαλόντες, καὶ φιλοτίμῳ θήκῃ ἐνθέμενοι τὴν ἐν Ῥώμῃ ὀπισθεν ἀνεχώρουν, μηδὲν αὐτοῖς ὄλωσ προσήκον νομίσαντες, ἄλλου μάρτυρος ἀναλαθεῖν λείψανον, ἐκεῖνου δὴ ἔχοντες ἤδη τοῦ πάνυ γνωρίμου, καὶ ὅς γνησίως αὐτοὺς ἀσπάζεται. Καὶ πιστὰ δίδωσιν ἐντεῦθεν μαρτυρία τῆς ἀνωθεν προστασίας.

IB'. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τὴν οἶκαδε ἐπορεύοντο, καὶ ὄψις θεία τῇ Ἀγλαίδι ἐπιφοιτᾷ, ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ λέγων, Δέξαι τὸν ποτε μὲν δοῦλον ὑπάρχοντα σὸν, νῦν δὲ ἡμέτερον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν. Δέξαι τὸν πρὶν μὲν οἰκέτην, νυνὶ δὲ σου Δεσπότην· καὶ τίμησον εὐλαβῶς, οἷα δὴ τῆς σῆς μὲν ψυχῆς σωτῆρα, φύλακα δὲ τῆς ζωῆς. Ἡ δὲ διαναστάσα σύντρομος, καὶ τινὰς τῶν ἐπιφανῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου παραλαβοῦσα, καὶ σὺν πολλῇ τιμῇ τῷ μαρτυρικῷ αὐτοῦ σώματι ὑπαντήσασα, δέχεται μὲν τοῦτο καὶ κατατίθεισιν ἄγαν σεμνῶς τε καὶ φιλοτίμως, σταδίοις πεντήκοντα τῆς Ῥώμης ἀπέχον· οἶκον δὲ αὐτῷ διανίστησιν ἱερὸν, τῇ τε ὕλῃ καὶ τῷ κάλλει λαμπρὸν, καὶ τοιοῦτον οἶον ἔδει πάντως ψυχῆς τριαύτης σῶμα λαχεῖν, ἵνα μὴ τὸ πνεῦμα μόνον σκηρὴν ἔχη τὴν οὐρανίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα δὴ τὸ ἐκεῖνου οἰκίας ἀπολαύῃ τῆς προσηκούσης· ἐν ἧ καὶ εἰς ἔτι πολλὰ τῶν παραδόξων ἐπιτελεῖται, καὶ δαίμονες μὲν ἀθρόως φουγαδεύονται, νόσοι δὲ ἀοράτοις νεύμασιν ἀπελαύ-

νονται, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰς ψυχὰς ὑγιῶς ἔχοντες τῇ A
πίστει βελτίους γίνονται.

II'. Καὶ ἡ μακαρία δὲ Ἀγλαΐς ἀνωθεν αὐτῆς τὴν
ψυχὴν ὑποτυποῦντος τοῦ μάρτυρος, πάντα τὰ προσ-
δόντα ἀποδομένη καὶ διελούσα πτωχοῖς, οὕτω τοῦ λοι-
ποῦ διεθίου καλῶς τε καὶ φιλαρέτως, οὐ σώφρονα
μόνον καὶ παρθενικὸν βίον ἀσπασαμένη, ἀλλὰ καὶ
τραχυτάτην ἀσκησιν ἐλομένη κατὰ τῆς προλαβούσης
φαιλότητος, ὡς καὶ χάριτος θαυμάτων ἀξιοθῆναι,
καὶ δαίμονας οὓς ὑποσκαλίζοντας εἶχε πρότερον ἐξ
ἀνθρώπων ἐλαύνειν. Ὁ δὲ ἀσκητικὸς αὐτῇ βίος
πεντεκαίδεκα ἔτη· οὕτω τὸν καλὸν ὑπνώσασα ὑπνον
τῷ μάρτυρι προσετέθη. Τοιοῦτον Ἀγλαΐδι καὶ Βονι-
φατίῳ πέρας ἀπήντησεν, οὕτω δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν B
καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθησαν, πάθει μὲν σαρκι-
κοῖς ἀνθρωπίνως δουλεύσαντες, πάθει δὲ ὑπὲρ ἀνθρω-
πον διὰ Χριστὸν ὑπομείναντες, καὶ κατὰ παθῶν
ἀτίμων νεανικῶς ἀνδρισάμενοι, εἰς δόξαν Πατρὸς,
Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ἧ πρόπει τιμὴ καὶ προσ-
κύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶ-
νων. Ἀμήν.

dæmones quidem repente fugantur, morbi vero
expelluntur nutibus, qui non cadunt sub aspectum.
Sunt autem nonnulli, qui cum non sint sani ani-
mis, fide fiunt meliores.

XIII. Porro autem beata Aglais, martyre ejus
informante animam, cum omnes suas facultates
distribuisset, et divisisset pauperibus, de cætero
honeste vixit et e virtute non solum temperantem
et castam vitam amplectens, sed etiam asperrimam
eligens exercitationem adversus præcedentem
nequitiam, ut etiam digna haberetur dono mira-
culorum, et dæmones quos prius habebat ipsam
supplantantes, expelleret ex hominibus. Monastica
autem ejus vita duravit quindecim annis, et cum
pulchrum sic somnum obdormisset, adjecta est
martyri. Talis fuit Aglaidis finis et Bonifacii. Sic
fuit quidem pulchra eorum mutatio, ut qui carnis
quidem affectionibus humanitus servierint, hu-
manam verò superarint naturam patiando pro
Christo, et adversus vitia se viriliter et fortiter
gerentes, ad gloriam Patris, et Filii, et sancti
Spiritus, quem decet honor et gloriatio nunc et
semper et in sæcula sæculorum. Amen.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

ΒΙΚΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΣ.

MARTYRIUM

SS. VICTORIS ET CORONÆ.

(Latine apud Surium ad diem 14 Maii; Græce ex cod. Reg. Paris. 1519, sæc. XII. Edit. Patr.)

A'. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐν αἷς ἐδιώκοντο οἱ C
Χριστιανοί, ὑπὸ τοῦ τότε βασιλέως τῶν Ῥωμαίων
Ἀντωνίνου, ἐθνικοῦ τυγχάνοντος, καὶ Σεβαστιανοῦ
τουτοῦ τε δουκὸς, ἦν τις ἀνὴρ ἀπὸ Ἰταλίας στρατιώ-
της Χριστιανός, εὐλαβὴς πάνυ καὶ φοβούμενος τὸν
θεόν, ὀνόματι Βίκτωρ. Τουτοῦ ὁ δοῦξ εἶπεν· Γράμ-
ματά μοι ἠνέχθησαν τοῦ βασιλέως κελεύοντα ὑμᾶς
τοὺς Χριστιανούς θύειν τοῖς θεοῖς ἀνυπερέβως, τοὺς
δὲ ἀπειθοῦντας τιμωρίας δειναῖς ὑποβάλλεσθαι·
ἐπίθυσον οὖν καὶ σὺ, Βίκτωρ. Ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ
ἅγιος Βίκτωρ· Ἐγὼ στρατιώτης εἰμὶ τοῦ μεγάλου
βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀθανάτου Θεοῦ καὶ
οὐχ ὑπακούω θνητῷ βασιλεῖ· ἡ γὰρ τούτου βασιλεία
πρόσκαιρός ἐστι καὶ παρερχομένη· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ
καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ βασιλεία ἀθάνατός ἐστι
καὶ αἰώνια· καὶ ὁ μένων ἐν αὐτῇ κληρονομεῖ ζωὴν D
αἰώνιον. Ὁ δοῦξ λέγει· Τοῦ βασιλέως ἡμῶν τυγχά-
νεις στρατιώτης· πείσθητι οὖν καὶ ὑπάκουσον τοῦ

I. Quo tempore Antoninus, gentium supersti-
tionem sequens, Romanum tenebat imperium.
Sebastiano duce, persecutio adversus Christianos
homines commota est. Erat autem miles quidam
genere Italus et Christianus, qui Deum valde re-
verebatur ac metuebat, huicque nomen erat Vi-
ctor. Eum virum dux ille, quem supra diximus,
sic allatus est: Venerunt ad nos litteræ ab impe-
ratore, quæ jubent vos Christianos diis sacrificare:
illos vero, qui edicto non obediunt, suppliciis gra-
vissimis subjici oportere. Sacrifica igitur, Victor:
ne anime periculum subeas. Tum sanctus Victor,
Ego, inquit, miles sum magni Regis Jesu Christi,
immortalis, inquam, illius imperatoris, neque
mortali regi obediam. Hujus enim imperium tem-
pore circumscribitur, et caducum est: Dei autem
mei et Salvatoris Jesu Christi regnum est im-
mortale atque æternum: cujus qui particeps esset

citur, æternæ vitæ sortem percipiet. Tunc ait dux : Cum imperatoris nostri miles sis, obtempera imperatoris edicto, et diis sacrificia. Ad hæc respondit sanctus Victor : Si ego quo tempore sub imperatore militabam, tunc etiam Domino et Deo meo occulte serviebam, quomodo nunc committere possum, ut illo derelicto, idolis vestris sacrificem? Itaque fac quidquid libet. En corpus Deus habet, qui salutem et ruinam asferre potest.

II. Tum dux ille : Video te multa sapientia ornatum, eaque in respondendo valde utentem. Mea, inquit Victor, sapientia non est ex me, sed Deus meus illam mihi contulit. Ad hæc præses : Libera te ipsum a multis cruciatibus, et diis sacrificia. Quinimo libenter, inquit Victor, cruciatum quemvis patiar, ne sacrificia talia offeram : sed et illud affirmo, vehementer me gaudere, quod dignus factus sim, qui pro Christi nomine tormenta patiar, et cœlesti illo Rege frui sperem. Ad hæc dux ille : Nunquid Christianorum sacerdos es tu, qui tam prudenter nobis respondes? Hoc, inquit Victor, munere indignus sum ego, sed Christi mei gratia me talem effecit : hæc enim his, qui recto corde sunt, et Christi mandata observant, sapientiam et omnium bonarum rerum copiam ex suis illis immensis, divitiis largitur. Quemadmodum enim agricola ipse cum terram colit, paratam eam reddit ad fructus ferendos : ita et Dei sapientia ac gratia eos a quibus observatur, fortes, sapientes, ac tales reddit, qui Deo ipsi fructum ferre possint : neque permittit, ut ab hostibus superari queant.

III. Tum dux ait : Num tu mori decrevistis? Respondit Victor : Hujusmodi mors his vitam conciliat, qui breviter hæc tormenta fortiter ad extremum usque perferunt. Ad hæc dux ille : Sententiamne istam firmam habes? Maxime, inquit Victor. Tum dux digitorum Victoris compages eousque confringi jussit, quoad e pelle ipsa exirent. Quo facto, Victor ait : Gratias ago Deo meo, quod gratiam suam propioremi mihi ostendit. Tunc quæsiuit ab eo dux, quare cibum non sumeret. Cui respondit Victor : Habeo ipse spirituale cibum, quo fit ut non esuriam in æternum. Tum ille jussit fornacem accendi, et Victorem in eam coniectum ad tertium usque diem servari. Factumque fuit ita. Tertio autem die cum ille opinaretur Victorem ab igne consumptum fuisse, jussit fornacem aperiri, et martyris cineres in flumen demergi. Patrefacta igitur fornace, invenerunt Victorem ipsum vivum, et Deum laudantem, quod ignis ejus corpus non tetigerat. Mox jussit dux venena pestifera cum carnibus commista edenda illi proponi. Quæ cum a venefico quodam homine porrecta ei fuissent, sanctus martyr Victor ait : Mibi quidem non liceret carnes gustare, sed ut cognoscas veneficia tua nihili esse, en istas carnes comedam. Cumque illas e manibus venefici hominis accepisset, Christum precatus, ejusmodi

προστάγματος αὐτοῦ καὶ ἐπιθύσον. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Καὶ ὅτε αὐτῷ ἐστρατευόμενῃ καὶ τὰ αὐτοῦ ἐφρόνου, Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου ἐν τῷ κρυπτῷ ἐλάτρευον, καὶ νῦν οὐ δύναμαι καταλείψαι αὐτὸν καὶ εἰδώλοις ἐπιθύσαι· ποιεῖ οὖν ὃ θέλεις εἰς ἐμέ· τοῦ μὲν γὰρ σώματός μου ἐξουσίαν ἔχεις, τῆς δὲ ψυχῆς ὁ Θεὸς μόνος, ὃ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι.

meum in manu tua est : animæ vero potestatem

B'. Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦξ· Ὁρῶ σε ἐν τῇ ἀπολογία σου πολλὴν σοφίαν περικεῖμενον· σκέψαι οὖν τὸ συμφέρον. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ λέγει· Ἡ ἐμὴ σοφία, ὧ δικαστὰ, οὐκ ἔστιν ἐξ ἐμοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς μου ἐδωρήσατό μοι αὐτήν. Ὁ δοῦξ λέγει· Ῥύσαι σεαυτὸν ἀπὸ πολλῶν βασάνων, καὶ προσελθὼν θύσον τοῖς θεοῖς. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ μὴ θῦσαι ἡδέως βασανίζομαι καὶ πλέον δισχυρίζομαι διαγωνιζόμενος, ὅτι κατηξιώθην ὑπὲρ τοῦ ἑνόματος τοῦ Χριστοῦ βασανισθῆναι καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα ἐλθεῖν τοῦ Βασιλέως τῶν οὐρανῶν. Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦξ· Μὴ ἱερεὺς εἶ τῶν Χριστιανῶν, ὅτι οὕτως συνετώως ἀποκρίνη; Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Ἐγὼ ταύτης τῆς μεγίστης χάριτος καὶ δωρεᾶς ἀνάξιος εἰμι· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ μου χάρις ἤγαγέ με εἰς τοῦτο· αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ παρέχουσα τοῖς εὐθέσι τῆ καρδίᾳ καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ σοφίαν καὶ σύνεσιν μετέχειν παντὸς ἀγαθοῦ· ὥσπερ γὰρ γεωργὸς καλλιεργῶν αὐτοῦ τὴν γῆν ἐτοιμάζει αὐτὴν εἰς καρποφορίαν, οὕτως καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία τοὺς ἐλπίζοντας εἰς αὐτὴν ἐνδυναμοῖ, καὶ σοφίζει, καὶ ποιεῖ καρποφορεῖν τῷ Θεῷ, μὴ συγχωροῦσα τῷ ἐχθρῷ περιγενέσθαι αὐτῶν.

Γ'. Σεβαστιανὸς ὁ δοῦξ εἶπεν· Ἐκρινας μᾶλλον τὸν θάνατον ἐλέσθαι ἢ τὴν ζωὴν; Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Οὗτος ὁ θάνατος ζωὴν αἰώνιον προξενεῖ τοῖς μέχρι τέλους ὑπομένουσι τὰς προσκαίρους ταύτας βασάνους. Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦξ· Καὶ ὅπως ταύτης ἐπεκράτησας τῆς γνώμης; Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Ναί. Τότε ὁ δοῦξ ἐκέλευσε συγχλασθῆναι τὰς ἀρμονίας τῶν δακτύλων αὐτοῦ, ἕως ἂν ἐκ τῆς δορᾶς ἐξέλθωσιν. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε, ὅτι ἤγγισεν ἡ χάρις αὐτοῦ εἰς ἐμέ. Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦξ· Διὰ τί τὴν ἀνοιάν σου οὐ λαμβάνεις; Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Ὅτι βιαίως καὶ ἀδίκως ἀπαιτεῖται, καὶ οὔτε λαμβάνειν οὔτε ἐσθίειν βούλομαι ἐξ αὐτῆς· ἔχω δὲ τὴν πνευματικὴν τροφήν καὶ οὐ μὴ πεινάσω εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα ἀκούσας ὁ δοῦξ, ἐκέλευσεν ἐκκαῆναι κάμινον καὶ ἐμβληθῆναι αὐτὸν ἐν αὐτῇ, ἄχρις ἡμερῶν τριῶν· καὶ ἐγένετο οὕτως. Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας, νομίσας ὁ δοῦξ ἀνηλωθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἐκέλευσεν ἀνοιγῆναι τὴν κάμινον καὶ ριφῆναι τὰ ὀστά αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμόν· καὶ ἀνοίξαντες αὐτήν, εὔρον αὐτὸν ζῶντα καὶ δοξάζοντα τὸν Θεόν, δι' ὅτι οὐδ' ὅπως ἤψατο αὐτοῦ τὸ πῦρ. Τότε ἐκέλευσεν ὁ δοῦξ φάρμακα ἀναιρετικὰ δοθῆναι αὐτῷ φαγεῖν μετὰ κρεῶν· καὶ ἐπιδοθέντων αὐτῷ τῶν φαρμάκων ὑπὸ τοῦ μάγου, ἔφη ὁ ἅγιος Βίκτωρ· Οὐκ ἐξόν μοι ἦν κρεῶν ἄφασθαι· ἵνα ἐε γνῶς, ὅτι οὐδὲν εἰσιν αἱ μαγεῖαι σου, καὶ καταφρονῶ

αὐτάς, ἐσθίω ἀνυπερθέτως. Καὶ δεξάμενος ἐκ τῶν A
χειρῶν τοῦ μάγου, προσευξάμενος τῷ Χριστῷ, ἤρ-
ξατο ἐσθίειν· καὶ φαγὼν οὐδὲν ἔπαθεν κακόν. Ὁ δὲ
μάγος ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ μαγείᾳ καταισχυθηθεὶς, προσ-
ῆγαγεν αὐτῷ πάλιν ἕτερα φάρμακα τῶν προτέρων
δεινότερα καὶ λέγει αὐτῷ· Καὶ νῦν δέξαι καὶ φάγε·
καὶ ἐὰν φαγὼν μηδὲν πάθῃ κακόν, καταλιμπάνω
μου τὰς μαγείας, καὶ πιστεύω καὶ γὼ τῷ Θεῷ ᾧ λα-
τρεύεις. Λαθόντος δὲ τοῦ μακαρίου Βίκτορος, καὶ
φαγόντος, καὶ μηδὲν παθόντος κακόν, ἀνεβόησε μετὰ
φωνῆς ὁ μάγος καὶ εἶπεν· Ἐνίκησας, ψυχὴν ἀπώλ-
λυμένην ἐξ ἄδου ἀναγαγὼν· ὡσπερ γὰρ ἀνδρίας
χαλκοῦς παλαιωθείς καὶ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου σμηγθεὶς
ἀνακαινοῦται, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐν κακοῖς πα-
λαιωθείς, ἐὰν ἐπιστρέψῃ, σώζει· αὐτὸν ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ
χάριτι. Τότε ὁ μάγος παραχρῆμα κατέκαυσε πυρὶ
πάσας τὰς μαγικὰς αὐτοῦ βίβλους καὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρ-
χουσιν αὐτοῦ ἀποταξάμενος, γέγονεν Χριστιανός.

Δ'. Τούτων δὲ πάντων οὕτως γενομένων, ἔφη ὁ B
δοῦξ τῷ μακαρίῳ Βίκτορι· ἐπίθυσον τοῖς μεγίστοις
θεοῖς, καὶ γενοῦ λοιπὸν συνετός καὶ φρόνιμος. Ὁ
ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Ἐγὼ πάντοτε συνετός εἰμι
τὸν Θεὸν ἐπιγνώσκων· Ὁ δοῦξ εἶπεν· Τοῦτο οὐκ ἔστι
σύνεσις, ἀλλὰ μωρία, τὸ μὴ βούλεσθαι θύειν τοῖς
θεοῖς. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου
ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνη. Ἐφη
πρὸς αὐτὸν ὁ δοῦξ· Ποῦ γέγραπται ταῦτα; Ὁ ἅγιος
Βίκτωρ εἶπεν· Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἐδίδαξεν ἡμᾶς.
Ὁ δοῦξ εἶπεν· Οὐκοῦν Θεὸς ἦν ὁ Παῦλος; Ὁ ἅγιος
Βίκτωρ εἶπεν· Παῦλος Θεὸς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ Θεοῦ
ἀπόστολος καὶ σοφὸς ἀρχιτέκτων· ἐπὶ γὰρ τῷ θεμε-
λίῳ τῷ θεθέντι ὑποδόμησας καὶ ἐπλήρωσε τὴν οἰκου-
μένην τῆς διδαχῆς αὐτοῦ· καὶ λαθὼν σοφίαν παρὰ C
Θεοῦ, ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ πλήρωμα τῶν Γραφῶν καὶ
ἔδειξεν ὁδὸν τοῖς σωθῆναι βουλομένοις. Ὁ δοῦξ εἶπεν·
Παῦσαι λοιπὸν τῆς μωρίας σου ταύτης, καὶ θύσον
τοῖς θεοῖς, ἐπεὶ οὐκ ὠφελήσουσί σε τὰ ῥήματα ταῦτα.
Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Οὐκ εἰμι μωρός, ἀλλὰ πάνυ
φρόνιμος τὸν Θεόν μου μὴ ἀρναύμενος· μωροὶ δὲ
εἰσι καὶ ἄφρονες οἱ ἀκούοντές σου καὶ δαίμονες θύον-
τες· καὶ γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ διάβολος ἀπ' ἀρχῆς
ψεύστης ἐστίν καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἔγνω, ὡς καὶ
ὑμεῖς οἱ διάκονοι αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ αἱ καρδίαι ὑμῶν
πεπήρωνται, τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας μὴ ἔχουσαι.

Ε'. Τότε θυμωθείς ὁ δοῦξ ἐκέλευσε τὰ νεῦρα ὄλου
τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀποκοπῆναι· καὶ τούτου γενομέ-
νου, εἶπεν ὁ ἅγιος Βίκτωρ· Ταῦτα πάντα πάσχων D
ὑπὸ σοῦ, οὐδ' ὄλω; ἠσθόμην ἀλγηδόνας, διὰ τὴν χάριν
τοῦ Θεοῦ τὴν ἐνδυναμοῦσάν με· ὡσπερ γὰρ κέντρον
ἀπὸ ποδὸς ἐκφερόμενον συνεκφέρει ἑαυτῷ τὴν κα-
κουχίαν καὶ πᾶσαν τὴν ἀλγηδόνα καὶ ἀνάκουσιν
παρέχει τῷ σώματι, οὕτως καὶ γὼ, τῶν νεύρων μου
ἀποσπασθέντων, πάνυ ἀνεπαυτάμην διὰ τὴν ἐν Χρι-
στῷ πίστιν καὶ τὴν ἐνισχύουσάν με χάριν. Τότε πάλιν
ὁ δοῦξ ἐπὶ πλεῖον ὀργισθεὶς, ἐκέλευσεν ἔλαιον
σφοδρῶς πυρωθῆναι καὶ ἐπιχεθῆναι αὐτῷ κατὰ τῶν

carnibus vesci cœpit, neque quidquam mali pas-
sus est. Veneficus autem ille pro suis veneficiis
erubescens, alia quædam obtulit prioribus illis
pejora : Hæc, inquit, accipe : quæ eum come-
deris, si nihil mali passus fueris, statim artem
magicam derelinquam, et credam etiam ipse Deo
quem tu colis. Cum igitur beatus Victor venena
illa comedisset, neque quiddam mali passus fuisset,
veneficus ille magna voce clamans : En, inquit,
vicisti, et animam meam jamdiu perditam, ab
inferis eduxisti. Sicut enim statua ærea, quæ jam
inveterata est, a fabro aliquo expolita renovatur :
ita et me miserum, in malis inveteratum, Deus
ipse sua gratia renovans convertit, et ad salutem
traduxit. Itaque veneficus ille omnes suos libros
magicos igni combussit, et omnibus rebus renun-
tians, Christianus factus est.

IV. Cum hæc ita se haberent, dux ad beatum Vi-
ctorem conversus : Sacrifica, inquit, diis maximis,
et esto prudens. Victor respondit : Ego prudens sem-
per sum, cum Deum cognoscam. Non est, inquit
dux, prudentiæ, sed stultitiæ signum, nolle diis ipsis
sacrificare. Ad hæc sanctus Victor : Stulta mundi
elegit Deus, ut sapientes confundat¹. Tunc ait
dux : Et ubinam hoc scriptum legitur? Cui re-
spondit Victor : Paulus apostolus nos hæc docuit.
Num, inquit ille, Deus erat Paulus? Cui Victor :
Minime Paulus Deus est, sed Dei apostolus, et sa-
piens architectus : ædificavit enim super funda-
mentum quod positum fuerat², et doctrina sua
orbem terrarum replevit : qui cum sapientiam
sibi a Deo traditam accepisset, divinarum Litterarum
plenam perfectamque notitiam in se habuit, et
his, qui salvi esse cupiunt, viam ostendit. Tunc
ait dux : Desine in posterum ab ista insania et
diis Sacrifica; non enim tibi proderunt verba ista
tua. Minime, inquit Victor, insanus ego sum, sed
valde prudens, cum Deum meum non negem. In-
sani et dementes sunt, qui te audiunt, et dæmo-
nibus victimas offerunt : Etenim pater vester dia-
bolus mendax est, et in veritate non stetit : sicut
et vos, qui estis illius ministri³. Quin etiam
corda vestra excæcata sunt, veritatis notitiam non
habentia.

V. Tunc furore accensus dux ille, jussit totius
corporis martyris nervos divelli. Quo facto, dixit
sanctus Victor : Cum omnia hæc a te patior, nul-
lum omnino sensus dolorem percipio propter Dei
gratiam, quæ me corroborat. Quemadmodum
enim aculeus a pede alicujus evulsus, secum una
dolorem omnem aufert, et corpori deinde requiem
præbet : ita et ego, nervis meis divulsis, maxime
recreatus sum, divina gratia me corroborante.
Tunc dux magis magisque iratus, jussit oleum ve-
hementer calefieri, et in occultas partes corporis
infundi. Quo facto, beatus martyr ait : Tam

¹ I Cor. i, 27. ² I Cor. iii, 11, 12. ³ Joab. viii, 44.

suave mihi fervens hoc oleum visum est, quam gelida aqua, cum ei datur, qui propter nimium æstum siti laborat : cum eam enim biberit, valde recreatur. Tunc dux furore intolerabili correptus, jussit, in ligno martyrem suspendi, et igneas ejus corpori faces admoveri. Ille vero divina gratia magis corroboratus, earum lampadum faces non sentiebat. Mox ad illum dux : Sacrifica, inquit, diis, diu enim te pertali. Respondit Victor : Minime faciam quod tu vis, sed quod vult Deus meus : quem precor, ut sacrificium porum atque castum meipsum illi offerre possim, in cujus potestate anima et corpus meum est.

VI. Tunc jussit venenum cum aceto mistum in ejus fauces injici. At beatus Victor ait : Acetum et venenum hoc mihi videtur mel et savus esse. Id autem facit Christus ipse. Cum autem dux liberam ejus orationem non ferret, illius oculos compungi jussit. Cui dixit Victor : Cum corporis mei visum exæcaveris, tunc interiori animæ sensu acutius videbo. Corporei enim oculi mundi hujus vanitatem aspiciunt : at cordis acies veram illam intuetur lucem. Cogis me, inquit dux, multa et magna tormenta tibi afferre : Et ego gratias ago Deo meo, qui facultatem et robur mihi præstat sustinendi tormenta tua. Ut igitur libet, me crucies, neque ulla in re mihi parcas : paratus enim sum omnes ærumnas, quascunque mihi attuleris, libenter perpeti, Deo ipso mihi vires suggerente.

Θεοῦ μου τῷ ἐνισχύσαντί με ὑπομένειν τὰς βασάνους σου· ὡς οὖν θέλεις, κόλαζέ με καὶ μὴ μου φείδου· ἔτοιμος γάρ εἰμι πάντα πόνον ὑπὸ σοῦ ἐπαχρόμενόν μοι ὑπομείναι, τοῦ Θεοῦ μοι παρέχοντος δύναμιν καὶ ὑπομονήν.

VII. Tunc ait dux : Suspendite hominem istum, capite in terram revoluto, quoad sanguis ex ejus naribus in terram defluat. Illo igitur suspenso, milites discesserunt, eumque tres dies ita suspensum dereliquerunt. Cum vero tertius dies præterisset, illuc reversi, cum vivum reperissent, quem mortuum fuisse crediderant, statim exæcati sunt. Sed beatus Victor misericordia commotus, Deum orans : In nomine, inquit, Domini mei Jesu Christi visum recipite. Itaque restituta militibus videndi facultate, abierunt illi, et duci omnia, quæ facta fuerant, retulerunt. Tunc ille magis iratus est, et militibus præcepit, ut Victorem deglubarent. Cui beatus martyr : Licet, inquit, corporis pellem abstuleris, mentem tamen ipsam et cogitationes meas non superabis. Tunc militis cujusdam uxor, Stephana nomine, cum illic præsens esset, annos sexdecim nata, voce magna clamavit : Beatus es, Victor, et beata sunt opera tua sancta. Sacrificium tuum Deo acceptum est, ut Abelis victima, quoniam teipsum obtulisti recto corde. Sic Deus te accepit, ut Enoch illum virum justum, qui translatus est, ne gustaret mortem, quoad certum tempus præterierit. Justus factus es, ut Noë, bonorum operum fructibus refertus. Per-

Α κρυπτῶν μελῶν. Καὶ τούτου γενομένου εἶπεν ὁ μακάριος Βίκτωρ· Οὕτως μοι τὸ ἐκπυρωθὲν τοῦτο ἐλαϊόν ἐστιν, ὡσπερ ὕδωρ δοθὲν ἐλθόντι ἀπὸ καύσωνός τινι διψῶντι καὶ πίνοντι, καὶ ἀναψύξαντι. Ὁ δὲ δοῦξ θυμῷ ἀκατασχέτῳ συσχεθεὶς, ἐκέλευσεν πάλιν κρεμασθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ξύλῳ καὶ λαμπάδας πυρὸς προσενεχθῆναι τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ δὲ μακάριος Βίκτωρ ταῦτα πάσχων οὐδ' ὄλωσ ἠθθάνετο τῶν λαμπάδων, ἀλλ' ἐνεδυναμοῦτο πλέον ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ ὁ δοῦξ· Ἐπιθυσὸν λοιπόν· πολλὰ γὰρ σου ἤνεσχόμην. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Οὐ τὸ σὸν θέλημα ποιῶ, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ εὐχομαι προσαγαγεῖν αὐτῷ θυσίαν καθαρὰν καὶ ἀγνήν ἑμαυτῷ, ὅτι αὐτὸς καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἐξουσιάζει.

Β Γ'. Καὶ ἐκέλευσεν πάλιν ὁ δοῦξ κονίαν μετὰ βξους εἰς τὰ βραχχεῖα αὐτοῦ ἐμβληθῆναι· καὶ τούτου γενομένου ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Τὸ βξος καὶ ἡ κονία ἐμοὶ ὡσπερ μέλι καὶ κηρίον εἰσὶ διὰ τὸν Χριστόν. Τότε μὴ φέρον τὴν παρρησίαν αὐτοῦ ὁ δοῦξ, ἐκέλευσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκκεντηθῆναι· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος Βίκτωρ· Ὅτι ἂν τὴν τοῦ σώματος πηρώτης ὄρασιν, τότε διὰ τῆς ἔνδον ὀράσεως πλέον ὀρῶ τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς, ὡς εἶπεν Πέτρος ὁ ἅγιος ἀπόστολος, ὅτι· Ἐὰν κητανοήσητε τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμόν, οὐ χρεῖαν ἔχετε τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος βλέπουσι τὰ μάταια τοῦ κόσμου τούτου, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὀρῶσιν. Ὁ δοῦξ εἶπεν· Ἀναγκάζεις με πολλὰς καὶ μεγάλας σοὶ ἐπιθεῖναι κολάσεις. Ὁ ἅγιος Βίκτωρ εἶπεν· Εὐχαριστῶ τῷ

Ζ'. Τότε ὁ δοῦξ ἐκέλευσε κρεμασθῆναι αὐτὸν κατακέφαλα, ἕως ἂν ἐκ τῶν βένων αὐτοῦ αἷμα ρεῦσῃ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐάσαντες αὐτὸν οἱ στρατιῶται κρεμάμενον, ἀπήλθον ἀπ' αὐτοῦ ἕως ἡμερῶν τριῶν· μετὰ δὲ τὸ τέλος τῶν τριῶν ἡμερῶν παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, νομίζοντες αὐτὸν ἤδη τεθνάναι· καὶ θεασάμενοι αὐτὸν παραχρῆμα ἐτυφλώθησαν. Σπλαγγισθεὶς δὲ ἐπ' αὐτοῖς ὁ ἅγιος Βίκτωρ καὶ προσευξάμενος εἶπεν· Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ ὃν ἐγὼ ἐνθάδε κρέμαμαι, ἀναβλέψατε. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀναβλέψαντες παραχρῆμα καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τῷ δουκὶ πάντα τὰ γεγενημένα. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ δοῦξ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐκδαρθῆναι καθ' ὅλου τοῦ σώματος. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ἅγιος Βίκτωρ· Εἰ καὶ τὴν τοῦ σώματος μου δορὰν ἀφέλης, ἀλλὰ κατὰ τοῦ λογισμοῦ ποιῆσαι τι οὐ δύνασαι. Τότε γυνὴ τις στοασιώτου τινὸς ἐκ τῆς αὐτοῦ παρεμβολῆς ὀνόματι Στεφανίς, ἐκεῖτε παρεστῶσα, οὔσα ὡς ἐτῶν ἑξκαίδεκα, ἀνεβόησε λέγουσα· Μακάριος εἶ, Βίκτωρ, καὶ πομπημάκια τὰ ἔργα σου τὰ ἅγια· προσδεχθεὶς σου ἡ θυσία ὡς ἡ θυσία τοῦ Ἀβελ, ὅτι προσηνεγκας ἑαυτὸν ἐν εὐθύτητι καρδίας· καὶ ὁ Θεὸς προσεδέξατο ὡς Ἐνώχ τὸν δίκαιον, ὃς μετετέθη, ἵνα μὴ γεύσῃται θανάτου τοῦ αἰῶνος τούτου, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ὀρισμένος χρόνος· ἐδικαιώθη ὡσπερ Νῶε πεπληρωμένος καρ-

πῶν ἀγαθῶν· τέλειος εἶ καὶ δίκαιος ὡς περ ἐκεῖνος· ἔν ὄλη τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· ἐπίσταντας ὡς περ Ἀβραάμ· προσήνεγκας ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ὡς Ἰσαάκ· ὑπέμεινας πειρασμοὺς ὡς Ἰακώβ, ἠνίκα ἐδιώκετο ὑπὸ Ἡσαΐ· ἐσοφίσθη ὡς περ Ἰωσήφ, ἣ ἐγκώσθη τὰ ἀπειθεύμενα περὶ τοῦ λιμοῦ καὶ ἐγένου φρόνιμος καὶ πιστὸς ἠθλητῆς ὡς Ἰώβ, ὃς πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπομείνας, ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν· ἐζήλωσας τὸν Ἡσαΐαν, ὃς μέσον ἐπείσθη ὑπὸ Μανασσῆ. Οὐχ ἠψατό σου τὸ πῦρ, ὡς οὐδὲ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τῶν τριῶν παίδων· ἠλπίσσας ἐπὶ Κύριον ὡς Δαυὶδ ὁ τοῦ Ἰεσσαί· ἀπέλαβες τὴν σοφίαν Σολομῶντος, ἕως ἂν νικήσης τοῦ ἀντιπάλου τῆς μεθοδείας. Προσδεχθείη σου ἡ θυσία, ὡς ἡ τοῦ Σαμουὴλ· ἐγένου εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ὡς Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερατεῖα αὐτοῦ· προσδεχθείη σου τὸ τοῦ διωγμοῦ αἷμα, ὡς τοῦ Δανιὴλ διὰ τῶν ὄνειρά-

των· εἶδον γὰρ δύο στεφάνους ἀπὸ οὐρανοῦ φερομένους, ἓνα μείζονα καὶ ἓνα ἐλάσσονα· καὶ τὸν μὲν ἐλάσσονά μοι πεμπόμενον. Εἰ γὰρ καὶ σκευὸς εἰμι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν.
 Η'. Ὁ δὲ δοῦξ ἀκούσας ταῦτα, ἐθυμώθη λίαν καὶ ἐκέλευσεν προσαχθῆναι αὐτὴν αὐτῷ καὶ λέγει αὐτῇ· Σὺ τίς εἶ; Ἡ δὲ εἶπεν· Χριστιανή. Ὁ δὲ δοῦξ εἶπεν· Πόσων ἐτῶν εἶ; Ἡ δὲ ἀγία εἶπεν· Δεκαπέντε ἐτῶν καὶ μηνῶν ὀκτώ. Λέγει αὐτῇ ὁ δοῦξ· Πότε ἐξεύχθης ἀνδρὶ; Ἡ ἀγία Στεφανὶς εἶπεν· Πρὸ ἐνιαυτοῦ ἐνὸς καὶ μηνῶν τεσσάρων. Ὁ δοῦξ εἶπεν· Καὶ διὰ τί οὕτως ταχέως ἀφήκας τὸν κόσμον; Ἡ ἀγία Στεφανὶς εἶπεν· Ἐπειδὴ ἵνα μετὰ παύσεως ἀπαντήσω τῷ προσδοκωμένῳ Σωτῆρι μου Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἐπουρανίῳ καὶ ἀθανάτῳ Νυμφίῳ· ὁ γὰρ ἐπίγειος νυμφίος πρόσκαιρός ἐστι καὶ θνητός, ὁ δὲ ἐπουράνιος, καὶ αἱ Χριστοῦ δωρεαὶ ἀθάνατοι, καὶ ἀκίνητοι, καὶ ἀδιάλυτοι, καὶ αἰώνιοι εἰσιν. Ὁ δοῦξ εἶπεν· Πausαμένη τῆς ἀνωφελοῦς ταύτης φλυαρίας, προσελθούσῃ θῦσον τοῖς θεοῖς, μὴ ποικίλαις τιμωρίαις καὶ δειναῖς βασάνισας σε ἀπολέσω. Ἡ ἀγία εἶπεν· Ἐγὼ Στεφανὶς καλοῦμαι, ἣ στέφανος ἀπόκειται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθύω, ἵνα κομισωμαι αὐτὸν παρὰ τοῦ δικαίου καὶ ἀληθινοῦ ἀθλοθέτου Χριστοῦ. in caelis reposita est. Quamobrem sacrificia ista vestra non offeram, ut a vero illo certaminum praeside Christo coronam recipere possim.

Θ'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ δοῦξ καὶ σφόδρα θυμωθεὶς, ἐκέλευσε δύο δένδρα φοινίκων καμφθέντα ἀλλήλαις κολληθῆναι ταῖς κορυφαῖς κάκεισε δεθῆναι τὴν μακαρίαν ἐκ τῶν δύο ποδῶν· καὶ ἀπολυθῆναι αὐτὰ ἀθρόως ἀπ' ἀλλήλων. Τούτου δὲ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους γενομένου, διεσχίσθη μέσον ἡ ἀγία ἀθλοφόρος τοῦ Χριστοῦ Στεφανὶς, καὶ ἐγένετο εἰς μέρη δύο ἐν τοῖς δύο φοίνικε, καὶ οὕτως ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς ἐπλήρωσεν πιστῶς, ἀπολαθούσα τὸν στέφανον τῆς νίκης παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸν δὲ ἅγιον Βίκτωρα ἐκέλευσεν ὁ δοῦξ τραχηλοκοπηθῆναι. Ὁ δὲ καλλίνικος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ ἀκούσας τῆς ἀποφάσεως ταύτης εἶπεν· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε, τῷ χαρισμένῳ μοι τὴν νίκην ταύτην καὶ δωρεὰν μέχρι τέλους. Μέλλον δὲ τελειοῦσθαι ὁ μακάριος Βίκτωρ λέγει τοῖς κυριαστωναρίοις· Γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι:

lectus ac justus tu es, ut ille fuit in generatione sua. Credidisti, ut Abraham; obtulisti te Deo, ut Isaac; tentationes sustinuisti, ut Jacob; sapiens effectus es, ut Joseph, cui rerum futurarum praenotio concessa fuit. Certamina ipsa, ut Job ille, fortiter pertulisti, qui multas tentationes perpessus, hostem diabolum expugnavit. Isaiam amulatus es, qui a rege Manasse medius scissus est. Te ignis flamma non attigit, quemadmodum nec Nabuchodonosoris flammæ tres illos pueros attigerunt. Spem tuam in Deo ipso collocasti, ut David filius Jesse. Vidi duas coronas e caelo demissas, unam majorem, alteram minorem: et majorem quidem illam tibi allatam ab angelis duodecim, minorem vero ad me missam audivi. Nam etsi vas infirmum ego sum, nihilominus tamen et ipsa parata sum certamen subire, ac caeleste regnum assequi studeo.

μείζονα σοι φερόμενον ὑπ' ἀγγέλων δώδεκα, τὸν δὲ ἀσθενῆς, ἀλλ' ὅμως καὶ γὰρ ἀγωνίζομαι καὶ σπουδάξω

VIII. Hæc cum dux ille audivisset, valde iratus est, et jussit feminam illam ad se duci, quam sic affatus est: Quænam es tu? Christiana, inquit illa, ego sum. Tum dux ab ea quæsivit, quot annos nata esset. Cui Stephana, quindecim annos et menses octo se natam esse respondit. Quæsivit præterea dux, quandiu vixisset cum viro, cui conjuncta fuerat. Cui respondit illa, se annum unum et menses quatuor cum eo vixisse. Et quare, inquit dux, tam cito mundum reliquisti? Ad hæc ita sancta Stephana: Reliqui brevem et fragilem mundi hujus decorem, et terrenas ac fallaces corporis voluptates, ut fidenti animo Salvatori meo Jesu Christo, quem expectamus, occurrere valeam, ut illi videlicet divino et caelesti Sponso; terrestris enim sponsus ad tempus est et mortalis. Tum dux: Desistas, inquit, ab ista nugacitate inutili, et ad deos accedens, illis sacrifices, ne novis et gravioribus tormentis te cruciatam consumam. At illa dixit: Ego vocor Stephana, cui corona

IX. His auditis, dux ille furore nimio accensus, jussit Stephanam duabus palmarum arboribus incurvatis alligari, et repente arbores illas dimitti. Quo facto, bellatrix et martyr Stephana duabus illis palmis in duas partes discerpta est: itaque in pace martyrium perfecte in Christo complevit. Sanctum vero Victorem jussit securi percuti. Qui cum ejusmodi sententiam de se latam audivisset, sic ait: Gratias ago Deo meo, qui tali et tanto dono me prosequitur. Cum igitur martyrium beatus Victor obiturus esset, hæc dixit quæstoribus: Post septem dies vestri oratores morientur, et vos ipsi post duodecim moriemini; dux vero post viginti quatuor ab adversariis captivus ducetur; nostri autem homines post tres annos venient ad tollendum corpus meum: habeo enim et loculos jampridem mihi paratos. Vos igitur rogo, ne in

alienis oculis me ponatis, neque reliquias meas delineatis, quominus in proprium locum reportentur. His dictis, securi percussus est, statimque sanguis et lac ex ejus vulneribus effluxit, ita ut omnes mirarentur. Multi vero ex Græcorum numero, cum factum illud vidissent, et victoris martyris patientiam, et constantem atque immobilem fidem animadvertissent, consilium et sententiam priorem mutaverunt. Itaque Christiani facti, ex iis quæ vir ille sanctus prædixerat, magis confirmati sunt. Omnia enim, quæ a beato illo martyre prædicta fuerant, completa sunt, ita ut et alii complures ex ea re ad Christi fidem conversi fuerint. Martyrio autem functi sunt sanctus Victor et beata Stephana quarto decimo die mensis Novembris in urbe Damasco, imperante Antonino, et Sebastiano duce. Quare sit gloria Patri et Filio et Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Ἰταλίας, ἐπὶ βασιλείῳ Ἀντωνίνῳ καὶ Σεβαστιανῷ Ἰταλίας, ἐπὶ βασιλείῳ Ἀντωνίνῳ καὶ Σεβαστιανῷ

μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ οἱ ῥήτορες τελευτήσωσι, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τελευτᾶτε μεθ' ἡμέρας δώδεκα, καὶ ὁ δοῦξ μεθ' ἡμέρας εἴκοσι τέσσαρας ἀρπαγῆσεται ὑπὸ τῶν ἐναντίων· καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐλεύσονται οἱ ἡμέτεροι ἐπὶ τῷ ἄρῳ τῷ σώματι μου· ἔχω γὰρ καὶ τὴν σοφὴν ἔκπαλαι ἐτοιμὴν· μὴ οὖν εἰς ἀλλοτριαν τεθῶ, παρακαλῶ, μηδὲ κωλύσητε ἀρθῆναι τὸ λείψανόν μου, ἵνα εἰς τὰ ἴδια ἀποκομισθῆ ἕν εἰρήνῃ. Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ εὐξαμένου, ἐκρούσθη τῷ ἔξρει καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ γάλα, ὥστε πάντας θαυμάσαι τοὺς περιεστώτας. Πολλοὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων θεωρήσαντες τὴν καρτερίαν καὶ ὑπομονὴν τῆς ἀκλινοῦς αὐτοῦ πίστεως, μεταβαλλόμενοι τὸν τρόπον, γέγονασιν Χριστιανοί. Ἀκούσαντες δὲ καὶ περὶ ὧν προεῖρηκεν, πλέον ἐστηρίχθησαν· πάντα γὰρ ὅσα προεῖπεν, ἐγένοντο, ὡς ἐκ τούτου πολλοὺς πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος καὶ καλλίνικος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Βίκτωρ σὺν τῇ μακαρίᾳ Στεφανίδει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐνδεκάτῃ, ἐν πόλει Δαμασκῷ τῆς Συρίας, εἰς δόξαν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MENSIS JUNIUS.

DE S. SAMPSONE XENODOCHO

CONSTANTINOPOLI.

(Anno 530 vel 531, Junii die 27. — Acta SS. Bolland. ad hanc diem, Græce et Latine.)

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. — *Auctor Vitæ S. Sampsonis Symeon Metaphrastes.*

Leo Allatius, in sua de Symeonum scriptis Diatriba, ubi de Symeone Metaphraste fusius agit, varias sanctorum Vitas, quæ sub ejusdem nomine passim veniunt, tum quod alios auctores præferant, tum quod a scribendi methodo et stylo atque ætate Metaphrastis multum aberrant, ei plane abjudicat; alias vero nonnullas tanquam genuinos illius fetus designat, ex quibus de cæteris fieri possit judicium; de Vita tamen Sampsonis Xenodochi nihil pronuntiavit, forte quod Græcum textum videre ei non licuit; difficile enim est de genuino auctoris fetu judicium ferre, nisi eum proprio idiomate loquentem audias. Nos Vitam eam Græce conscriptam, quam ex ms. bibliothecæ Medicæ regis Franciæ nacti sumus, infra dabimus. Ut autem appareat eam a Symeone Metaphraste esse compositam, quæ fuerit illius scribendi formula et modus, ex Psello ejusdem encomiaste, iisdemque

C temporibus vicino, paucis hic juvat apponere, ut est apud Leonem Allatium in Diatriba prælaudata.

2. « Τὰ γὰρ προοίμια τῶν λόγων αὐτοῦ ἀπτόμενα εὐθύς τοῦ ὑποκειμένου, καὶ βραχὺ τι προϊών, τὴν τοῦ συγγράμματος ἀναφαίνει σκοπόν· καὶ τὴν πᾶσαν ἐπ' ἐνίοις τῶν λόγων ὑπόθεσιν κεφαλαιωσάμενος εὐθύς κατὰ μέρη τέμνει, πρὸς τε τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς καιροὺς μεταρμόζεται. Καὶ τὸ μὲν χρῶμα τοῦ λόγου τὸ αὐτὸ πᾶσι, καὶ ἡ ποιότης μία τῆς φράσεως, ἡ δὲ γε τοῦ ἕθους μεταβολὴ ποικίλη, καὶ ὡς ἂν εἶπη τις, τεχνικὴ, οὐ διὰ τὴν τέχνην τὰ πράγματα μεταβάλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἑκάστῳ τῶν παραπιπτόντων πραγμάτων τε καὶ προσώπων οἰκτεῖον ὑφερμηνεύουσα· ὡς πρὸς ἀρχέτυπα δὲ τὰ ἀρχαιότερα τῶν πραγμάτων ἐνατενίζων, ἐκείνων τε οὐκ ἀφίσταται, ἵνα μὴ δόξῃ ἄλλο τι ποιῶν, καὶ παρὰ τὸ παράδειγμα, καὶ τὴν ὅλην ἰδέαν μετατυποῖ οὐκ ἐναλλάττων τὴν ὅλην, ἀλλὰ τὸ ἡμαρτημένον τῶν εἰδῶν διορθούμενος, οὐδὲ καινοτομῶν τὰς ἐννοίας, ἀλλὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα μετατιθεῖς, ἀνωμαλίαις τε περι-